

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

פרשת
קרח
כ"ד – ל' סיון תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :

הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

(דיבור זה שייך לעמוד הקודם) **ורבי יוסי סבר** – דוקא גדרה ניקף, דגלי דעתיה. אבל גדרה מקוף – לא. **רונא אקפיה רבינא** – ארבעה שדות היו לרבינא סביבות ארבעה מצריו של רוניא, וגדרן. **חב לי במה דנדרי** – כרב הונא אליבא דרבי יוסי, דאמר: הבל לפני מה שנדרו. דהכי קיימא לן, כדמוכח לקמן. **יומא חד הוה גדר** – רוניא היה גודר תמרים מדקל שבשדהו. **קיבורא דאהיני** – אשכול של תמרים משל רוניא, ובפניו. **רמא ביה קלא** – נער בן רוניא באריסיה דרבינא. **אמר ליה** – רבינא: גלית אדעתיך שחביבין הדקלין עליך, וניתא לך בשמירתן. **לא יהא אלא עיזי בעלמא מי לא בעית בו'** – כלומר, אפילו אינך ירא מן הגנבים – צריך אתה לשמרן מן העופות. **ולאו נברא בעית לאכלויי** – להזעיק ולגעור בהן. "ירעם" מתרגמינן: אבלי (תהלים יח), וכן כל לשון הכרזה בתרגום יהונתן. **פייסיה במה דאיפייס** – טוב לך להתפייס באנר נטירא, דהואיל ונתרצה לכך. הגה"ה: ואי לא דאינא לך ברבי יוסי – מכלל דהבי הלכתא. וכן פסק רבינו חננאל. תוספת מורנו שמואל. **ארבעה לצלא וארבעה לצללא** – אני שמעתי: צלא – רצען עני, וצללא – רצען עשיר. וכך אמר לו: ארבע כבדות צריכין לרצען עני למאכלות ביתו ליום, כמו שצריכין לעשיר. וזה עני הוא, וצריך לו השדה לפרנסה. וכשם שאתה אומר לו: הסתלק מעלי בדינא דבר מצרא, משום "ועשית הישר והטוב", כך אני אומר לך: עשה ישר וטוב לעני זה, ואל תסלקהו. ויש לגמגם, דהעור קרוי צלא ולא הרצען, כדאמרינן בעלמא (נדרים נו, ב) מאי דרגש – ערסא דצלא. ואומר אני: רוניא רצען היה, ונותן ערות לעבדניץ לעשות מהן מנעלין למוכרן בשוק. וכך אמר לו רב ספרא לרבינא: העני זה שכרו מועט, שהוא צריך ליתן שכר הרבה לעבדניץ, דאמרי אינשי: ארבעה זוזי לצורך מקח העור, וארבעה זוזי לשכר העבדניץ, והיינו צללא. לפיכך עשה ישר וטוב, ותהי' לו שדה זו לפרנסת ביתו. ולי נראה: ארבעה לצלא – ארבעה כבדות צריך לעבדן עני, וארבעה לצללא – כמו כן ארבעה לצורך עבדן עשיר. ומשל הוא בנגד רוניא שהיה לו שדה אחת בתוך שדות של רבינא, כדאמר לעיל דרבינא אקפיה מארבע רוחותיו, ועבשיו קנה לו שדה אצל מצר רבינא, ומפסיק שדה רבינא בין שדותיו. ואמר ליה רב ספרא לרבינא שיעשה הישר והטוב, להניח לרוניא אותה, דעבשיו יהיה לו שנים, שכמו שצריך שמירה לשני שדות [צריך] גם כן לאחד, ומכמה דברים יציאת האחד מרובה ביציאת שנים, ונמצא רוניא משתכר. **משנה מחייבין אותו לבנות עד ארבע אמות** – דבדבי סגי להזיק ראיה. **בחזקת שנתן** – אם אמר האחד לאחר שבנאו: "אני עשיתיו משלי, שלא רצה זה לסייעני", ותובעו חצי היציאה. וזה אומר: "נתתי חלקי" – נאמן. **עד שיביא התובע** – עדים שתבעו ולא נתן לו. דכיון דחזובה עליו לסייעו, ומשפט זה לבל גלוי – לא היה בונה משלו, אלא היה צועק עליו בבית דין. **סמך לו בותל אחר** – לאחר שבנאו האחד למעלה מארבע אמות הרבה, ולא רצה האחר לסייעו בהגבהתו – סמך השני בותל אחר בנגד בותל זה כדי לסכך ולתת עליו התקרה מבותל לבותל, אף על פי שלא נתן עליו עדיין התקרה, **מגלגלין עליו את הכל** – דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה דהיאך. **בחזקת שלא נתן** – אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר שסמך את בותלו לבותל ראשון, ואומר לו: "תן לי חלקך במה שהגבהתי", וזה אומר: "נתתי חלקי" – אינו נאמן אלא בעדים. שאין משפט זה גלוי לכל, ועד שיחייבוהו בית דין – אינו עשוי ליתן. **גמרא** הקונע זמן לחבירו – במלוה שהלוהו.

אילימא

הגה"ה כתב בספרים: אבל מקוף לא יהיב ליה אלא דמי רבעיית – וקשה: דמנלן דיהיב ליה אפילו דמי רבעיית? דילמא לא יהיב ליה כלל וכן משמע בפרק "ביצד הרגל" (בבא קמא כ,ב) דקאמר: טעמא דניקף, הא מקוף – פטור. שמע מינה: זה נתנה וזה לא חסר פטור. ודוק: שאני התם, דאמר להי: לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא. מיהו, יש לדחות דהכי קאמר: לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא, הלכך פטור מלסייע לארבע רוחות. אבל רבעיית יסייע, דאין לך אדם שלא יסייע לרבעיית שיהיה גדור מארבע רוחותיו. **ואי** לא דאינא לך ברב הונא אליבא דרבי יוסי – קצת היה נראה שלא להפחידו היה אומר כן, מדלא קאמר: "ואי לא – מגבינא לאפדנא מינך", אה: "מחינא לך בסילואה דלא מבע דמא". ואף על גב דב"לולב הגזול" (סוכה לד,ב) אמר שמואל להנהו דמזבני אסא: "אשוו זבייניכו, ואי לא – דרשינן לכו כרבי טרפון", ובעי למימר התם דלהפחידם היה אומר כן, הכא נראה דהכי סבירא ליה, כדפירש רשי"י, ועוד, מדקאמר ליה: "זיל פייסיה במאי דאיפייס" – משמע דמן הדין היה לו יותר, אם לא בשביל שכבר נתפייס. **ארבעה** לצלא כו' – לפירוש הקונטרס מקשה רבינו חנ: (והא) אין מרדדים בדין ועוד, דקאמר "סבר רבינא לסלוקי" – משמע שטעה רבינא. ועוד: מה שייך כאן האי מעשה: אי משום דאיירי ברבינא ורוניא – לייתי נמי מעשה ד"המקבל" (בבא מציעא קט,א); רוניא שתלא דרבינא הוה, והנך תרי עובדי דשמעתין לייתי נמי התם ועוד: דצלא הוא עור, כדאמרינן (מועד קטן כו,א): מאי דרגש – ערסא דצלא. ואומר רבינו חנ: דזבן ארעא אמיצרא דרבינא – היינו אמיצר אותם שדות שהיה לו בשעת שמירה, והיה מצרן משלשה צדדין, ורוניא רק מרוח אחת. אמר ליה רב ספרא: אמרי אינשי ארבעה לצלא – פירוש: לעור גדול, צריך ליתן לעבדן ארבעה זוזי, וארבעה לצללא – עור קטן, כלומר צריך ליתן מן הקטן כמו מן הגדול, שיש טורח בקטן כמו בגדול.

רוֹנְיָא, אַקְּפֵיהּ רָבִינָא מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. אָמַר לֵיהּ: "הַב לִי כַּמָּה דְּנָדְרִי", **לָא יָהֵיב לֵיהּ. "הַב לִי לְפֵי קָנֵים בְּזוֹל", לָא יָהֵיב לֵיהּ. "הַב לִי אֲנַר נְטִירוּתָא", לָא יָהֵיב לֵיהּ.** יוֹמָא חַד הֲוָה קָא גָּדַר דִּיקְלֵי, **אָמַר לֵיהּ לַאֲרִיסֵיהּ: זִיל שְׁקוֹל מַנְיָא קִיבּוּרָא דַּאֲהִינֵי. אָזַל לְאַתּוֹיֵי, רְמָא בֵּיהּ קָלָא. אָמַר לֵיהּ: גַּלִּית דַּעְתָּךְ דְּמִינַּח נִיחָא לָךְ, לָא יְהֵא אֶלָּא עִיזֵּי בְּעַלְמָא, מִי לָא בָּעֵי נְטִירוּתָא? אָמַר לֵיהּ: עִיזֵּי בְּעַלְמָא לָאו לְאַכְלוֹיֵי בָּעֵיא? אָמַר לֵיהּ: וְלָא נְבָרָא בָּעֵית דְּמִיכְלֵי לֵהּ? אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לֵיהּ: זִיל פַּיְּיסֵיהּ בְּמַאי דְּאִיפַּיְּיס, וְאִי לָא - דְּאִינָּא לָךְ בְּרַב הוּנָא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי. רוֹנְיָא זְבַן אַרְעָא אֲמִיצָּרָא דְּרַבִּינָא, סְבַר רָבִינָא לְסַלּוֹקֵי מִשָּׁם דִּינָא דְּבַר מִצְרָא; אָמַר לֵיהּ רַב סְפָרָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְחֶזְקֵאל לְרָבִינָא, אָמְרֵי אֱינָשֵׁי: אַרְבְּעָה לְצַלָּא, אַרְבְּעָה לְצִלְּלָא. **משנה** כּוֹתֵל חָצֵר שֶׁנָּפַל - מַחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת; בְּחָזְקַת שֶׁנָּתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן. מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָן - אֵין מַחַיְּבִין אוֹתוֹ. סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה - מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל; בְּחָזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן. **גמרא** אָמַר לֵיהּ רַב סְפָרָא לְרָבִינָא: מִשּׁוּם מָה חִייְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת עַד אַרְבַּע אַמּוֹת – דִּבְדִבֵּי סָגֵי לְהַזִּיק רְאִיָּה. **בְּחָזְקַת שֶׁנָּתַן** – אִם אָמַר הָאַחַד לְאַחֵר שֶׁבָּנָאוֹ: "אֲנִי עָשִׂיתִיו מִשֶּׁלִּי, שֶׁלֹּא רָצָה זֶה לְסַיְּעֵנִי", וְתוֹבְעוֹ חֲצִי הַיְּצִיאָה. וְזֶה אוֹמֵר: "נָתַתִּי חֶלְקִי" – נֶאֱמָן. **עַד שֶׁיָּבִיא הַתּוֹבֵעַ** – עֵדִים שֶׁתָּבְעוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ. דְּכִיוָן דְּחוֹבָה עָלָיו לְסַיְּעוֹ, וּמִשְׁפָּט זֶה לְבַל גָּלוּי – לֹא הָיָה בּוֹנֶה מִשֶּׁלּוֹ, אֶלָּא הָיָה צוֹעֵק עָלָיו בְּבֵית דִּין. **סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר** – לְאַחַר שֶׁבָּנָאוֹ הָאַחַד לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת הַרְבֵּה, וְלֹא רָצָה הָאַחֵר לְסַיְּעוֹ בְּהַגְבָּהָתוֹ – סָמַךְ הַשֵּׁנִי כּוֹתֶל אַחֵר כְּנֶגֶד כּוֹתֶל זֶה כְּדֵי לִסְכֹּךְ וְלָתֵת עָלָיו הַתִּקְרָה מִכּוֹתֶל לְכוֹתֶל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו עֲדַיִן הַתִּקְרָה, **מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל** – דְּגָלֵי דַּעְתֵּיהּ דְּנִיחָא לֵיהּ בְּהַגְבָּהָה דְּהֵיאַךְ. **בְּחָזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן** – אִם בָּא הָרִאשׁוֹן וְתָבְעוֹ לְדִין לְאַחַר שֶׁסָּמַךְ אֶת כּוֹתְלוֹ לְכוֹתֶל רִאשׁוֹן, וְאוֹמֵר לוֹ: "תֵּן לִי חֶלְקִי בְּמַה שֶׁהִגְבַּהְתִּי", וְזֶה אוֹמֵר: "נָתַתִּי חֶלְקִי" – אֵינוֹ נֶאֱמָן אֶלָּא בְּעֵדִים. שֶׁאֵין מִשְׁפָּט זֶה גָּלוּי לְבַל, וְעַד שֶׁיְּחַיְּבוּהוּ בֵּית דִּין – אֵינוֹ עָשׂוּי לִיתֵּן. **גמרא** הַקּוֹנֵעַ זְמַן לַחֲבֵירוֹ – בְּמִלְוָה שֶׁהִלְוָהוּ.

אילימא

הכא נמי, מאי טעמא דינא דבר מצרא – משום שיהיו כל שדותיו סמוכין, שיוכל לחורשן בבת אחת, ולכך הוא מצרן מרוח אחת כמו אתה משלש רוחות. והרב רבינו אברהם פירש דהך ארעא דזבן רוניא אמיצרא דרבינא – היינו אמצרא דאותן שדות שהיה רוניא אריס בהן, כדאמרינן: רוניא שתלא דרבינא הוה. והכי קאמר ליה רב ספרא לרבינא: אף על פי שאין לרוניא בנוף הקרקע כלום, מכל מקום הואיל שהוא עובדן דרי הוא מצרן, כמו דאמרי אינשי: ארבעה לצלא – נותנין ארבעה זוז על העור, וכמו כן צריך ליתן לצללא – לאומן המעבד את העור.

מארבע אמות ולמעלה אין מחייבין אותו כו' בחזקת שלא נתן – איירי בגון דידעינן דקדם חד וארציה לחבריה, והיה מסרהב, כדמשמע לישנא "אין מחייבין אותו". לכך הוי בחזקת שלא נתן, ואין צריך להעמיד בשעשה חזית. **אף על פי** שלא נתן תקרה מגלגלין עליו את הכל – אף על גב דזה נתנה וזה לא חסר פטור, מכל מקום כיון דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה – חייב. וכן משמע נמי ב"ביצד הרגל" (בבא קמא כ,ב) דקאמר: טעמא – דניקף, הא מקוף – פטור. שמע מינה: זה נתנה וזה לא חסר פטור. ואפילו הכי, כשעמד ניקף חייב. כן נראה לי. אי נמי: הכא לא חסר הוא, שגורם לו שהגביה הכותל למעלה מארבע אמות, כדי שלא יהיה לו היזק ראיה בשום ענין ממנו. **הקונע** זמן לחבירו – אומר רבינו יצחק: דוקא קובע זמן, אבל בסתם הלוואה – לא חשיב ליה תוך שלשים תוך זמנו. **ובא** בזמנו ואמר פרעתיך תוך זמני אינו נאמן – ונראה לי שיש עדים שחייב לו, וקבע לו זמן. דאי לאו הכי ניהמניה שפרעו תוך זמן, במיגו דאי בעי אמר "לא הלוית לי כלום", או "לא קבעת לי שום זמן". ולקמן מיבעי ליה

אי אמרינן מיגו במקום חזקה. ומכל מקום, אין להוכיח מכאן דקסבר ריש לקיש המולה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים. דאפשר דמיירי הכא שהלוהו שלא בעדים, אלא הודה לו בפני עדים. דאפילו למאן דאמר צריך לפורעו בעדים – הני מילי היכא דהלוהו בפני עדים מעיקרא, דלא היימינה אלא בפני עדים. ואם תאמר: מכל מקום ניפשוט מהכא דלא

או דילמא – כיון דמוחזק לן דאין אדם פורע בתוך זמנו, לא אמרינן במקום דאיכא חזקה דמרעיא לדבורייה "מה לי לשקר", ולידהמנהו. **אמר** לו היו – ובפני עדים. **אין לך בידי** – מפרש ואזיל מאי היא. **לא היו דברים מעולם** – הלכך חייב לשלם, שהרי יש עדים שהודה לו בפניהם. וכיון דאמר "לא לויתי" – מודה הוא שלא פרע, שכל מי שאינו לוה – אינו פורע. הלכך באומר "לא פרעתי" דמי. דאילו אמר "פרעתי" – נאמן, אפילו לוה בפני עדים, דקיימא לן בשבועות (מא, ב): המלוה את חבירו בעדים – אין צריך לפורעו בעדים. **סמך לפלגא** – שלא היה כותב חדש ארוך כבתחלת הראשון אלא בחציו, או בגובהו לא הגיע לגובהו של ראשון. **סמך לבולה** – חייב ליתן לו חלקו בכותב הראשון, באילו סמך כותב שני בנגד כל הראשון. דכיון דהתחיל – סופו לגמור, ויתן תקרה, ותנן: אף על פי שלא נתן עליו את התקרה – נותן מיד. תוספת: ויעשה עליות על גבי תקרה, ויצטרך לו כותב שהגביה חבירו. עד כאן. **ומודה רב הונא בקרנא ולופתא** – בחיבור שבקרן זוית, ולופתא – חיבור. דרי שהיה סוף ביתו של ראובן דבוק לכותל זה שבין שתי חצרות, ולאחר זמן נמלך ראובן זה וחיבר בנין מועט בקרן זוית של סוף ביתו, ובליטת הבנין משוכה כנגד מקצת אורך הכותל המבדיל בין החצרות – מודה רב הונא דלמאי דלא סמך לא סמך, שאין בנין כזה עשוי לימשך. **ומודה רב נחמן באפרזיא ובאקבועי בשורי** – לענין גובה, דקאמר רב נחמן דלמאי דלא סמך לא סמך, מודה הוא שאם עשה בכותל שסמך מקום הנחת ראשי קורות עלייה על פני כולה – סופו להגביהו עוד כשיעור גובה עלייה, וניחא ליה בגובה דכותל ראשון, ונותן חלק בכל גובהו. **אפרזיא** – ענין ארוך ועב שנותן על פני כל אורך הכותל להניח עליו ראשי קורות, ומגין עליהם שלא יקבו מחמת ליחלוח הכותל. ובלשון משנה קרוי מולטיסין, ומי שאין לו עץ עב עושה חורים בכותל ונותן נסרים קטנים למעלה ולמטה ולצדדין, ומניח בתוכו ראשי קורות, והיינו אקבעתא דכשורי. **בי כוי לא הוי חזקה** – שמעון שהגביה כותל החולק בחצר למעלה מארבע אמות, ועשה בו חלונות לצד ראובן להנחת ראשי קורות, כמו שפירשתי – לא הויא חזקה לגבי ראובן, לאמר: אני סייעתיך להגביהו, שאלולי שסייעתיך לא היית עושה לי הנחת קורות, שאם אבא למסוך לו כותל אחר לאחר זמן שאתן עליה תקרה. ואף על גב דמתנח ביה הימלטי – הם נסרים עבים שנותנים בצדי החורים להגין על ראשי הקורות. ולא מצי למימר ראובן: אי לאו דסייעי בהדך – לא טרחית כל האי טירחא. **ואמר ליה שמעון דבי מפייסת לי לא תתרע אשיתאי** – אמרתי בלבי: שמא תמלך לסמוך לי כותל אחר ולתת תקרה, ותפייסני בממון במה שהגבהתי – לא אעטרך לקלקל כותלי לנקוב בו חורים להנחת ראשי קורותיך. תוספת: אחזיק להודרי – כל חזקות הללו דשמעתין אינן חזקות שלש שנים, דלא שייך שלש שנים אלא גבי חזקת קרקע, שמחזיק בשדה חבירו ואומר: "לקוחתי ממך". אבל הבא – בחזקת תשמישין בעלמא מירי, שמשתמש בשל חבירו, ובשעה אחת משתמש בפניו ושותק – הויא חזקה, כדמוזכח לקמן, דאמרינן: לאלתר הויא חזקה, וטעמא – משום דאמרינן: לא שביק אינש לאישתמושי בתוך שלו תשמיש של קביעות בלא רשותו. וכיון דמשתמש זה לפניו ושותק – יש לומר דנטל רשות ממנו, או נתן לו ממון ומכר לו תשמיש זה. והני מילי דהויא חזקה – כגון שטוען: "הוא מכר לי", או "נתן לי במתנה". אבל אם טען: "נשתמשתי בפניו ושתק" – אינה חזקה, כדתנן לקמן ב"חזקת הבתים" (מא,א): כל חזקה שאין עמה טענה – אינה חזקה. כיצד? אמר לה: "מה אתה עושה בתוך שלי?" והוא אמר לה: "שלא אמר לי אדם דבר מעולם" – אינה חזקה כו'. ובכל חזקות מיירי, לא שנא חזקת שלש שנים, לא שנא חזקת יום אחד כי הני. עד כאן. **אחזיק להודרי** – להניח ראשי הרחיסים דקים על כותל חבירו. **לא אחזיק לכשורי** – להניח עלי קורות בכבדות תחת אלו. הכי גרסינן: אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי לא אחזיק לנטפי – היתה לו חזקה בחצר חבירו שיטפטף גגו מי גשמים לתוכו על פני כל אורך גגו, בלא מרזב. **אחזיק לשפכי** – אם רצה עושה מרזב ויקלח כל מי הגג במקום אחד, דהא עדיפא ליה לבעל החצר. **איבא דאמרי אמר רב נחמן בר'. אבל לצריפא דאורבני לא** – גג של צריף, שרד"ל בלעז, שמכסהן אותו בענפי ערבה, והיינו אורבני. ומתוך שהטיפין סמוכין מאד – אין בעל החצר יכול להשתמש תחתיהם.

בזירה

ואמר לו פרעתיך בזמני אמאי לא כר' – הזה מצי לשנויי: הא דקתני "בחזקת שלא נתן" – היינו בתוך זמנו או בזמנו, ואמר "פרעתיך בתוך הזמן", דליכא מיגו, כדפרישית לעיל. אבל לאחר זמנו – הוי בחזקת שנתן, דבמקום חזקה אמרינן "מה לי לשקר". אך ניחא ליה לשנויי: התם מימר אמר "מי יימר דמחייבי לי רבנן", דלא תיקשי נמי לאביי ולרבא.

כל האומר לא לויתי באומר כר' – הקשה הרב רבינו יצחק: מה צריך כאן לטעם "כל האומר" כר'? הא ודאי, כיון שכבר הודה – תו לא מהימן למימר שלא לוה דבשלמא בשבועות (מא,ב) צריך להאי טעמא, שאומר לו "מנה לי בידך" והלה אומר "לא היו דברים מעולם", ואתו עדים ואמרי "ראינו שלוה ופרע", השתא הא דקאמרי פרע – לא מהימנו, והא דקאמרי פרע – לא מהימנו, דהא איהו קמכחיש להו, דאמר "לא לויתי", והאומר "לא לויתי" – כאומר "לא פרעתי" דמי. אבל הכא לא צריך כלל ואומר רבינו יצחק: דאיצטריך לאשמועינן דלא מצי למימר: האומר "לא לויתי" – לא שלא לוה כלל, אלא באילו לא לויתי לפי שפרעתי, קא משמע לן דבאילו אומר "לא פרעתי" בהדיא. **סמך** לפלגא סמך לבולה – האי "לפלגא" איירי בין לאורך בין לגובה. **ומודה** רב הונא בקרנא ולופתא – מפרש רבינו תם: קרנא – להיכר שלא יאריך החומה יותר, שבסוף אותו כותל שסמך בייפיה לקרנא כלפי כותלו של חבירו. ולופתא – הוי היכר שלא יגביה הכותל יותר, כגון שעשה היכר בראש החומה. לפי שרגילין לעשות החומה צרה למעלה, שיפלו הנשמים מתרץ לחומה ולא ישדו שם. ומודה רב נחמן באפרזיא – היא היכר שיראיר עדיין הכותל. שבסוף אורך החומה אינו שוה, אלא אבן אחת בולטת ואחת שוקעת, דרואי עדיין יראיבנו. ואקבעתא דכשורי – היינו שעשה מקום הנחת ראשי קורות, דמוכח שסופו להגביה עד שיעור גובה עלייה.

האי

אוֹ דִילְמָא בְּמָקוֹם חֶזְקָה לָא אָמְרִינַן "מַה לִּי לְשַׁקָּר"? תָּא שְׁמַע: בְּחֶזְקַת שָׁנָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן; הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא שֶׁתְּבָעוֹ לְאַחַר זְמָן, וְאָמַר לוֹ: "פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי" - פְּשִׁיטָא אֶלָּא לָאו דְּאָמַר לֵיהּ: "פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי"; אַלְמָא אֲפִילּוּ בְּמָקוֹם חֶזְקָה אָמְרִינַן "מַה לִּי לְשַׁקָּר" - שָׁאנֵי הָכָא, דְּכָל שָׁפָא וְשָׁפָא זְמַנֵּיהּ הוּא. תָּא שְׁמַע: מְאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר כּוּ' עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן; הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא שֶׁתְּבָעוֹ לְאַחַר זְמָן, וְאָמַר לוֹ: "פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי", אַמַּאי לָא? אֶלָּא לָאו דְּאָמַר: "פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי"; אַלְמָא בְּמָקוֹם חֶזְקָה לָא אָמְרִינַן "מַה לִּי לְשַׁקָּר". - שָׁאנֵי הָכָא, דְּאָמַר: מִי יֵימַר דְּמַחֲיְיבֵי לִי רַבָּנַן. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע: "מָנֶה לִי בְּיָדְךָ", אָמַר לוֹ: "הֵין". "לְמָחָר אָמַר לוֹ: "תְּנֵהוּ לִי", אִם אָמַר "נְתַתִּיו לְךָ" - פָּטוּר, "אֵין לְךָ בְּיָדִי" - חַיָּיב; מַאי "נְתַתִּיו לְךָ" - דְּאָמַר לֵיהּ: "פָּרַעְתִּיךָ בִּזְמַנִּי", "אֵין לְךָ בְּיָדִי" - דְּאָמַר לֵיהּ: "פָּרַעְתִּיךָ בְּתוֹךְ זְמַנִּי", וְקָתָנֵי: חַיָּיב; אַלְמָא בְּמָקוֹם חֶזְקָה לָא אָמְרִינַן "מַה לִּי לְשַׁקָּר". - לָא, מַאי "אֵין לְךָ בְּיָדִי"? לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם, דְּאָמַר מָר: כָּל הָאוֹמֵר "לֹא לָוִיתִי", כְּאוֹמֵר "לֹא פָרַעְתִּי" דָּמֵי. "סָמַךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר - מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל" כּוּ'. אָמַר רַב הוּנָא: סָמַךְ לְפַלְגָּא סָמַךְ לְבוּלְפָּה; וְרַב נַחְמָן אָמַר: לְמַאי דְּסָמַךְ - סָמַךְ, לְמַאי דְּלָא סָמַךְ - לָא סָמַךְ. וּמוֹדֶה רַב הוּנָא בְּקַרְנָא וּלְוּפְתָא. וּמוֹדֶה רַב נַחְמָן בְּאַפַּרְזְיָא וּבְקַבְעָתָא דְּכְשׁוּרֵי. אָמַר רַב הוּנָא: בֵּי כַּוֵּי לָא הֲוֵי חֶזְקָה, וְאַף עַל גַּב דַּעֲבַד לֵיהּ הֵימְלְטֵי, דְּאָמַר לֵיהּ: אָמֵינָא, לְבֵי פַּיְּיסַת לִי לָא לֵיתְרַע אֲשִׁיתַאי. אָמַר רַב נַחְמָן: אַחֲזִיק לְהוֹדְרֵי לָא אַחֲזִיק לְכָשׁוּרֵי - אַחֲזִיק לְהוֹדְרֵי; רַב יוֹסֵף אָמַר: אַחֲזִיק לְהוֹדְרֵי אַחֲזִיק לְכָשׁוּרֵי. אִיפָּא דְּאָמְרֵי אָמַר רַב נַחְמָן: אַחֲזִיק לְהוֹדְרֵי אַחֲזִיק לְכָשׁוּרֵי - אַחֲזִיק לְהוֹדְרֵי. אָמַר רַב נַחְמָן: אַחֲזִיק לְכָשׁוּרֵי - אַחֲזִיק לְנָטְפֵי אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי, אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי לָא אַחֲזִיק לְנָטְפֵי; וְרַב יוֹסֵף אָמַר: אַפִּילּוּ אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי אַחֲזִיק לְנָטְפֵי. אִיפָּא דְּאָמְרֵי אָמַר רַב נַחְמָן: אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי אַחֲזִיק לְנָטְפֵי, לְנָטְפֵי - אַחֲזִיק לְשָׁפְכֵי, אֲבָל לְצְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי לָא; רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ צְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי. עֲבַד רַב יוֹסֵף עוּבְדָּא בְּצְרִיפָא דְּאוּרְבָּנֵי. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: הַמְסַפְּרִין בֵּית לַחֲבֵירוֹ

האי כשורא דמטללתא – אומר רבינו תם: דאמתניתין קאי, דעד שלשים יום לא הוי חזקה, והוי בחזקת שלא נתן. מכאן ואילך – הוי בחזקת שנתן. ואתי שפיר דנקטיה הכא, ולא ב"חזקת הבתים". **עד** שבעה יומי – לאו דוקא שבעה, שבשמיני עצרת לא יוכל לסתור. **ואי** חבריה בטינא לאלתר הוי חזקה – ואומר רבינו שמואל: דחזקות דלעיל לאו דשלש שנים, אלא לאלתר, כדאמרינן הכא.

בשני צדי רשות הרבים – אומר רבינו יצחק: דוקא בשני צדי רשות הרבים, שאין האחד מרגיש בחבירו כשעולה בגגו שיזדר ממנו, מדאמרינן בסמוך: אבל בין גג לגג – לא.

מהו דתימא מצי אמר ליה שקול אחינקא כר' – ואם תאמר: והיכי הוי סלקא דעתך דמצי למימר ליה הכי? דאטו משום דקדם זה ועשה הורע כחו, ויכול לדחוקו זה לעשות כל הבותלי? ויש לומר: דסלקא דעתך, כיון דאם לא קדם זה ועשה זה הוה מצי למימר: שקול אחינקא חיל ועשה כל הבותל, או: הב לי אחינקא ואעשה אני הכל ונרויח בין שנינו, שלא נצטרך להעדיף – השתא נמי מצי למימר ליה הכי, קא משמע לן דלא מצי אמר ליה, כיון שכבר עשה זה ולא אמר לו קודם.

שתי חצרות זו למעלה מזו – ואם תאמר: ותחתון למה יסייע לעליון? דמכי מטי לארבע אמות ולא יוכל התחתון לראות בחצר העליון – יבנה העליון ואומר רבינו תם: כגון שחצר התחתון אינו נמוך אלא אצל חצרו של עליון (אלא מצד אחד), ומצד אחד הוא גבוה בחצר העליון, שיוכל לראות שם. ורבינו יצחק מפרש: דהתחתון מזיק לעליון כי קאי עליון, כדאמרינן לעיל: כי קאמינא חזו לי, ולכך צריך לסייע עד ארבע אמות בחצר העליון.

שוף

בְּבֵירָה גְּדוֹלָה, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזִיזֵיהָ וּבְכַתְלֵיהָ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, וּבְעוֹבֵי הַסּוֹתֵל בְּמָקוֹם שֶׁנֶּהֱנֶה, אֲבָל בְּתַרְבֵּץ אֲפִילּוּ לֹא; וְרַב נַחְמָן דְּיָדֵיהּ אָמַר: אֲפִילּוּ בְּתַרְבֵּץ אַפְּדָנֵי, אֲבָל רְחָבָה שֶׁאֲחוֹרֵי הַבָּתִּים לֹא; וְרַבָּא אָמַר: אֲפִילּוּ רְחָבָה שֶׁאֲחוֹרֵי הַבָּתִּים. אָמַר רַבִּינָא: הַאי כְּשׁוּרָא דְּמַטַּלַלְתָּא - עַד תְּלָתִין יוֹמִין לָא הֲוֵי חֲזָקָה, בָּתַר תְּלָתִין יוֹמִין הֲוֵי חֲזָקָה; וְאִי סוּפָה דִּמְצָוֵה הִיא - עַד שִׁבְעָה יוֹמִין לָא הֲוֵי חֲזָקָה, בָּתַר שִׁבְעָה יוֹמִין הֲוֵי חֲזָקָה; וְאִי חַבְרֵיהּ בְּטִינָא - לְאַלְתַּר הֲוֵי חֲזָקָה. אָמַר אַבָּיֵי: שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים - זֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ, וְזֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ, וְזֶה לֹא מַעֲיִנּוּ לָא חָזוּ לִי, אַתְּ מְמַיְּלָא נַמִּי חָזֵית לִי. אֵירֶיהָ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים? אֲפִילּוּ רְשׁוּת הַיָּחִיד נַמִּי - רְשׁוּת הָרַבִּים אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ; מַהוּ דְּתֵימָא נֵימָא לֵיהּ: סוֹף סוֹף הָא בָּעֵית לְאַצְטַוּעֵי מִבְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאָמַר לֵיהּ: רַבִּים - בֵּימָמָא חָזוּ לִי, בְּלֵילְיָא לָא חָזוּ לִי, אַתְּ - בֵּין בֵּימָמָא בֵּין בְּלֵילְיָא חָזֵית לִי; אִי נַמִּי, רַבִּים - כִּי קָאֲמִינָא חָזוּ לִי, כִּי יָתֵיבְנָא לָא חָזוּ לִי, אַתְּ חָזֵית לִי בֵּין כִּי קָאֲמִינָא בֵּין כִּי יָתֵיבְנָא; רַבִּים - כִּי מַעֲיִנּוּ חָזוּ לִי, כִּי לָא מַעֲיִנּוּ לָא חָזוּ לִי, אַתְּ מְמַיְּלָא נַמִּי חָזֵית לִי.

אָמַר מָר: זֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ וְזֶה עוֹשֶׂה מַעֲקֶה לַחֲצִי גַּגּוֹ, זֶה שֶׁלֹּא בְּנֶגֶד זֶה וּמַעֲדִיף. פְּשִׁיטָא - לָא צְרִיכָא, דְּקָדֵים חַד מִנַּיְיהוּ וַעֲבַד; מַהוּ דְּתֵימָא, נֵימָא לֵיהּ אִידָךְ: שְׁקוֹל אוֹזִינָקָא וַעֲבְרֵיהּ אַתְּ כּוּלֵּיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן דְּאָמַר לֵיהּ: אַתְּ מַאי מַעֲמָא לָא עָבַדְתְּ? מִשּׁוּם דְּמִיתְרַע אֲשִׁיתָךְ, אֲנָא נַמִּי מִיתְרַע לֵיהּ אֲשִׁיתָאי. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: גַּג הַמְסוּפָּק לְחָצֵר חֲבֵירוֹ - עוֹשֶׂה לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל בֵּין גַּג לְגַג לֹא; וְרַב נַחְמָן דְּיָדֵיהּ אָמַר: אֵינוֹ זָקוּק לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל זָקוּק לְמִחְיַצַת עֲשָׂרָה. - לְמֵאי? אִי לְהֵיזֵק רְאִיָּה - אַרְבַּע אַמּוֹת בָּעֵינַן, אִי לְגִיתְפֵּם עָלָיו כְּגָבָב - בְּמִסֵּיפָם בְּעָלְמָא סַגְיָא, אִי לְגַדִּים וּטְלָאִים - בְּבֵרֵי שֶׁלֹּא יְזַדַּקֵּר בְּבֵית רֹאשׁ סַגִּי - לְעוֹלָם לְגִיתְפֵּם עָלָיו כְּגָבָב; בְּמִסֵּיפָם מְצֵי מִשְׁתַּמֵּיט לֵיהּ. [אָמַר: מַמְצִוּרֵי קָמַמְצִירְנָא,] בְּמִחְיַצַת עֲשָׂרָה לָא מְצֵי מִשְׁתַּמֵּיט לֵיהּ. מֵיתִיבִי: אִם הָיָה חֲצֵרוֹ לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ - אֵין נִזְקָקִין לוֹ; מַאי לָאו אֵין נִזְקָקִין לוֹ כְּלָל? - לָא, אֵין נִזְקָקִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל נִזְקָקִין לְמִחְיַצַת עֲשָׂרָה. אֵיתְמַר: שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ - אָמַר רַב הוּנָא: תַּחְתּוֹן בּוֹנֶה מִבְּנֶגְדּוֹ וְעוֹלֶה, וְעֶלְיוֹן בּוֹנֶה מִבְּנֶגְדּוֹ וְעוֹלֶה; וְרַב חִסְדָּא אָמַר: עֶלְיוֹן מְסַיֵּיעַ מִלְּמַטָּה וּבוֹנֶה. תַּנָּיֵא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, לֹא יֹאמַר הָעֶלְיוֹן: "חֲרֵינִי בּוֹנֶה מִבְּנֶגְדִּי וְעוֹלֶה", אֶלָּא מְסַיֵּעַ מִלְּמַטָּה וּבוֹנֶה. וְאִם הָיְתָה חֲצֵרוֹ לְמַעְלָה מִגַּגּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ - אֵינוֹ זָקוּק לוֹ. הֲנָהּ בֵּי תְּרֵי דְּהָווּ דַּיְירִי, חַד הָוָה דַּיֵּיר עִילָּאי וְחַד הָוָה דַּיֵּיר תַּתָּאי. אִיתְּבַר תַּתָּאי, אָמַר לֵיהּ תַּתָּאי לְעִילָּאי: תָּא וְנִבְנֵייהּ, אָמַר לֵיהּ: אֲנָא שַׁפִּיר קָא דָּאֲרְנָא. אָמַר

בירה גדולה – בית ארוך מאד, וחלוק מתוכו להרבה חדרים קטנות, והשכיר לזה אחד מהן. הרי זה משתמש בכתליה – בחורי הכתלים על פני ארכה מבחוץ עד ארבע אמות, אף שלא בנגד ביתו, ובזזיזים הירוצאים מכתלים. **ובעובי הכותל** – בראשו, כגון אם השכיר לו בה עלייה. **אבל בתרבץ אפדני לא** – דרך בוני בירה חשובה להניח לה כנגד פתח המרקלין החשוב שבה כעין גגיה קטנה לאויר ועולין בה דשאים, ויפה המראה לעינים, ושם אין רשות לזה לתלות בכתלים בלום, שאינו עשוי ליכנס לתוכו. **אבל רחבה שאחורי הבתים** – כל היקף שאחורי הבתים קרוי רחבה, ושלפני הבתים קרוי חצר. אין הרחבה מושכרת לו להשתמש. **לא היא** חזקה – אם סמכה על כותל חבירו ולא מיחה בתוך שלשים (יום) – לא הויא חזקה לטעון ולומר "פייסתיך במעות עד עולם". דבל תלתין יומין לא קפיד איניש ולא מדר, סברו: חברי זה צריך לצל, ולימים מרעטים יטלנו משם. **ואי סוכה דמצוה היא לבתר שבעה הויא** חזקה – דכיון דשבקוה עלה יותר מן הצורך – הוה ליה למיחיי. תוספת: ומדלא מיחה איכא למימר דזה פייסו במעות עד עולם, שכן היה דרכם לקבוע סוכתן לצורך כל השנים. והלכך, מיד לאחר שבעה הויא חזקה. דלא דמי לסוכה דמטללתא דלא הוי חזקה עד תלתין יומין; דההיא לצל בעלמא הוא דעבדה. אבל סוכה זו – לצורך כל ימות החג שבבל שנה עשאה, עד כאן. **זה שלא כנגד זה** – זה סותם גגו לצד צפון, וזה לצד דרום. **ומעדיף** – מושך המעקה יותר מחצי הגג, כדי שיהיה במקצת כנגד סתימתו של זה, ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של חבירו. **פשיטא** – דהאי פלגא והאי פלגא. **לא צריכא** דקדים חד **ועביד דייריה** – מעקה לחצי גגו קודם שבא לבית דין, ואחר כך תבע את חבירו לעשות בשלו. מהו דתימא: דהואיל והתחיל לעשות – יגמור המעקה בגגו, וזה יתן לו חצי הוצאה. אחזינקא – יציאה. תוספת: דאי לא קדים, אלא בא לבית דין על עסק המעקה, ולא זה רוצה לעשות בגגו – פשיטא דבית דין עושה פשרה ביניהם לעשות כל אחד חצי מעקה, או האחד יעשה כולו וחבירו יחזיר לו שכר הוצרת אשיותא. אבל השתא דקדים, יכול לטעון אידך: אילו לא קדמת אותי – הייתי עושה כולו בגגי, אבל לחצאין לא עבידנא, דטריחא לי לחזר אחר פועלין בשביל דבר מועט. עד כאן. **לא תתרע אשיתאי** – מכובד הבנין שמכבידין על חומה. טיט ממדרת לקלקל למעלה. **גבוה ארבע אמות** – משום היזק ראיה. **אבל בין גג לגג** – לא צריך, כדאמרינן בשמעתין קמייתא: חצר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה, ולא ידענא בהי עדנא דסלקת דאיצטנע ממך. **אין זקוק לו** – בין גג לגג לארבע אמות גובה. **אם נתפס בגגב** – שאם יכנס לפנים מן המחיצה – לשם גניבה נכנס. **מצי משתמיט ליה** – ולומר: חפץ נפל מידי על גגך, ונכנסתי אצלך ליטול. **היתה חציריו למעלה מגגו של חבירו** – שהיה קרקע החצר גבוה מקרקע הבית. **אין זקוק לו** – בעל החצר לעשות לו מחיצה בין חצר לגג, דכיון דגג לא קביע תשמישיה – נוח ליזהר משכניו שלא יראוהו. **זו למעלה מזו** – קרקעית האחד גבוה מחבירתה. **זה בונה מבנגדו ועולה** – התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של חבירו, ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונותן חלקו מכנגדו ומעלה, ולא יהא עליון נפסד בשפולות קרקעיתו של התחתון. **היו דיירי חד עילאי וחד תתאי** – כשחלקו האחזון נטל זה בית זה עלייה. **איתבר תתאי** – נטבעו הכתלים התחתונים בארץ עד ששפלה תקרת העלייה, ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה. **תא ונבנייה** – בוא ונסתור את כל הבית ונבננו. [מכאן שייך לדף ז, א] **איבנייה** – משלי. **אמר ליה** – עליון: ליתי לי דוכתא דדיירנא ביה. **לא קא מתרי לי** – איני יכול לדור בביתי, מפני עליותך.

שוף

שוף אבריכך – שחה קומתך עד כריכך. כשורי – קורות העלייה. אבל אתנו אהדדי – כשחלקו, אם תשפל עלייה יסתרדהו הבית ויבנוהו. עד כמה – תשפיל העלייה ויכוף את העליון לסתור ולבנות. באותה ששנינו – ב"המוכר פירות": המקבל עליו מחבירו לבנות לו בית – עושה רומו כחצי ארכו וחצי רחבו. בבנין ההיכל, שהיה ארכו ארבעים ורחבו עשרים וגבהו שלשים. איסוריהא – חבילות קנים אורוכין. והדר – מחזיר עצמו לכל צדדין.

סברנא לך הכא – אסתום לך חלונותיך באבנים וטיט, ואפתח לך למעלה מכותלי בגובה כתליך חלונות אחרים שיאירו בביתך. קטרעת לאשיתאי – כשתפתח בה חלונות תנוע החומה מחמת המכה. סתרנא לך – הכותל מראש גובהו עד שיגיע למקום החלונות שאעשה לך.

לא קיימא – שאין טיט החדש נדבק יפה בטיט הישן שיבש כבר. דאף על גב דקא משתמש בה בציבי ותיבני – ואין הוא עצמו דר בתוכו, מצי אמר ליה: לא מצינא דאטרח להוציא העצים והתבן. אספלידא – טרקלין יפה. תריצא – גינה שבצד הטרקלין, שהיתה מאירה לתוכו.

ברנשאי אנא בנינא – בשלי אני בונה, ואתה אין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים, דהשתא הוא דפלגינהו. אריבו אמות לעבורת הכרם – שהיו חורשין אותה בשוורים. דעלו אהדדי – שנתן בעל הכרם לבעל השדה לבן דמים על עילוי הכרם, הילכך כרם בעי למשקל עם עבודתו. בשופאני עפקינן – וכי שוטה היה, שנטל גינה חלקה בנגד בתי ולא נטל עילוי דמים? ואשתא אידיהנא – חדר אפל, ואני על מנת אספלידא נתתי עילוי דמים. שמא בעלמא – אם אספלידא שמא, ואף על פי שאינו בשאר אספלידא – לא בטיל שמו. בית כור – לפי חשבון סאתים כחצר המשכן.

נהרדעי

שוף אבריכך – פירש הקונטרס: שחה קומתך. ולרבינו יצחק נראה: שוף – לשון שפשוף, שמתחכך בארץ. **בוכן** סריקי – "אנשים רקים" מתרגמינן: גוברין סריקין (שופטים יא). **היינו** דך – ואם תאמר: והא אשמעינן בהאי עובדא דהדתה אעתיקא לא קאי, דלא שמעינן מהתיא דלעיל. ולעיל איצטריך, דאמרינן: והני מילי דלא מטו בשורי למטה מעשרה ובו' ויש לומר: דמילתא דפשיטא היא דהדא דהדתא ובולה עתיקא לא קאי, ומשום הא לא הוה צריך לאתויי האי עובדא. **אספלידא** – פירש רש"י: טרקלין יפה. ובערוך פירש: מערה, כדמתרגם (תהלים נג) "מפני שאול במערתו" – באספלידא. ואומר רבינו יצחק: דאספלידא דהכא אי אפשר להיות מערה, מדקאמר נמי: דעלו להדדי בכשורי והדדי, ובמערה ליכא כשורי והדדי, ועוד, מדקאמר: מעיקרא אספלידא והשתא אידרנא, ובמערה ליכא אורה כלל. ומפרש רבינו יצחק: דאספלידא דהכא הוי אכסדרה שיש בה אורה גדולה, שפרצה ברוח אחד, כדאמרינן ב"לא יחפור" (בבא בתרא בה,א): עולם דומה לאכסדרה וכו'. וכן מוכח ב"המוצע רבה" (מנחות לג,ב) דאמר אביי: חזינא להו לאספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזה. ופריך, ומיתיבי: בית שער ואכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה.

אמר ליה בדידי קבנינא – פירש הקונטרס: אתה אין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים. ותימה שהיה יכול להאפילו עליו שלא יהא לו בטרקלין אורה כלל ועוד: דמאי קאמר באוירא לא עלו אהדדי – פשיטא דעלו נמי באוירא, דבית בלא אורה אינו שוה כלום ומפרש רבינו תם: שמאספלידא היה יכול לראות לשדותיו דרך התריצא, ודקאמר: מאפלת עילוי – היינו שהיה מעבטו שלא היה יכול לראות שדותיו. וקרי לה נמי אידרנא – שלא היה יכול להביט למרחוק. וכן מפרש הדוה דלקמן אין להם חלונות זה על זה. ומיהו, קשיא לרבינו יצחק: דמאי קפריך מאי שנא מהא דתניא רי? התם ודאי יש לו ארבע אמות – לפי שהם צורך לעבודת הכרם, אבל הכא זה לא היה צורך האספלידא, משום חיי בדין קאמר ליה ונראה לרבינו יצחק: דודאי היה מאפיל עליו האורה, שלא היה בו אורה גדולה כאשר צריך לאכסדרה, אבל עדיין היה בו אור גדול. והא דאמר: ומכנגדן מרחיק ארבע אמות שלא יאפיל – היינו שלא יאפיל לגמרי, עד שלא יהא ראוי להשתמש בו יפה. ומשום הכי קרי ליה אידרנא, משום דלגבי אכסדרה אידרנא היא. והשתא נמי אתי שפיר דלא עלו להדדי באוירא שהוא צורך האכסדרה.

והוא דקרו ליה בית כור – וכגון שהלוקח יודע שיש לו קרקע שקרוי בית כור, דאם לא כן – הרי השטענה, דאפילו אם רואה בשעת מכירה שאין שם בית כור – יכול לומר: סבור הייתי שהיית משלים לי בית כור. ואם תאמר: תניא דדמים מודיעים, ואם נתן לו דמי בית כור – אפילו קרו ליה בית כור ישלים לו בית כור שלם ויש לומר: דמיירי כגון דאוזיל גביה, ואינו נותן לו אפילו דמי לתך. ואי קרו ליה בית כור, אפילו אין בו אלא לתך – הגיעו, ואי לא קרו ליה בית כור – חייב לתת לו בית כור שלם. אי נמי, דלא אוזיל גביה, וכגון דנתן לו דמי לתך. והשתא, אי לא קרו ליה בית כור – היה יכול לומר לוקח: אם תרצה לתת לי בית כור שלם, ולעמוד במקחך – עמוד, ואם לאו – תחזור לי מעותי. אבל אי קרו ליה בית כור – הגיעו, אף על פי שאין בו אלא לתך.

תוספות

1 אָמַר לֵיהּ: אֵיסְתְּרֵיהּ אֲנָא וְאֶבְנֵייהּ, אָמַר: לֵית לִי
2 דּוּכְתָּא לְמֵידַר בָּהּ. אָמַר לֵיהּ: אֲנָא אוֹגַר לָךְ דּוּכְתָּא,
3 אָמַר לֵיהּ: לָא קָא טָרְחָנָא. -לָא קָא מִתְּדַר לִי. - שׁוּף
4 אַבְרֵיכָךְ וְעוּל, וְשׁוּף אַבְרֵיכָךְ וּפוֹק. אָמַר רַב חָמָא:
5 בְּדִינָא קָא מַעֲבֵב. וְהָנֵי מִילֵּי דְּלָא מָטוּ כְּשׁוּרֵי לְמַטָּה
6 מֵעֲשָׂרָה, אֲבָל מָטוּ כְּשׁוּרֵי לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה, מְצֵי אָמַר
7 לֵיהּ: לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה רְשׁוּתָא דִּידִי הוּא וְלָא מְשַׁעְבַּד
8 לָךְ. וְהָנֵי מִילֵּי דְּלָא אֲתְנוּ גַּבֵּי הֲדָדֵי, אֲבָל אֲתְנוּ גַּבֵּי
9 הֲדָדֵי - סָתְרֵי וּבָנוּ. וְכִי אֲתְנוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי עַד כַּמָּה?
10 אָמְרוּ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרָבָה מְשַׁמֵּיהּ דְּמָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ
11 דְּרַב נַחְמָן, דַּאֲמַר מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: כְּאוֹתָהּ שֶׁשָּׁנִינוּ:
12 רוֹמוֹ פָּחֲתֵי אַרְמוֹ וְכָחֲתֵי רֵחָבוֹ. אָמַר לְהוּ רַבָּה, לָאו
13 אָמֵינָא לְכוּ: לָא תִּיתְלוּ בֵּיהּ בּוּקֵי סְרִיקֵי בְּרֵיהּ נַחְמָן?
14 הָכִי אָמַר רַב נַחְמָן: כִּי דְּדָיְרֵי אֱינָשֵׁי. וְכַמָּה? אָמַר רַב
15 הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כִּי הֵיכִי דְּעָיְילֵי אִיסּוּרֵיהֶן
16 דִּמְחוֹזָא וְהַדַּר. הֵהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה בָּנֵי אֲשֵׁיתָא אֲחוֹרֵי
17 כַּוְוֵי דְּחַבְרִיהּ, אָמַר לֵיהּ: קָא מַאֲפֵלַת עָלַי, אָמַר לֵיהּ:
18 סַבְרַנָא לָךְ הָכָא וַעֲבִידְנָא לָךְ כַּוְוֵי לְעֵיל מֵאֲשֵׁיתַאי.
19 אָמַר לֵיהּ: קָא מְרַעְתָּ לִיהּ לַאֲשֵׁיתַאי, אָמַר לֵיהּ:
20 סְתַרְנָא לָךְ לַאֲשֵׁיתָךְ עַד דּוּכְתָּא דְּכַוְוֵי, וּבְנֵינָא לָהּ
21 וַעֲבִידְנָא לָךְ כַּוְוֵי בִּבְנֵינָא לְעֵיל מֵאֲשֵׁיתַאי. אָמַר לֵיהּ:
22 אֲשֵׁיתָא מַתַּאָה עַתִּיקָא וּמִלְּעֵיל חֲדָתָא לָא קַיְימָא.
23 אָמַר לֵיהּ: סְתַרְנָא לָהּ עַד לְאַרְעָא, וּבְנֵינָא לָהּ וַעֲבִידְנָא לָךְ כַּוְוֵי בְּנַוְּהּ.
24 אָמַר לֵיהּ: חֲדָתָא בְּכוּלֵּיהּ בֵּיתָא עַתִּיקָא לָא קַיְימָא, אָמַר לֵיהּ: סְתַרְנָא לָהּ לְכוּלֵּיהּ בֵּיתָא, וּבְנֵינָא לָךְ
25 כַּוְוֵי בִּבְנֵינָא. אָמַר לֵיהּ: לֵית לִי דּוּכְתָּא לְמֵידַר בָּהּ. אָמַר לֵיהּ: אֲגִירְנָא לָךְ דּוּכְתָּא, אָמַר
26 לֵיהּ: לָא טָרְחָנָא. אָמַר רַב חָמָא: בְּדִין קָא מַעֲבֵב. הֵיינוּ הַךְ, וְהָא תּוּ לָמָּה לִי? - הָא קָא
27 מַשְׁמַע לָן, דְּאַף עַל גַּב דְּלָא מִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא תֵּיבָנָא וּבֵי צִיבֵי בְּעָלְמָא. הָנָהוּ בֵּי תְּרֵי אַחֵי
28 דְּפָלְגִי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, חַד מָטֵייהּ אִסְפְּלִידָא וְחַד מָטֵייהּ תַּרְבִּיצָא, אֲזַל הַהוּא דְּמָטֵייהּ תַּרְבִּיצָא
29 וְקָא בָּנֵי אֲשֵׁיתָא אַפּוּמָא דְּאִסְפְּלִידָא. אָמַר לֵיהּ: קָא מַאֲפֵלַת עָלַי, אָמַר לֵיהּ: בְּדִידְךָ קָא בָּנֵינָא.
30 אָמַר רַב חָמָא: בְּדִין קָאָמַר לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רְבִינָא לְרַב אָשֵׁי, מַאי שְׁנָא הָהָא דְּתָנֵינָא: שְׁנֵי
31 אַחִין שֶׁחָלְקוּ, אֶחָד מֵהֶן נָטַל שְׁדֵה כֶּרֶם וְאֶחָד מֵהֶן נָטַל שְׁדֵה לָבָן - יֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַכֶּרֶם
32 אַרְבַּע אַמּוֹת בְּשְׂדֵה לָבָן, שֶׁעַל מְנָת כֵּן חָלְקוּ? אָמַר לֵיהּ: הָתָם דְּעָלוּ לְהַדְדֵי. - אֲבָל הָכָא
33 מַאי, דִּילְמָא עָלוּ לְהַדְדֵי? וְכִי בְּשׁוּפָּנֵי עָסְקִינַן, דְּהַאי שָׁקֵיל אִסְפְּלִידָא וְהַאי שָׁקֵיל תַּרְבִּיצָא
34 וְלָא עָלוּ לְהַדְדֵי? אָמַר לֵיהּ: נְהִי דְּעָלוּ לְהַדְדֵי דְּמֵי לִיבְנֵי כְּשׁוּרֵי וְהוּדְרֵי, דְּמֵי אֲוִירָא לָא עָלוּ
35 לְהַדְדֵי. וְלֵימָא לֵיהּ: מֵעִיקָּרָא אִסְפְּלִידָא פְּלִגְתָּ לִי, הָשְׁתָּא מְשַׁוֵּית לִי אִידְרוֹנָא אָמַר רַב חָמָא
36 בַּר אַשִׁי: שְׁמָא בְּעָלְמָא פְּלִג לֵיהּ; מִי לָא תַּנְיָא: הָאוֹמֵר: "בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ",
37 אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְתָךְ - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶלָּא שְׁמָא, וְהוּא דִּמְיַתְּקְרֵי בֵּית כּוֹר;
"פַּרְדֵּס אֲנִי מוֹכֵר לָךְ", אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ רִמּוֹנִים - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ אֶלָּא שְׁמָא, וְהוּא
דִּמְיַתְּקְרֵי פַּרְדֵּס; "כֶּרֶם אֲנִי מוֹכֵר לָךְ", אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ גְּפָנִים - הִגִּיעוֹ, שֶׁלֹּא מָכַר לוֹ
אֶלָּא שְׁמָא, וְהוּא דִּמְיַתְּקְרֵי כֶּרֶם - מִי דָּמֵי? הָתָם מְצֵי אָמַר לֵיהּ מוֹכֵר לַלּוֹקֵחַ: שְׁמָא זַבֵּינִי
41 לָךְ, הָכָא מְצֵי אָמַר לֵיהּ: אַדַּעְתָּא דְּהָכֵי פְּלִגְנָא בֵּיהּ כִּי הֵיכִי דְּדָרְנָא אֲבָהָתָן. אָמְרוּ לֵיהּ:

מר ינוקא – הוא הגדול, ועל שם שנולד בינקותו של רב חסדא קרי ליה מר ינוקא. ומר קשישא הוא הצעיר, ונולד בקשישותו של רב חסדא. **נהרדעי** לטעמייהו – רב חמא נהרדעי הוא, כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ז:ב): "ואמוראי דנהרדעי" – רב חמא. ושמואל נמי נהרדעי הוא, כדאמר שמואל (ברכות נח,ב): נהירין לי שבילי דרקיע כשבילי דנהרדעי. **אין** להם דרך זה על זה – טעמא, משום דפסיק שמואל בפרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא סד,א) כרבי עקיבא, דאמר: מוכר בעין יפה מוכר, ולפיכך אין להם דרך זה על זה, שלא שייר לעצמו כלום כל אחד חלק בחלק חבירו, והוה לו כמוכר. ואף על גב דאמרינן: המוכר בית ושייר חצר – מכר לו עם הדרך, למאן דאמר מוכר בעין יפה מוכר – לא דמי, דהכא כולם מוכרין, וכל אחד מכר ולא שייר לעצמו כלום בחלק חבירו, והוה ליה כמוכר חצר ושייר בית, כדאיתא לקמן לדרך מבעל החצר.

ולא סולמות זה על זה – פירש בקונטרס: אם נטל זה בית וחצר חבו נטל עלייה – אין לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו, ונקשה לרבינו יצחק: דהיינו "ולא דרך זה על זה" ונראה לרבינו יצחק: כגון שלקח זה בית וזה עלייה וחצר – אין לו לסמוך הסולם בכותל של זה ולעלות בעלייתו.

ואי בעית אימא הא והא מברא' – ולא גרסינן "הא והא מגוואי". דמגוואי אין שייך לחלק בין בית ליה דלת ללית ליה, ובין בית ליה פותחת ללית ליה, דבכל ענין הוא רע, כיון שאין יכול לבא אלא עד פתח החצר. ואין לפרש "הא והא דאית ליה דלת" כו' – אחצר קאי, דהא במתניתין בהדיא קתני: כופין אותו לבנות דלת לחצר. ולמאני דגרסינן "מבראי" קצת קשה: דלא הוי כשאר שינויי, דנקט צד דלא מעלי – הא והא דאית ליה דלת, והא והא דאית ליה פותחת, והכא נקיט הכוה דמעלי.

לפי שבח ממון הן גובין – כיון דאין סכנת נפשות – לא אזלינן אלא בתר ממון. והכי נמי אמר ב"הגחל בתרא" (בבא קמא קטו,ב): שיירא ההולכת במדבר ועמד עליה גייס – מחשבין לפי ממון, דליכא סכנת נפשות, כיון דאין הגייס בא רק לשביל ממון. ואף על גב דאמר בפרק "בן סורר" (סנהדרין עב,א) דדבא במחתרת נידון על שם סופו, ומפרש רבא טעמא בגמרא משום חזקה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו כו' – ואפילו הכי אין מחשבין אלא לפי ממון, כיון דהגייס ברצונו אינו בא על הנפשות, דאם לא יעמדו נגדם לא יזיק לגופם – הילכך לא חשיב סכנת נפשות. לפיכך, אם יעמדו עליהם לסטים ונתפשרו עמהם – גובין לפי ממון. אבל היכי דטעו במדבר, אמר התם דמחשבינן אף לפי הנפשות, משום כיון דטעו איבא סכנת נפשות.

לפי קירוב בתים הן גובין – פירש רבינו תם: ונותנין עניים קרובים יותר מרחוקים, וכן עשירים קרובים יותר מעשירים רחוקים. אבל עשירים רחוקים נותנין יותר מעניים קרובים, דלפי שבח ממון נמי הן גובין. **אילימא** לצדיקים כו' – דבחבי מיירי קרא, דלעיל מיניה כתיב: "ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם", וכתיב בתריה: "אספרם מחול ירבון".

לא

מָר יְנוּקָא וּמָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אַשִׁי: נַהֲרְדְּעֵי לְטַעֲמַיְיהוּ, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאחֵין שֶׁחָלְקוּ - אֵין לָהֶן לֹא דֶּרֶךְ זֶה עַל זֶה, וְלֹא חֲלוֹנוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא סוּלָּמוֹת זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם זֶה עַל זֶה, וְהַזְּהִירוּ בָּהֶן שֶׁהַלְּכוֹת קְבוּעוֹת הֵן; וְרַבָּא אָמַר: יֵשׁ לָהֶן. הָהוּא שְׁטָרָא דְּיָהֲבִי דַּיָּנֵיהּ עֲלֵיהּ תַּבְרָא, אָמַר רַב חָמָא: אֲגַבְיֵיהּ לָא מַגְבִּינַן לֵיהּ וּמִיקָּרֵע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ; אֲגַבְיֵיהּ לֹא מַגְבִּינַן לֵיהּ - דְּנָפַק תַּבְרָא עֲלֵיהּ; מִיקָּרֵע לָא קָרְעִינַן לֵיהּ - דְּכִי גָּדְלִי יַתְמֵי דִּילְמָא מַיְתוּ רְאָיָה וּמַרְעֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרָבִינָא: הִלְכְתָא מַאי? אָמַר לֵיהּ: בְּכוּלְּהוּ הִלְכְתָא כְּרַב חָמָא, לְבַר מֵהַבְרָא, דְּסָהֲדֵי בְּשָׁקְרֵי לָא מְהֵימְנִינַן. מָר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב מָרִי אָמַר: בְּהָא נָמֵי הִלְכְתָא כְּרַב חָמָא, דְּאִם אִיתָא דְּהַבְרָא מְעָלְיָא הוּא - אִיבְּעֵי לֵיהּ לְאַפּוֹקֵי בְּחֵי אֲבוּהֵן, וּמִדְּלָא אַפְּקֵיהּ, שְׁמַע מִינָּה זִיּוּפֵי זְיִפֵיהּ. **משנה** כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לְחָצֵר; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָל הָעֲיָירוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה. כֵּיצַד? הָיָה בַּעַר וְיֵשׁ בָּהּ בַּיִת דִּירָה - הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר מַיָּד. **גמרא** לְמֵימְרָא דְּבֵית שַׁעַר מַעֲלְיָיתָא הִיא? וְהָא הָהוּא חַסִּידָא דַּהֲוָה רָגִיל אֵלִיָּהוּ דַּהֲוָה מְשַׁתְּעֵי בַּהֲדֵיהּ, עֲבַד בֵּית שַׁעַר וְתוּ לָא מְשַׁתְּעֵי בַּהֲדֵיהּ - לָא קַשְׁיָא: הָא מִגַּוּאי, הָא מִבְּרָאי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא מִבְּרָאי, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִית לֵיהּ דֶּלֶת, הָא דְּלֵית לֵיהּ דֶּלֶת. אִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּאִית לֵיהּ דֶּלֶת, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִית לֵיהּ פּוֹתַחַת, הָא דְּלֵית לֵיהּ פּוֹתַחַת. אִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּאִית לֵיהּ פּוֹתַחַת, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּפוֹתַחַת דִּידֵיהּ מִגַּוּאי, הָא דְּפוֹתַחַת דִּידֵיהּ מִבְּרָאי. "כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לְחָצֵר". תָּנֵיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל חֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לִבְנוֹת לִבְיַת שַׁעַר, אֶלָּא, חָצֵר הַמְסוּכָּה לִרְשׁוּת הָרַבִּים - רְאוּיָה לִבְיַת שַׁעַר. וְרַבָּנַן? וְשֶׁאֵינָהּ מְסוּכָּה לִרְשׁוּת הָרַבִּים - אֵינָהּ רְאוּיָה לִבְיַת שַׁעַר. וְרַבָּנַן: וְיִמְנִין דְּדָחֲקִי בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים וְעָיְילִי וְאָתוּ. "כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לְעָיר". תָּנוּ רַבָּנַן: כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לָעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעֲיָירוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה, אֶלָּא, עִיר הַמְסוּכָּה לַסַּפָּר - רְאוּיָה לְחוֹמָה, וְשֶׁאֵינָהּ מְסוּכָּה לַסַּפָּר - אֵינָהּ רְאוּיָה לְחוֹמָה. וְרַבָּנַן? וְיִמְנִין דִּמְקָרוּ וְאָתֵי גַּיְיסָא. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁהֵן גּוֹבִין, לְפִי נְפָשׁוֹת גּוֹבִין, אוֹ דִילְמָא לְפִי שֶׁבַח מָמוֹן גּוֹבִין? אָמַר לֵיהּ: לְפִי מָמוֹן גּוֹבִין, וְאֶלְעָזָר בְּנִי, קָבַע בָּהּ מַסְמְרוֹת. אִיכָּא דְּאָמְרִי, בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁהֵן גּוֹבִין, לְפִי קִירוּב בָּתִּים הֵן גּוֹבִין, אוֹ דִילְמָא לְפִי מָמוֹן גּוֹבִין? אָמַר לֵיהּ: לְפִי קִירוּב בָּתִּים הֵן גּוֹבִין, וְאֶלְעָזָר בְּנִי, קָבַע בָּהּ מַסְמְרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה רָמָא דִּשְׁוִרָּא אַדַּרְבָּנָן, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: רַבָּנַן לָא צָרִיכִי נְטִירוּתָא, דִּכְתִיב: "אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן", אֶסְפְּרֵם לְמַאן? אִילֵימָא לְצַדִּיקִים דְּנָפְשִׁי מֵהָלְאָ, דְּשָׁתֵא כּוּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּהוּ: "מַחוֹל יִרְבּוּן", אֶלָּא לְרַשָּׁעִים דְּגוּפַיְיהוּ מֵהָלְאָ, דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם", צַדִּיקִים עַצְמָם מֵחוֹל יִרְבּוּן? אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: אֶסְפְּרֵם לְמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים - מֵחוֹל יִרְבּוּן, וְקָל וְחוֹמֶר: וּמָה חוֹל שְׁמוֹעֲטָן - מְגַן עַל הַיָּם, מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מְרוּבִּים - לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁמְּגִינִים עֲלֵיהֶם. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ, מַאי טַעֲמָא לָא תֵּימָא לֵיהּ מֵהָנֵי: "אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת"; "אֲנִי חוֹמָה" - זוֹ תּוֹרָה, "וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת" נְהַרְדְּעֵי לְטַעֲמַיְיהוּ - רַב חָמָא דְּמָן נְהַרְדְּעָא הוּא, דְּלָא סְבִירָא לֵיהּ הָא דְּאִידוּךְ בָּהּ כְּדַדְּרוּ אַבְהַתְּיךָ, וְלֹשֶׁם כֹּךְ חִילְקוּ – אֵזֶל לְטַעֲמַיְיהוּ דְּנַהַרְדְּעֵי, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל דְּהוּא מִנַּהַרְדְּעָא. הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ - וְנִטֵּל זֶה שְׂדֵה לְצִפּוֹן וְזֶה לְדָרוֹם, וְהִיא אֲבִיו רָגִיל לְהִיוֹת לוֹ לְיִכּוֹם דֶּרֶךְ זוֹ לְתוֹךְ זוֹ – אֵין יָכוֹל לוֹמַר "דֶּרֶךְ לִי עָלֶיךָ". **וְלֹא חֲלוֹנוֹת** – לְעֹרֶךְ עַל סְתִימַת אוֹרוֹ. **וְלֹא סוּלָּמוֹת** – אִם נִטֵּל זֶה בֵּית וְחָצֵר, וְזֶה נִטֵּל עֲלִיָּיה – אֵין לוֹ לִקְבּוֹעַ סוּלָּם בְּחָצֵירוֹ שֶׁל זֶה לַעֲלוֹת לַעֲלִיָּיתוֹ. **וְלֹא אַמַּת הַמַּיִם** – לְהַבִיאָה מִן הַנָּהָר דֶּרֶךְ שְׂדֵהוּ שֶׁל זֶה לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ. **תִּבְרָא** – שׁוֹבֵר שֶׁהוּא פּוֹרֵעַ לָאֲבִיהֶם. **וּמַרְעֵי לֵיהּ** – לְשׁוֹבֵר, שֶׁהֵן עֵדֵי שֶׁקֶר. **מִשְׁנָה כּוֹפִין אוֹתוֹ** – אֶת בֶּן הַחָצֵר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְסַיֵּיעַ אֶת בְּנֵי הַחָצֵר, לִבְנוֹת לָהֶן בֵּית שַׁעַר לִהְיוֹת שׁוֹמֵר הַפֶּתַח יוֹשֵׁב שָׁם בְּצַל וּמַרְחִיק אֶת בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים מִלְּהַצִּיעַ בְּחָצֵר. **וּדְלֶת** – לְשַׁעַר הַחָצֵר לִנְעֹלוֹ. **לֹא כָּל הַחֲצֵירוֹת רְאוּיוֹת לִבְיַת שַׁעַר** – בְּגֹמְרָא מִפְרֵשׁ אֵיזוֹ הִיא הָרְאוּיָה. **וְיֵשׁ בָּאנְשֵׁי הָעִיר** – לְשֵׁאת עַמָּהֶם בְּשׁוּל. **גמרא וְלֹא אִישְׁתְּעִי בְּהָדֵיהּ** – לְפִי שֶׁמִּפְסִיק בְּעֵנְיָנִים הַצְּרוּכִין, וְאֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע. **מִגַּוּאי** – לְחָצֵר – גְּרִיעוּתָא הוּא, לְפִי שֶׁדַּלְתּוֹ הַחִצּוֹנָה נוֹעֶלֶת, וְהָעִיר צוֹעֶקֶת, וּבֵית שַׁעַר שֶׁבִּפְנִים פּוֹתֵחַ הַקּוֹל. **מִבְּרָאי** – אֵינוֹ מִפְסִיק בִּפְנִים, שֶׁדַּרְכּוֹ לִנְכֹּס לְתוֹכוֹ. וּכְשֶׁאֵין לוֹ דֶּלֶת שׁוֹקְעִין לוֹ. פּוֹתַחַת דִּידֵיהּ מֵאֲבְרָאי – הָעִנְיָן פּוֹתַחַת וְנִכְנָס. **פּוֹתַחַת** – שִׁירְוּד"ר בְּלַעַז, הוּא שֶׁל עַיִן, וְתָמִיד הַמִּפְתָּח לְתוֹכוֹ. **שֶׁאִינָהּ סְמוּכָה** – שֶׁמְּשׁוּכָה לְהַלָּן מִרְשׁוּת הָרַבִּים. **כְּשֶׁהֵם גּוֹבִים** – לְחוּמַת הָעִיר. **קָבַע בָּהּ מַסְמְרוֹת** – הַזְּהֵר לְדוּן כֵּן, וְלֹא תְּזוּז מִמֶּנָּה. **קִירוּב בָּתִּים** – בֵּית הַקָּרוֹב לְחוֹמַת צְרִיךְ לְחוֹמַת הָעִיר יוֹתֵר מִן הָרָחוֹק. **רָמָא דְּשׁוֹרָא אַדַּרְבָּנָן** – הַטֵּל יְצִיאַת חוֹמַת הָעִיר עַל הַחֲכָמִים, כְּמוֹ עַל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם. **חוֹל** – שֶׁהוּא מוֹעֵט מִמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים. **מְגַן** עַל הַיָּם – הוּא לוֹ לְחוֹמָה, כִּדְכְתִיב "אֲשֶׁר שַׂמְתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם" (יִרְמְיָהוּ ה).

אלו

רש"י

אלו תלמידי חכמים – אלמא אין צריכין חומה. [זו] **כנסת ישראל** – כולם שוין לענין חומה, וגדרים עצמן מלטמע בגויים. **שאהה מחבב עמים** – שאהה מצדיב להם פניך להשליטן על בניך. **כל קדושיו** – של ישראל, בידך [הם] לשומרן. בלשון **אדומי נאמר** – "ותנו" תרגום של ישנו, כמו "ושנגתם" = ותענתן (דברים ו). **אם תנו כולם** – וכן רובן יהיו שוגין ועוסקים בתורה בשיגלו בעמים. **עתה אקבצם** – בקרוב אקבצם. **ויחלו מעט** וגו' – ואף [אם] מועטין הן השונין בעמים – "יחלו ממשא מלך ושרים", יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים. "יחלו" – כמו "לא יחל דברו" (במדבר ל). **מנדה בלו והלך** – דדיוש צוה את פחת עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה. **מנת המלך** – מגבת מסים שדן מטילין תמיד על בני המדינה. **ארנונא** – עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה. **כריא חדתא** – יציאת כריית באר מים חיים לשתות. **לא מיבדיל** – לא ימצאו בו מים. **והפסדתם חנם**, ויתמי לאו בני מחילה נינהו דליחלו. **לאגלי נפא** – לשערי חומות העיר להציב בהן דלתות. אגלי = דלתות, כמו: טרוקו גלי, ברכות (כה, א), גפא סתימה, כמו: מצא אחר הגפה, ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כה, ב). **לכריא פתיא** – חפירת בור לשתות מים. ועל שם הכלי המונח שם בבור תמיד לשתות בו עוברי דרכים, קורהו פתיא. **אפילו מרבנן** – שהכל צריכין למים. **דלא נפקי בכלי זיינא** – שאין הן עצמם יוצאין בהכרזה לחפור, אלא שוכרים פועלים. **בכלב וכעורב** – שחס הקדוש ברוך הוא עליהם (שבת קנה, ב), שנאמר "ידע צדיק דין דלים" (משלי כט), לפי שהכלב מזונותיו מועטין – לפיכך שוהה אכילתו במעיו יותר מכולן. וגבי עורב כתיב "לבני עורב אשר יקראו" (תהלים קמז), לפי שהעורב אכזרי על בניו, והקדוש ברוך הוא מזמין להן יתושין מתוך צואתם, ואוכלין. **דמי כלילא** – עטרה למלך קיסר. **אתו** – עמי הארץ לקמיה דרבי. **דליה לפלגא** – מחל המלך דמי החציי, וסילקה מעליהן. **שדייה אבובס** – הטילוה פתחי המלך על הכובס. **החמרת והגמלת** – שיירא של חמרים ושל גמלים. **הרי אלו בספקולה** – כדין שאר יחידים. **יתובי מתא** – בשלשים יום, וגבי עיר הנדחת כתיב "יושבי העיר" (דברים יג), ולכל מילי – ומקמי הכי לא יהיב מידי עם בני העיר. **שלשים יום לחנוותני** – בין שהשהה שם שלשים יום – גובין דמינו [גבאי] תמחוי מאכל לעניים. **לקופה** – לצדקה. **לכסות** – עניי העיר. **לקבורה** – לקבור עניי העיר, שהיא יציאה יתירא. **לשורא** – לתיקון החומה. **לפרשא** – פרש שהולך סביבות העיר לשומרה, ולידע מה היא צריכה. **לשיזיבא** – שומר כלי זיין של בני העיר, ויושב בבית אצל השער.

שבי

אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים? וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר לָהּ כְּדַרְדַּשׁ רָבָא: "אֲנִי חוֹמָה" - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, "וְשָׁדַי כְּמִגְדָּלוֹת" - אֵלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. רַב נַחְמָן בַּר רַב חִסְדָּא רָמָא בַּרְגָּא אַרַבָּנָן, אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: עֲבֵרָה אַדַּאוֹרָיְיתָא וְאַדְּרַבָּנָן! אַדַּאוֹרָיְיתָא, דִּכְתִיב: "אַךְ הַכֵּב עַמִּים כָּל קְדֹשָׁיו בְּיָדֶךָ", אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶפִילּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה מְחַבֵּב עַמִּים - כָּל קְדוֹשָׁיו יִהְיוּ בְיָדֶךָ. "וְהֵם תָּכּוּ לְרַגְלֶךָ" - תָּנֵי רַב יוֹסֵף: אִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מֵעִיר לְעִיר וּמִמְּדִינָה לִמְדִינָה לִלְמוֹד תּוֹרָה, "יִשָּׂא מִדְּבָרוֹתֶיךָ" - לִישָּׂא וְלִיתֵּן בִּדְבוּרוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם. אַדְּבֵי אֵיבָא, דִּכְתִיב: "גַּם כִּי יִתְּנוּ בַגּוֹיִם עַתָּה אֲקַבְּצֵם וְיָחֵלוּ מְעָט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ וְשָׂרִים", אָמַר עוּלָּא: פָּסוּק זֶה בְּלָשׁוֹן אֶרַמִּית נֶאֱמַר; אִי תְּנוּ כּוּלְהוּ - עַתָּה אֲקַבְּצֵם, וְאִם מְעַט מֵהֶם - וְחָלוּ מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ וְשָׂרִים. אַדְּכְתִיב, דִּכְתִיב: "מִנְדָּה בְלוֹ וְהָלַךְ לֹא שֵׁלִּיט לְמִרְמָא עֲלַיְיהוּ", וְאָמַר רַב יְהוּדָה: "מִנְדָּה" - זוֹ מִנַּת הַמֶּלֶךְ, "בְּלוֹ" - זוֹ כֶּסֶף גּוּלְגֹּלְתָּא, "וְהָלַךְ" - זוֹ אַרְנוֹנָא. רַב פָּפָּא רָמָא בְּרֵיהּ חֲדָתָא אֵיתָמֵי, אָמַר לֵיהּ רַב שֵׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי לְרַב פָּפָּא: וְדִילְמָא לָא מִידְּחִיל - אָמַר לֵיהּ: מִישְׁקַל שְׁקִילְנָא מִנַּיְיהוּ, אִי מִידְּחִיל - מִידְּחִיל, וְאִי לָא - מַהֲדְּרָנָא לֵהּ נִיהֲלֵיהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה: הַכֹּל לְאַגְלֵי בָּפָא, אֲפִילּוּ מֵימְתַי, אֲבָל רַבָּנָן לָא צְרִיכִי נְטִירוּתָא; הַכֹּל לְכְרֵיָא פְּתָיָא, אֲפִילּוּ מֵרַבָּנָן, וְלָא אָמְרָן אֶלָּא דְּלָא נָפְקִי בְּאַבְלִוּזָא, אֲבָל נָפְקִי בְּאַבְלִוּזָא, רַבָּנָן לָאו בְּנֵי מִיפַּק בְּאַבְלִוּזָא נִינְהוּ. רַבִּי פָּתַח אוֹצָרוֹת בִּשְׁנֵי בְצוֹעָרָה, אָמַר:

יְבָנְמוֹ בַּעֲלֵי מִקְרָא, בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, בַּעֲלֵי תַּלְמוּד, בַּעֲלֵי הֲלָכָה, בַּעֲלֵי הַגָּדָה, אֲבָל עַמֵּי הָאָרֶץ אַל יְבָנְמוּ. דָּחַק רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם וּבְנָמָם, אָמַר לוֹ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי אָמַר לוֹ: בְּנִי, קְרֵיתָ? אָמַר לוֹ: לָאו. שָׁנִיתָ? אָמַר לוֹ: לָאו. אִם כֵּן, בַּמֶּה אֲפַרְנְסֶךָ? [אָמַר לוֹ:] פַּרְנְסֵנִי כְּכֶלֶב וּכְעוֹרֵב. פָּרַשׁ דִּינְקָא, יָתִיב רַבִּי יוֹנָתָן וְקָא מִצְטַעֵר וְאָמַר: אוֹ לִי שֶׁנָּתַתִּי פִּתִּי לְעֵם הָאָרֶץ אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: שָׁמָא יוֹנָתָן בֵּן עַמְרָם תַּלְמִידְךָ הוּא, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֵיהָנוֹת מִכְּבוֹד תּוֹרָה מֵימָיו? בְּרַקָּא דְּאַשְׁכַּח, אָמַר רַבִּי: יְבָנְמוֹ הַכֹּל. רַבִּי לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי: אֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בְּשְׁבִיל עַמֵּי הָאָרֶץ. כְּהָהוּא דִּמְי בְּלֵילְיָא דְּשַׁדּוּ אַמְּבָרְיָא, אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי וַאֲמָרוּ לֵיהּ: לֵיתְבוּ רַבָּנָן בַּהֲדֵי, אָמַר לְהוּ: לָא. אָמְרוּ לֵיהּ: עֲרוֹקִינָן, [אָמַר לְהוּ:] עֲרוֹקוּ. בַּהֲנָהוּ פַּלְגָא קַמֵּי דְּרַבִּי, אָמְרוּ לֵיהּ: לֵיתְבוּ רַבָּנָן בַּהֲדֵי, אָמַר לְהוּ: לָא. - עֲרוֹקִינָן, - עֲרוֹקוּ. עֲרַק כּוּלְהוּ, פָּשׁ הַהוּא כּוֹבֵם, שָׁדְיוּהּ אַכּוֹבֵם. עֲרַק כּוֹבֵם, פָּקַע בְּלֵילְיָא. אָמַר רַבִּי: רְאִיתֶם, שֶׁאֵין פּוּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בְּשְׁבִיל עַמֵּי הָאָרֶץ. "וְכָמָה יְהֵא בָּעִיר וְיֵהָא בְּאַנְשֵׁי הָעִיר" וְכוּ'. וּרְמִינְהִי: הַחַפָּרָת וְהַגְּמָלַת הָעוֹבֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְלָנָה בְּתוֹכָהּ וְהוּדְּחָה עַמָּהֶן הֵן בְּסִקְלָה וּמְמוֹנָן פָּלֵט, וְאִם נִשְׁתַּהוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵן בְּסַיָּיף וּמְמוֹנָן אָבֵד אָמַר רָבָא, לֹא קַשְׁיָא: הָא לִבְנֵי מָתָא, הָא לִיתּוּבֵי מָתָא; דְּתַנְיָא: הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵאַנְשֵׁי הָעִיר, כָּל שְׁנִשְׁתַּהָא שָׁם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ - אָסוּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ, פָּחוֹת מִכָּאן - מוּתָּר; מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר, כָּל שֶׁנִּשְׁתַּהָא שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם - אָסוּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ, פָּחוֹת מִכָּאן - מוּתָּר לֵיהָנוֹת מִמֶּנּוּ. וּלְכָל מִילֵּי מִי בְּעֵינָן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ? וְהָתַנְיָא: שְׁלֹשִׁים יוֹם - לְתַמְחוּי, שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים - לְקוּפָּה, שִׁשָּׁה - לְכִסּוּת, תִּשְׁעָה - לִקְבוּרָה, שְׁנֵים עָשָׂר - לְפִסֵּי הָעִיר אָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי תְּנַן נִמְצִין עֲשָׂר חֹדֶשׁ - לְפִסֵּי הָעִיר תְּנַן. וְאָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל לְפִסֵּי הָעִיר וְאַפִילּוּ מֵימְתַי, אֲבָל רַבָּנָן לָא, דְּרַבָּנָן לָא צְרִיכִי נְטִירוּתָא. אָמַר רַב פָּפָּא: לְשׁוּרָא וּלְפַרְשָׁאָה וּלְטַרְזִינָא - אֲפִילּוּ מֵימְתַי, אֲבָל רַבָּנָן לָא צְרִיכִי נְטִירוּתָא. כְּלָלָא דְּמִילְתָא: כָּל מִילְתָא דְּאִית לְהוּ חֲנָאָה מִינַּיהּ - אֲפִילּוּ מֵימְתַי. רִבָּה רְמָא צְדָקָה אַיְיתֵי דְּבַר מָרְיוֹן, אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, מִדְּתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה עַל הַיְתוֹמִים אֲפִילּוּ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִם, אֶלָּא לְאַחְשׁוּבֵי נְהוּ קָא עָבְדִינָא. אִיפְּרָא הוּרְמִיז, אִימּוֹהּ דְּשָׁבוּר מַלְכָּא, שַׁדְּרָה אַרְנְקָא דִּידַהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אָמְרָה: לֵיהֱוֵי לְמִצְוָה רַבָּה. יָתִיב רַב יוֹסֵף וְקָא מְעַיֵּין בָּהּ: מַאי מִצְוָה רַבָּה? אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, מִדְּתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: אֵין פּוֹסְקִין צְדָקָה עַל הַיְתוֹמִים אֲפִילּוּ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִם, שְׁמַע מִינָּהּ:

פדיון

תוספות

לא שליט למרמא עליהם – לפי שהיו עסוקים במלאכת שמים בבנין בית המקדש, הכי נמי אין להטיל מס על לומדי תורה.

והלך זו ארנונא – פירש בקונטרס: עישור בהמות וחבואה כו'. ורבינו חננאל פירש: ארוחת דורון לשלטון העובר ממקום למקום, שנותן לו כל עיר ועיר ארוחה, ופירושו מלשון "ויבא הלך לאיש העשיר" (שמואל ב יב).

כריא פתיא – פירש רבינו חננאל: להסיר הגבשושית מרחוב העיר. **איפרא** הורמיז – פירש רבינו חננאל דמשמעות הלשון: חן מאת המקום. איפרא – כמו: אפריון גמטיה לדבי שמעון (בבא מציעא קיט,א). הורמיז – שם שבינה, כי ההיא דסוף פרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לט,א): מפלגא דירד ולעיל דהורמיז בזיין, מפלגא ולתחת דהורמיז בנו"ן, כמו הורמיז בר ליליתא לקמן (ענ,א).

כבלב וכעורב – כמו שפירש הקונטרס. והיינו דכתיב "נותן לבהמה לחמה לבני עורב" וגו', "בהמה" בגימטריא כלב.

יתיב רב יוסף וקא מעיין בה – ואם תאמר: וכי לית ליה "ביבש קצירה תשברנה" וגו' (ישעיה נב) כדאמרינן בפירקין (י,ב)? ויש לומר: דקבלה משום שלום מלכות, כדעבד רבא לקמן (שם). וכי היכי דפלגינהו רבא לעניי גויים – דכי נמי פרה בהו רב יוסף שבויי גויים. ומיהו, לא צריכי להכי, אלא בדפירש הקונטרס, דרבא דקבלה משום שלום מלכות, וכיון שאמר לו ליתן למצוה רבה – לא היה אפשר להלקם לעניי גויים, דאסור לגנוב דעת הבריות, ואפילו דעתו של גוי (חולין צד,א). אבל מעות המתחלקים לעניים – אין כאן גניבת דעת, דאינהו נמי ידעי שישראל רגילין לפרנסם, כדאמר ב"הנזקין" (גיטין סא,א): מפרנסין עניי גויים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. והא דקבל מההוא טייעא דנדב שרגא לבי בנישתא בפרק קמא דערכין (ו,ב) אף על גב דהתם לא היה שלום מלכות – התם טעמא משום דהוו כמו קרבן, ואמרינן (נזיר סב,א): "אש אישי" – לרבות נברים, שנודרים נדרים ונדבות כישראל.

פדיון

פדיון שבויים מצוה רבה – והא דאמר בפרק "בני העיר" (מגילה כז,א): אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה, ולא קתני פדיון שבויים – שמא מילתא דפשיטא היא, ולא איצטריך למיתני.

ומתחלקת בשלשה מפני שהיא בדיני ממונות – ואם תאמר: מהאי טעמא נמי תהא נגבית בשלשה ופירש רבינו (תם) וחבנאל: לפי שהיה יודע סכום של כל אחד ואחד כמה יתן.

ולשנותה לכל מה שירצו – נראה לרבינו תם דיכולים לשנותו אף לדבר הרשות.

אף על גב דאמרינן בערכין בפרק קמא (ג,ב): האי מאן דנדב שרגא לבי כנשתא – אסור לשנותה לדבר הרשות. ואמר נמי התם: האומר "פרוטה זו לצדקה", עד שלא באה ליד הגבאי – מותר לשנותה, משבאה ליד הגבאי – אסור לשנותה לדבר הרשות. הכא, שבני העיר משנים אותה – שאני. לפיכך מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות, ואפילו באה ליד הגבאי. וכן היה רבינו תם נוהג לתת מעות הקופה לשומרי העיר, לפי שעל דעת בני העיר נותנים אותם. **כי** הא דרבא אבפיה – אחר היה עמו. דאין עושין שררה על הצבור פחות משנים, ולא חשיב ליה מפני כבודו של רבא.

אבפיה לרב נתן – ואם תאמר: והא בפרק "כל הבשר" (חולין קיב,ב) אמר: כל מצוות עשה שמתן שכרה [כתובה] בצדה – אין בית דין של מטה מוהדרים עליה. וגבי צדקה כתיב "כי פתוח תפתח את ידך לו" וכתיב "כי בגלל הדבר הזה יברכך" (דברים טו) ואומר רבינו תם: דהאי כפיה – בדברים, כמו: כפייה ועל, בפרק "ערוה שנתפתתה" (כתובות נג,א), ועד תירץ: דהכא קבלו עליהם שיכופו אותן הגבאי. ולרבינו יצחק נראה: דבצדקה כופין, משום דאית בה לאו, דכתיב בה "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ" וגו', ולרבינו יצחק בן אברהם נראה: דהא דאין בית דין מוהדרין על מצות עשה שמתן שכרן בצדה – היינו דאין נענשין. וכן משמע בירושלמי ד"המובר את הספינה". והתירא ד"כל הבשר" (שם) דלא הוה מוקר אבוה ובפתותו, ואמר להו שבקתהו – הכי פירושו: אינכם מוהדרין להכריחו עד שיעשה כשאר מצות עשה, דאם אמר ליה עשה סוכה ולולב ואינו עושה – מכין אותו עד שתצא נפשו, כדאמר ב"הכובש" (כתובות פו,ב). **דין** אמת לאמתו – "אמת" – לאפוקי דין מרומה, אף על גב שהעדים מעידין אותו [אין מתחכמים אותו], כיון שיודעים משקרים. כדרדשין (בסנהדרין ז,א) [צריך לומר: בשבועות ל,ב]: "לאמתו" – שלא יטו את הדין.

ומצדיק הרבים וגו' אלו מלמדי תינוקות – אומר רבינו יצחק: דצריך לומר דרקיע מהויר טפי מכוכבים. דהא בסוף פרק "אלו עוברין" (פסחים מט,ב) משמע דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות, דאמר: לא מצא בת תלמיד חכם – ישא בת גבאי צדקה, לא מצא בת גבאי צדקה – ישא בת מלמדי תינוקות. ואמר רבינו יצחק בן אברהם כי מצא בפרקי דרבי אליעזר דרקיע דהאי קרא ד"המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע" – הינו רקיע שעל ראשי החיות, שמוהיריין מכוכבים, שאורו כאור החמה. והאי דקאמר: ורבנן מאי, אמר רבינא: "ואוהביו כצאת השמש" – היינו שמש של עתיד לבא, דהוא שבעתים כאור שבעת הימים, ואור שבעת ימי בראשית היה שבעתים מאור חמה של עכשיו, כדמפרש תרגום של "רתי ושמחי" (זכריה ב).

ואף שבני בולהו איתנהו ביה – שהוא ביד הגויים לעשות בו כל חפצו, אם למות [אם לחרב] אם לרעב. **מפני שהוא** כדיני ממונות – לעיין ולתת לכל אחד כפי טפלים התלויין בו. שנבחוה וחלוקה שוה – בכל יום מדי יום ביומו, כדקתני לקמיה. לפיכך אין גבויו בשנים, שלא יצטרכו לטרוח ולבקש את השלישי לחלק. **לעשות קופה תחתי** – לחלק לעניי עולם, אם ירבו עליהן. **להתנות על המדות** – להגדיל סאת העיר או להקטין. **ועל השערים** – שער חטין והיין, שלא ימכרנה שנה זו יותר מכך וכך דמים. **להסיע על קיצתם** – לקנות את העובר על קיצת בבריחה, להסיעם מדת דין תורה. **הא** היינו מחינו – יחיד, להזיח גובה. **שני אחים** – לגבי המנותא, כחד דמו. **מאי שרירותיה** – דקופה, דקאמרת עלה: לפי שאין עושין שררה על הצבור כו'? **אפילו בערב שבת** – שיש פתחון פה לבעל הבית לומר טרוד אני. **ופקדתי** וגו' – אלמא אסור למשכן. אמיד – עשיר. **נבאי צדקה** – המשבילים אל דל מהו צריך. **מלמדי תינוקות** – מצדיקי רבים הן, שמלמדין ומחנכין אותן בדרך טובה. **שבקתיה** – לחכמיותך – שהיית רגיל ללמדם באמונה, וללמד ולישב על גבם תמיד. **דעתאי להתם** – לתינוקות. **ורבנן מאי** – תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד, מאי כתיב בהו? **לפריש** זה מזה – מפני החשד, שלא יאמרו: זה הגובה יחידי – דעתו לגנוב. **אבל זה פריש** לחנות וזה לשער – זה לגבות מישובי השער, וזה לגבות מישובי החנות, ובלבד שיראו שניהן באחד. **לא** יתנם לתוך ביסו – שלא יאמרו: מעות של צדקה הוא גונב. **פורטין** – פרוטות שגבו לוקחין דינרי בסף, לפי שהפרוטות של נחושת מחלידות. **ואין פורטין** לעצמם – פן יחשדום שפורטין בזול. **אין** מונין אותם שנים שנים – פן יאמרו: שנים הוא נוטל ואינו מונה אלא אחד. **אציף רבי כנישתא** – מחצלות של בית הכנסת, משום דמזבני להו מעמות הקופה.

ואתני

פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִם מִצְוָה רַבָּה הִיא. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָרִי: מְנָא הָא מִילְתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן דִּפְדִיּוֹן שְׁבוּיִם מִצְוָה רַבָּה הִיא? אָמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ אָנָה נֵצֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' אֲשֶׁר לַמָּוֶת לַמָּוֶת וַאֲשֶׁר לַחֶרֶב לַחֶרֶב וְאֲשֶׁר לָרָעָב לָרָעָב וְאֲשֶׁר לַשֶּׁבִי לַשֶּׁבִי", וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַמְּאוּחָר בְּפִסְוּק זֶה קָשֶׁה מֵחֲבֵירוֹ. חֶרֶב קָשָׁה מִמָּוֶת - אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא, וְאִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא; אִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא: הַאי קָא מְנַוֵּול וְהַאי לָא קָא מְנַוֵּול, וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא: "טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב". שֶׁבִי [קָשֶׁה מִכּוּלָּם], דִּכְתִיב: אִיתְּנְהוּ בֵּיהּ. תָּנוּ רַבָּנָן: קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה נְגְבֵית בִּשְׁנַיִם וּמִתְחַלֶּקֶת בִּשְׁלֹשָׁה, נְגְבֵית בִּשְׁנַיִם - שֶׁאֵין עוֹשִׂים שְׁרָרוּת עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, וּמִתְחַלֶּקֶת בִּשְׁלֹשָׁה - דִּבְרֵי מְמוֹנוֹת; תַּמְחוּי נְגְבֵית בְּשָׁלֹשָׁה וּמִתְחַלֶּקֶת בִּשְׁלֹשָׁה, שֶׁגִּבּוּיָהּ וְחִלּוּקָהּ שָׁוִים; תַּמְחוּי - בְּכָל יוֹם, קוּפָּה - מֵעֵרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, תַּמְחוּי - לַעֲנִיֵּי עוֹלָם, קוּפָּה - לַעֲנִיֵּי הָעִיר; וְרָשָׁאִים בְּנֵי הָעִיר לַעֲשׂוֹת קוּפָּה תַּמְחוּי וְתַמְחוּי קוּפָּה, וּלְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל מַה שֶּׁיִּרְצוּ; וְרָשָׁאִין בְּנֵי הָעִיר לְהַתְנוֹת עַל הַמִּדּוֹת וְעַל הַשְּׁעָרִים, וְעַל שֶׁכַּר פּוֹעֲלִים, וּלְהַסִּיעַ עַל קִיצָתָן. אָמַר רָבָא: אֵין עוֹשִׂין שְׁרָרוּת עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר קְרָא: "וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב" וגו'. שְׁרָרוּת הוּא דְּלָא עָבְדִי, הָא הֵימוּנֵי מְהֵימְנַן; מְסַיַּע לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: מַעֲשֶׂה וּמִינָּה רַבִּי שְׁנֵי אַחִין עַל הַקּוּפָּה. מַאי שְׁרָרוּתָא? דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לְפִי שֶׁמְּשַׁכְּנִין עַל הַצְּדָקָה וַאֲפִילּוּ בָּעֶרֶב שַׁבָּת. אִינִי? וְהָא כְּתִיב: "וּפְקַדְתִּי עַל כָּל לְחָצָיו", וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר מָרְתָא מְשׁוּם רַב חִסְדָּא: וַאֲפִילּוּ עַל גַּבֵּי צְדָקָה - לָא קַשְׁיָא: הָא דַּאֲמִיד, הָא דְּלָא אֲמִיד. כִּי הָא דְּרָבָא אַפֵּיפְיָה לְרַב נָתָן בַּר אֲמֵי, וְשָׁקֵיל מִינֵּיהּ אַרְבַּע מֵאָה זוּזֵי לְצְדָקָה. "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" וגו'. "הַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" - זֶה דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, "וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד" - אֵלּוּ גַּבָּאֵי צְדָקָה. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" - זֶה דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְנִבָּאֵי צְדָקָה, "וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד" - אֵלּוּ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת. פְּגוֹן מַאן? אָמַר רַב: פְּגוֹן רַב שְׁמוּאֵל בַּר שֵׁילַת. דְּרַב אַשֵּׁכְיֵהּ לְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שֵׁילַת דַּהֲוָה קָאֵי בְּגִינָּתָא, אָמַר לֵיהּ: שַׁבְקַתֵּיהּ לְהֵימָנוּתָךְ? אָמַר לֵיהּ: הָא תִּלְמֵיכָר שְׁנִין דְּלָא חֲזֵיֵא לִי, וְהַשְׁתָּא נְמֵי דַּעֲתַאי עֲלָיְיהוּ. וְרַבָּנַן מַאי? אָמַר רַבִּינָא: "וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ". תָּנוּ רַבָּנַן: גַּבָּאֵי צְדָקָה אֵינָן רָשָׁאִין לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה, אֲבָל פּוֹרֵשׁ זֶה לַשָּׁעַר וְזֶה לַחֲנוּת; מָצָא מָעוֹת בְּשׁוּק - לֹא יִתְּנֵם בְּתוֹךְ בִּיסוֹ, אֶלָּא נוֹתְנָן לְתוֹךְ אַרְנָקִי שֶׁל צְדָקָה, וְלִכְשֶׁיִּבָּא לְבֵיתוֹ יִטֹּל; כֵּיצַד בּוֹ, הָיָה נוֹשֶׂה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה וּפָרַע בְּשׁוּק - לֹא יִתְּנֵם לְתוֹךְ בִּיסוֹ, אֶלָּא נוֹתְנָן לְתוֹךְ אַרְנָקִי שֶׁל צְדָקָה, וְלִכְשֶׁיִּבָּא לְבֵיתוֹ יִטֹּל. תָּנוּ רַבָּנַן: גַּבָּאֵי תַּמְחוּי אֵין פּוֹרְטִין לְעַצְמָן, וְאֵין פּוֹרְטִין לָעֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק - מוֹכְרִין לַאֲחֵרִים, וְאֵין מוֹכְרִין לְעַצְמָן; מָעוֹת שֶׁל צְדָקָה אֵין מוֹנִין אוֹתָן שְׁתַּיִם, אֶלָּא אַחַת אַחַת. אָמַר אַבָּיֵי: מַרְיֵשׁ לָא הָוֵה יָתֵיב טָר אַצִּיפֵי דְּבֵי כְּנִישְׁתָּא, כֵּיוָן דְּשִׁמְעָהּ לְהָא דְּתָנְיָא: וּלְשַׁנּוֹתָהּ לְכָל מַה שֶּׁיִּרְצוּ, הָוֵה יָתֵיב. אָמַר אַבָּיֵי: מַרְיֵשׁ הָוֵה עָבִיד טָר תְּרֵי כִּיסֵי, חַד לְעַנְיֵי דְּעָלְמָא וְחַד לְעַנְיֵי דְּמָתָא, כֵּיוָן דְּשִׁמְעָהּ לְהָא דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב תַּחְלִיפָא בַּר אַבְדִימִי: עֲבִיד חַד כִּיסָא

ואתני

רש"י

ואתני – מתנה עם הצבור לחלקם לכל הבא. דבל דאתי – לתת מעות לקופה. עניינא – תנאי. למשביה – ערב הבהמה. לאו כל כמיניהו דמתנו – אלא בפניו. אין מחשבין – לומר: היכן נתתם מעות שגביתם. שאין ראיה לדבר – דלא בגבאי צדקה כתיב, אלא בגיזברי הקדש הנותנים לבם לעושי המלאכה, שהפועלים מרובין למלאכות הרבה: לגודרין, ולחוצבי האבן, לבקפים, ולחמרים, ולקנות עצים, ואבני מחצב, ואי אפשר לעמוד על החשבון, כדאמרינן בעלמא (שבועות מה,א): בעל הבית טרוד בפועליו הוא, ואינשי. יצור וימנה – הכסף שהוא מוסר בידו. ואף על פי שאינו בא עמו להשבון לאחר מכאן – יצור וימנה, שנאמר "ויצורו וימנו" וגו' והדר "ונתנו את הכסף המתוכן" – המנוי, "על ידי עושי המלאכה" וגו'. בודקין למזונות – אם בא עני ואמר "פרנסוני" – בודקין שלא יהיה רמאי. ואין בודקין לבסות – בא ערום ואמר "כסוני" – לוקחין בסות מיד. פריש – דרוש וחקור תחלה. לבשייאה לך – שאינו רמאי. מכבר בפונדיון – כבר הלקוח בפונדיון בשלוקחין ארבע סאין חטין בסלע, ומגיע לפונדיון חצי קב, שהסלע ארבעים ושמונה פונדיונין, וארבע סאין ארבעים ושמונה חצאי קבין. והתנמנו שהוא טוחן ואופה ומוכר בשוק משתכר מחצה, הרי שנותן כבר של רובע הקב בפונדיון. לן – בלילה. פרנסת לינה – צרכי לינה. בי סריא – כר לתת מראשותיו. אין נקקין לו – לתת מעות מן הקופה, אחרי שלמד לחזר על הפתחים – דיו בכך. ולא אודיק ליה – אפילו לפרנסה. מעשה הצדיקה – טורח המעשים את חבריהם, מדלא כתיב "והיתה הצדקה שלום". זכה – למזל טוב. עניים מרודים – זו ממשלת רומי, שצועקת תמיד: הבו הבו, שאנו צריכין. מרודים – קופליינ"ט בלעז, כמו "אריד בשיחי" (תהלים נה). עולא משגש ארחיתיה דאמיה – לרב ששת קרו ליה רבי, עולל המשגש דרכי אמו, שגרם להטותה מדרך שאר נשים, כדלקמן.

משגש

ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר – ראיה גמורה אינה, דשאני התם, שהיו צדיקים גמורים. **אין** פותחין לעני העובר ממקום למקום מכבר בפונדיון כו' – הכבר עולה ששה ביצים, דצא מהן מחצה לחנווני, והוא מזון שתי סעודות, כדתניא בפרק "ביצד משתתפין" (עירובין פב,ב). ושקוה לרבינו יצחק: בדפרק "כל כתבי" (שבת קיח,א) משמע שהוא רגילות דאיכא סעודה בהדיה, דקאמר התם: דבי אוזל – מלווינא ליה סעודה בהדיה, דבי אוזל לאו בריקן אזיל. ואם כן, למה נותנין לו שתי סעודות? די לו בסעודה אחת, ההיא סעודה דאיכא בהדיה יאבל מיד, וסעודה שנותנין לו עכשיו יוליכנו עמו נוראה לרבינו יצחק: דאין מחלקין תמחוי בלילה, לפי שאינו יכולין להבחין למי נתנו ולמי לא נתנו. וכן משמע מדקאמר: לן, נותנים לו פרנסת לינה, ומפרש דהיינו פורא ובי סדיא, אבל כבר אין נותנין לו. ולכך נותנין לו שתי סעודות, שיאכל אחת בלילה ואחת למחר, דבי אוזל – לאו בריקן אזיל. ושעמא דבעינן שלא ילך ריקם – דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו לי מי שאין לו, ולא יהא רעב כל כך. אבל אין לפרש דהשתא שמא לא יגיע בין היהודים ויהא לו מה לאכול, דאי הישיינן להכי – היה ליתן לו שלש סעודות, כי גם בלילה לא יתנו אף בשיגיע בין היהודים, שאין מחלקין תמחוי בלילה. ואין לומר דלעולם מחלקין, ולכך נותנין שתים, דהישיינן שמא לא יגיע בין היהודים שתי פעמים. אי נמי לא הישיינן אלא לפעם אחת, והשניה נותנין לו כדי שיהא לו פת בסלו – דאם כן היכי קאמר התם דמלינן ליה סעודה אחת בהדיה? ואם יש לחוש שמא לא יגיע בין היהודים – היה לו ליתן שתים. לכך נראה בדפרישית. **שבת** נותנין לו מזון שלש סעודות לו אתמול בערב שבת – אבל ליל שבת ושבת שחרית, ושלש סעודות שנותנים לו בשבת – יאבל אחת בשבת בסעודה שלישית, ואחת למוצאי שבת, ושלישית ישאר לו למחר בדרך, שלא ילך ריקם, ואין להאריך. ושקוה לרבינו שנשען בן אברהם: הא דתנן במסכת פאה (פרק שמיני משנה ז) ומייתי לה בפרק "כל כתבי" (שבת קיח,א): מי שיש לו מזון שתי סעודות הקאמר – היינו בלא אותה שיש לו לאכול מיד. ואם תאמר: שבת אמאי נותנין לו שלש סעודות? והא דך מתניתין רבי עקיבא היא, דתקני רישא: כל מי דשיש לו מזון ארבע עשרה סעודות לא יטול מן הקופה, ופריך בפרק "כל כתבי הקדש" (שם): מנ"ל? אי רבנן – תמיהר הויין, אי רבי חזקא – שיתסר הויין ומשנינ: הא מני – רבי עקיבא היא, דאמר: עשה שבתך חול ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דבשביל סעודת שבת אין לו להתחיל וליטול, אבל בשכבר צריך ליטול – נוטל גם כדי לסעודת שבת. **לא** אודקיק ליה – רב פפא ובאי היה, ולא נתן לו מן הקופה, כיון דתניא: אין נותנין לו מן הקופה, ביון שמחזר על הפתחים. ואמר ליה רב סמא: אי מר לא אודקיק ליה לתת מן הקופה, היינו כדי סעודה – כל שכן שגם אחרים לא יתנו לו. ומסיק: הא דתניא: אין נותנין לו מן הקופה – היינו כדי סעודה, אבל דבר מועט יתנו לו. **שנאמר** והעמדנו עלינו מצות – ואף על גב דהאי קרא גבי "בית אלהינו" כתיב, דהיינו בדק הבית – כל שכן צדקה.

מנין

וַאֲתָנֵי עֲלָה, אִיהוּ נַמִּי עֲבַד חַד כִּיסָא וְאַתְנֵי עֲלָה. רַב אַשֵׁי אָמַר: אֲנָא אַתְנוּיֵי נַמִּי לָא צְרִיכְנָא, דְּכָל דְּקָא אָתֵי אַדַּעְתָּא דִּידֵי אָתֵי, וּלְמַאן דְּבָעֵינָא יְהֵיבְנָא לֵיהּ. הֲנָהוּ בֵּי תְּרֵי טַבָּחֵי דַּעֲבָדֵי עֲנֵיגָא בַּהֲדֵי חֲדָדֵי, דְּכָל מַאן דַּעֲבִיד בֵּיתָא דְּחַבְרֵיהּ נָקְרָעוּהּ לְמַשְׁבֵּיהּ. אֲזַל חַד מַנַּיהוּ עֲבַד בֵּיתָא דְּחַבְרֵיהּ, קָרְעוּ לְמַשְׁבֵּיהּ; אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּא, חַיְּיבִינְהוּ וְקָא לְשַׁלּוּמֵי. אֵיתֵיבֵיהּ רַב יֵימָר בַּר שֶׁלֶמְיָא לְרַבָּא: וְלִיתְּסַי עַל קִיצָתָם לָא אַהֲדַר לֵיהּ רָבָא. אָמַר רַב פָּפָּא: שַׁפִּיר עֲבַד דְּלָא אַהֲדַר לֵיהּ מִידֵּי, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא אָדָם חָשׁוּב, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא אָדָם חָשׁוּב - לָאו כָּל כְּמִינֵיהוּ דְּמִתְנוּ. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין מְחַשְּׁבִין בְּצִדָּקָה עִם גַּבָּאֵי צְדָקָה, וְלֹא בְּהֶקְדֵּשׁ עִם הַגִּזְבָּרִין, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר - זֶכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יְחַשְּׁבוּ אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יָדָם לָתֵת לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בֶאֱמֶנָה הֵם עֹשִׂים". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאָדָם גִּזְבָּר נֶאֱמָן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - כְּתִיב "וְיִצֹּר וְיִמְנֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְצָרֵנוּ וַיִּמְנֵנוּ". אָמַר רַב הוּנָא: בּוֹדְקִין לְמְזוֹנוֹת וְאֵין בּוֹדְקִין לִכְסוּת; אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא, וְאִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא; אִי אֵימָא סְבָרָא: הַאי קָא מַבְזֵי וְהַאי לָא קָא מַבְזֵי; אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא: "הֲלֹא פָרֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ" כְּתִיב - פָּרֹשׂ וַהֲדַר הַב לֵיהּ, וְהָתָם כְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ", "כִּי תִרְאֶה" - לְאַלְתַּר. וְרַב יְהוּדָה אָמַר: בּוֹדְקִין לִכְסוּת וְאֵין בּוֹדְקִין לְמְזוֹנוֹת; אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא; אִי בָּעֵית אֵימָא סְבָרָא: הַאי קְמַצְעָרָא לֵיהּ וְהַאי לָא קְמַצְעָרָא לֵיהּ; אִי בָּעֵית אֵימָא קְרָא: הָכָא כְּתִיב: "הֲלֹא פָרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ" - פָּרוֹס לְאַלְתַּר, וְכִדְרָבִינָן, וְהָתָם כְּתִיב: "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ" - כְּשֶׁיִּרְאֶה לְךָ. תָּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: אָמַר "פַּפְנוּנִי" - בּוֹדְקִין אַחֲרָיו, "פַּרְנְסוּנִי" - אֵין בּוֹדְקִין. תָּנֵי תָּנָּא הָתָם אֵין פּוֹחֲתִין לְעָנִי הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִכִּכָּר בְּפוּנְדְּיוֹן, מֵאַרְבַּע סְאִין בְּסֶלַע; לָן - נוֹתְנִין לוֹ פַּרְנָסַת לִינָה. מַאי פַּרְנָסַת לִינָה? אָמַר רַב פָּפָּא: פּוּרְיָא וּבֵי סַדְיָא. שַׁבָּת - נוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. תָּנָא: אִם הָיָה מַהֲזִיר עַל הַפְּתָחִים - אֵין נִזְקָקִין לוֹ. הַהוּא עֲנָיָא דַּהֲוָה מַהֲזִיר עַל הַפְּתָחִים דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, לָא מְזַדְּקִיק לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב סָמָא בְּרֵיהּ דְּרַב נֵיבָא לְרַב פָּפָּא: אִי מָר לָא מְזַדְּקִיק לֵיהּ, אֵינָשׁ אַחֲרִינָא לָא מְזַדְּקִיק לֵיהּ, לֵימוֹת לֵיהּ? - וְהָא תַּנְיָא: אִם הָיָה עָנִי הַמַּהֲזִיר עַל הַפְּתָחִים - אֵין נִזְקָקִין לוֹ - אָמַר לֵיהּ: אֵין נִזְקָקִין לוֹ לְמַתָּנָה מְרוּבָּה, אֲבָל נִזְקָקִין לוֹ לְמַתָּנָה מוּעֶטֶת. אָמַר רַב אַסִי: לְעוֹלָם אַל יְמַנֵּע אָדָם עַצְמוֹ [מִלְּתֵת] שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַעֲמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת לָתֵת עָלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה לַעֲבֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וְאָמַר רַב אַסִי: שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַעֲמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת" וְגוֹ', "מִצְוָה" אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "מִצְוֹת". (סֵימָן: גדול מקדש משה) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גָּדוֹל הַמְעַשֶּׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט וָבֶטַח עַד עוֹלָם", וְכָתַב: "הֲלֹא פָרֹשׂ לָרָעֵב לַחְמֶךָ", לֹא זָכָה - "עֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת". אָמַר לֵיהּ רָבָא לְבְנֵי מְחוֹזָא: בְּמָטוּתָא מִנַּיְיכוּ, עִוְשׂוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, כִּי הֵיכִי דְּלֵיהֱוֵי לְכוּ שְׁלָמָא בְּמַלְכוּתָא. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, אָדָם שׁוֹקֵל שֶׁקֶל וּמִתְכַּפֵּר לוֹ, עַכְשָׁיו שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, אִם עוֹשִׂין צְדָקָה - מוּטָב, וְאִם לָאו - בְּאֵין אוּמּוֹת הָעוֹלָם וְנוֹטְלִין בְּזִרּוֹעַ. וְאַף עַל פִּי כֵן נֶחְשָׁב לָהֶן לִצְדָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִגְשְׁךָ צְדָקָה". אָמַר רָבָא: הַאי מִילְתָא אִישְׁתָּעִי לִי עוֹלָא

משגש

מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם – פשיטא לן דמטמא, כדתנן בריש מסכת כלים (פרק ראשון משנה א): אבות הטומאות: השרץ, ושבבת זרע, ונבלה, וטמא מת, ומצורע בימי ספורו כו' – הרי אלו מטמאין אדם וכלים במגע, ובלי חרס באויר. ולכך בעי מנלן דמטמא, דהא כתיב "ורחץ במים וטהר" – משמע דבאוהאה טבילה נטהר. **דהא** הסיט נבלה מטמא בגדים ואינו מטמא אדם – לאו משום דטומאה בחבורין שאני; פירש הקונטרס: דאינו מטמא אלא בגדים שהוא לבוש. וקשה לרבינו יצחק בן מרדכי: דבתורת כהנים פרשת "יחזי ביום השמיני" מרבה שמטמא אפילו כלים (בחבורים) אף על גב דלא שייך בהו לבישה, ואינו מטמא מ"בגדיו" אלא אדם ובלי חרס שנוגע בהן. אלא ודאי מטמא בגדים בשעה שמסיט, אפילו אין לבוש בהן. וכן משמע, מדקאמר: אלא מעתה שרץ דמטמא אדם מנלן, לאו משום דמטמא בגדים מטמא אדם נמי כו'? ואי קרי חבורים בגדים שהוא לבוש – מאי פריך משרץ דלא שייך ביה לבישה? והתם ודאי ליפלין אדם מבגדיים ונראה לרבינו יצחק בן מרדכי: דלא גרס "בחבורים", אלא הכי גרס: ודילמא טומאת בגדים שאני, תדע דהא מסיט נבלה מטמא בגדים ואינו מטמא אדם. ולא גרסינן "מאי טעמא לאו משום דטומאה בחבורים שאני", דלא מהדר אלא שיש חילוק בין טומאת בגדים לטומאת אדם. וכן משמע, דאיהו גופיה לא קא מיבעיא ליה אם מטמא בגדים וכלים במגע, אלא אאדם בעי.

אתיא אימיה וקא בכיא קמיה – פירש רבינו חננאל: דהיינו אימיה דרב אחדבוי. ולדידיה קרי "עולא משגע אורחא דאימיה", שגרם לאמו להתחבות לפני רב ששת. והיא היתה מניקתו של רב ששת, לכך אמר "חזי הני חדיי דמצית מיניירהי". **מה** ביכוס בגדים האמור בימי חלוטו כו' – בכמה דברים חמור ימי חלוטו מימי ספורו, ולא גמר מהדיקא. והיינו טעמא, משום דלגמרי לא מצי למגמר – דהא כתב "וטהר", דמשמע דנטהר מכמו שהיה מתחלה. אלא דוקא לדך מילתא גמרי, לפי שהן שוין דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה.

גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו – פירוש: יותר משכר חמה ממשה רבינו בתפלתו. ואף על גב דמשה נמי עשה צדקה בסתר – שמא אותה שעה כבר פסק אותו זכות.

חמה אינו כופה – תימה: דבפרק "ארבעה נדרים" (נדרים לב.א) אמרינן דחמה משה הרגו.

והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה – יש מגיהין: והנותן פרוטה לעני והמפייסו, משום דמשמע להו דקראי איירי בנותן צדקה, דכתיב "ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע". ולאו מילתא היא, ד"נפש נענה תשביע" – היינו תשביע בדברים, שתפייסנו בדברים. ועל כרחך לא גרסינן ליה, דלההיא גירסא הוה ליה למימר מתברך בשבע עשרה, הנך שש דלעיל והני אחת עשרה.

ואיזו משגש – לשון מהומה ושגעון. **קליפה** – מייל"א בלעז. **ובבגד עדים כל צדקותינו** – כלומר, אף כל צדקותינו נמאסו מחמת רשעינו בבגד מאוס שהאדם מסיר מעליו. **עדים** – כדמתרגמינן "ויסר" – ואעדי, וכן "מעדה בגד ביום קרה" (משלי כה). מכל מקום מקיש צדקה לבגד, צדקת הצדיקים לבגד הגון. **כימי ספורו** – בשבעת ימים שבין טהרת הצפרים להבאת קרבנותיו. בשלמא בימי חלוטו איתקש למת, לטמא אף באהל. **והיא ומטמא בגדים** – דהא ביום השביעי כתיב "ובבגד בגדיו". **מטמא בחבורין** – בגגן בגדי לבושו – הרי הן כמותו. אבל שאר בגדים, הנוגע בהן, וכן אם יגע באדם – לא מטמא. תדע, שהרי המסיט נבילה כתיב ביה "והנושא את נבלתה יכבס בגדיו" (ויקרא יא), ולא אשכחן דלהוי אב הטומאה לטמא אדם ושאר בגדים. **שבבת זרע מטמא בגדים** – "ובל בגד ובל עור אשר יהיה עליו שבבת זרע" וגו'. **בהדיא כתיב ביה בו'** – הוא הדין נמי דהוה מצי למיפרך דהא טומאת בגדים לא דמיא לבגדים דבימי ספורו, דהא בגדים דהכא לאו בגדי לבוש שרץ הן, וטומאת מגע הוא. אלא דעדיפא מיניה קא מותיב ליה. **או** לרבות הנוגע – דהכי תניא במסכת נדה (מג, ב): מנין לרבות הנוגע בשבבת זרע – תלמוד לומר "או איש". **הוה קמהדר ליה** – רב אחדבוי לרב ששת בבדיחותא, לפי שהיה רב ששת נכשל בתשובותיו. **אשתכך רב אחדבוי** – נעשה אלם. **אתיא אימיה** – דרב ששת. **צווחה קמיה** – שיתפלל עליו. **לחני חדיי** – הדדים הללו. חדיי – תרגום של "יחזה". **דמצית מיניירהו** – שינקת מהן. ודאתאן עלה – ואחרי שבא לידינו שאלה זו לקובעה בגמרא, מנלן דמטמא אדם? **נאמר ביכוס בגדים בימי ספורו** – "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו" וגו', ונאמר ביכוס בגדים למעלה – ביום טהרת הצפרים, כשיוצא מטומאת החלט "ובכבס המטהר את בגדיו". **אף** וחימה – שני לגיונות קשים הם, ליפרע מן החוטאים. **אף על פי** ששיחד בחיק – שהוא עושה צדקה בסתר. **חימה עזה** – עדיין היא בתוקפה. ורבי אלעזר סבר דהאי "ששיחד בחיק" ארישא קאי, "ושוחד בחיק יכפה חימה עזה". **ותפק לרעב נפשך** – הוא פיוס דברי נחומים. **ומצא צדקה** – משמע, יבא לידי ענוות. וימצא בני אדם שיעשו לו צדקה. ויהיו מוכשלים לפניך – את אנשי ענתות היה מקלל, שהיו מבקשין נפשו.

ימצא

1 מְשַׁגֵּשׁ אַרְחָתֵיהּ דְּאִימֵּיהּ, מְשַׁמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי
2 דִּכְתִיב: "וְיִלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיוֹן"? לוֹמַר לְךָ, מַה שִּׁרְיוֹן
3 זֶה - כָּל קְלִיפָּה וְקְלִיפָּה מִצְטָרֶפֶת לְשִׁרְיוֹן גָּדוֹל, אַף
4 צְדָקָה - כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל.
5 רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מֵהָכָא: "וְכִבֶּגֶד עֵדִים כָּל צְדָקֹתֵינוּ",
6 מַה בֶּגֶד זֶה - כָּל נִימָא וְנִימָא מִצְטָרֶפֶת לְבֶגֶד גָּדוֹל,
7 אַף צְדָקָה - כָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לְחֶשְׁבּוֹן
8 גָּדוֹל. אַמַּאי קְרֵי לֵיהּ עוֹלֶה מְשַׁגֵּשׁ אָרְחָתֵיהּ דְּאִימֵּיהּ?
9 דְּבָעָא מִינֵיהּ רַב אַחְדְּבוֹי בַּר אָמֵי מֵרַב שֵׁשֶׁת: מְנַיִן
10 לְמְצוֹרָע בִּימֵי סִפּוֹרוֹ שֶׁמְּטַמֵּא אָדָם? אָמַר לוֹ: הוֹאִיל
11 וּמְטַמֵּא בִּגְדִים מְטַמֵּא אָדָם. אָמַר לֵיהּ: דִּילְמָא טוּמְאָה
12 בְּחִבּוּרִים שָׁאנֵי, דְּהָא הִסִּיט נְבֵילָה דְּמְטַמֵּא בִּגְדִים
13 וְאֵינוֹ מְטַמֵּא אָדָם אָמַר לֵיהּ: וְאֶלָּא שֶׁרֶץ דְּמְטַמֵּא
14 אָדָם מִנָּלָן, לָאו מִשּׁוּם דְּמְטַמֵּא בִּגְדִים? אָמַר לֵיהּ:
15 שֶׁרֶץ בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: "אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל
16 שֶׁרֶץ". אֶלָּא שִׁכְבַת זֶרַע דְּמְטַמֵּא אָדָם מִנָּלָן, לָאו
17 מִשּׁוּם דְּהוֹאִיל וּמְטַמֵּא בִּגְדִים מְטַמֵּא אָדָם? אָמַר
18 לֵיהּ: שִׁכְבַת זֶרַע נַמִי בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: "אוֹ אִישׁ"
19 - לְרַבּוֹת אֶת הַנּוֹגֵעַ. אַהֲדַר לֵיהּ בְּבַרְיוּתָא. חֲלַשׁ
20 דַּעְתֵּיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, אֵישְׁתִּיק רַב אַחְדְּבוֹי בַּר אָמֵי
21 וְאִתְיְקַר תַּלְמוּדֵיהּ. אֲתָיָא אִימֵּיהּ וְקָא בָּכְיָא קַמֵּיהּ,
22 צַוְוחָה צַוְוחָה וְלָא אַשְׁגַּח בָּהּ. אָמְרָה לֵיהּ: חֲזֵי
23 לְהָנֵי חַדֵּי דְּמָצִית מִינַּייהוּ בָּעָא רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ וְאִיתַּפֵּי.
24 וְדַאֲתָאן עֲלָה, מְנָא לָךְ? כְּדְרַבְּנָיְא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי
25 אוֹמֵר: נֶאֱמַר כִּבּוּס בְּבָגְדִים בִּימֵי סִפּוֹרוֹ, וְנֶאֱמַר כִּבּוּס
26 בְּבָגְדִים בִּימֵי חִלּוּטוֹ - מַה לְּהַלָּן מְטַמֵּא אָדָם, אַף כָּאן
27 מְטַמֵּא אָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: גָּדוֹל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה
28 בְּסֵתֶר יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ, דְּאִילּוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ כְּתִיב:
29 "כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה", וְאִילּוּ בְּעוֹשֶׂה צְדָקָה
30 כְּתִיב: "מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אַף וְ[שֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה
31 עַזָּה]". וְלֵיתָא דְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אַף
32 כּוֹפָה, חֵמָה אֵינוֹ כּוֹפֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשֹׁחַד בַּחֵק חֵמָה
33 עַזָּה". אַף עַל פִּי שֶׁשּׁוֹחֵד בַּחֵיק - חֵמָה עַזָּה. אֵיכָא
34 דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל דַּיָּין שֶׁנּוֹטֵל שֹׁחַד - מֵבִיא חֵמָה עַזָּה לָעוֹלָם, [שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשֹׁחַד
35 בַּחֵק" וְגוֹ']. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפַיְּסוֹ בְּדְבָרִים
36 - מִתְבָּרֵךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת. הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, דִּכְתִיב: "הֲלֹא
37 פָּרֹשׂ וגו' [וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת (וגו')] כִּי תִרְאֶה עָרֹם וגו', וְהַמְפַיְּסוֹ בְּדְבָרִים מִתְבָּרֵךְ
38 בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְתַפֵּק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ
39 וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם. וְנֶחֱךָ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וגו', וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם
40 מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר תְּקוֹמֵם" וגו'. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דִּכְתִיב: "רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד"? מִשּׁוּם דְּרוֹדֵף צְדָקָה
41 יִמְצָא צְדָקָה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הָרוֹדֵף אַחַר צְדָקָה - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַצִּיא לוֹ מְעוֹת וְעוֹשֶׂה בָּהֶן צְדָקָה. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק
42 אָמַר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַצִּיא לוֹ בְּנֵי אָדָם הַמְהוּגָנִים לַעֲשׂוֹת לָהֶן צְדָקָה, כְּדֵי לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם שְׂכָרוֹ. לְאַפּוֹקֵי מֵאִי? לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַשׁ
43 רַבָּה; דְּדָרַשׁ רַבָּה, מַאי דִּכְתִיב: "וַיְהִיו מְכַשְּׁלִים לְפָנָיךָ בְּעֵת אַפֶּךָ עָשֵׂה בָהֶם"? אָמַר יִרְמְיָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
44 [אֲפִילּוּ] בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹפִין אֶת יִצְרָן וּמְבַקְּשִׁין לַעֲשׂוֹת צְדָקָה לְפָנֶיךָ, הַכְשִׁילֵם בִּבְנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן מְהוּגָנִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶן שָׂכָר. רַבִּי
45 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כָּל הָרָגִיל לַעֲשׂוֹת צְדָקָה - זוֹכֶה, הֲוֵיין לוֹ בָּנִים בַּעֲלֵי חָכְמָה, בַּעֲלֵי עוֹשֶׁר, בַּעֲלֵי אֲגָדָה. בַּעֲלֵי חָכְמָה - דִּכְתִיב:

"ימצא

ימצא חיים – וכתיב גבי חכמה "כי מוצאי מצא חיים". **בעלי אגדה** – מתוך שהן דרשנין ומושכין את הלב – הכל מכבדין אותם. **לבעל הדין** – רשע או גוי. **להנצל אנו בהן כו'** – שהצדקה מצלת מגזרדים, כדאמרינן לקמן בשמעתין. **שמוזנותיו של אדם** – שכר שיתפרנס ממנו. **חסרונותיו** – הפסד שעתיד להפסיד. **זכה** – למזל טוב – יתן אותו חסרון לעניים. **חזא [להו] בחלמא** – במוצאי יום הכפורים. **דבעו מחסר שבע מאה דינרין** – באותה שנה. **שקל צדקה מיניהו** – כל השנה היה כופן בדברים, וגובה מהן צדקה. **פש גבייהו** – ערב ראש השנה שיבסר דינרי שלא נתנו לצדקה, משבע מאה דינרי. **לא תדחלו** – למיפסד יותר. **אמאי לא אטרית לן** – מתחלה, שכך חלמת, והיינו נותנין כולן. **השתא בן** – אם נפלאי.

איהייב מאן דמני לן – כאדם שתולה קללתו בחבירו. מחללי שבת ועובדי עבודה זרה – בסקילה, ואמר מר (כתובות ל, ב): מי שנתחייב סקילה – או נופל מן הגג או חיה דורסתו, דדמי לסקילה, דתנן (סנהדרין מה,א): בית הסקילה היה גבוה שתי קומות וכו'. **פרקליטין** – מליצי יושר [של מלאכי השרת]. **כי אספתי את שלומי מאת העם הזה** – ומהו השלום – "את החסד ואת הרחמים" שהיו רגילין לעשות. **מפעפעו** – מרככו. **הגוף סובלו** – [כל הגוף] מלא רוח. **ואני בצדק** – בתחלה, ואחר כך "אחזה פניך" בתפלה. **אשכעה בחקיק תמונתך** – בשכר הקיצה אשבע תמונתך. **מלוה ה' חונן דל** – החונן דלים נעשה מלוה להקדוש ברוך הוא, וכתיב "ועבד לוה לאיש מלוה" (משלי כב). **ואיזו היא צדקה המצלת מדינה של גיהנם** – כלומר, איזה מן המקראות הללו מדבר מדין של גיהנם – אותו שכתוב "לא יועיל הון ביום עברה".

נותנה

"יִמְצָא חַיִּים"; בַּעֲלֵי עוֹשֶׁר - דִּכְתִיב "צְדָקָה"; בַּעֲלֵי אֲגָדָה - דִּכְתִיב "וְכָבוֹד", כְּתִיב הָכָא "וְכָבוֹד", וּכְתִיב הָתָם: "כָּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ". תַּנְיָא: הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַדִּין לְהַשְׁבִּיחַ וְלוֹמַר לְךָ: אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹהֵב עֲנָיִים הוּא, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְפַרְנְסָן? אָמוֹר לוֹ: בְּדֵי שֶׁנִּיצּוֹל אֲנוּ בָּהֶן מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְוֹ שֶׁאֲלָה שֶׁאָל טוּרְנוּסְרוֹפוּס הָרֶשַׁע אֶת רַבִּי עֲקִיבָא: אִם אֱלֹהֵיכֶם אוֹהֵב עֲנָיִים הוּא, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְפַרְנְסָם? אָמַר לוֹ: כְּדֵי שֶׁנִּיצּוֹל אֲנוּ בָּהֶן מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. אָמַר לוֹ: [אַדְרַבָּה], זוֹ שֶׁמַּחַייֶבְתָּן לְגֵיהִנֹּם אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁכָּעַס עַל עֲבָדוֹ וַחֲבָשׁוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ וְשֶׁלֹּא לְהַשְׁקוֹתוֹ, וְהָלַךְ אָדָם אֶחָד וְהֶאֱכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ, כְּשֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ לֹא כָּעַס עָלָיו? וְאִתָּם קְרוּיִן עֲבָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" אֲבָל רַבִּי עֲקִיבָא: אֶמְשׁוֹל לְךָ מָשָׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ וַחֲבָשׁוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְצִוָּה עָלָיו שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ וְשֶׁלֹּא לְהַשְׁקוֹתוֹ, וְהָלַךְ אָדָם אֶחָד וְהֶאֱכִילוֹ וְהִשְׁקָהוּ, כְּשֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ לֹא דּוֹרוֹן מִשֵּׁגֵר לוֹ? וַאֲנַן קְרוּיִן בָּנִים, דִּכְתִיב: "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". אֲבָל אַתֶּם קְרוּיִם בָּנִים וּקְרוּיִן עֲבָדִים, בִּזְמַן שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם אַתֶּם קְרוּיִן בָּנִים, וּבִזְמַן שֶׁאֵין אַתֶּם עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם אֲמַר לוֹ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "הֲלֹא פֹּרֹס לָרָעָב לַחְמֶךָ וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת", אֵימָתַי עֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת" - הָאִידָּנָא, וְקָאָמַר: "הֲלֹא פֹּרֹס לָרָעָב לַחְמֶךָ". דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם: כְּשֵׁם שְׁמְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קָצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כָּךְ חֶסְרוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קָצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְכָל - "הֲלֹא פֹּרֹס לָרָעָב לַחְמֶךָ", לֹא זָכָה - "וַעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בָיִת". כִּי הָא דְּבָנֵי אַחֲתֵיהּ דְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי חֲזָא לְהוּ בְּחֵילְמָא דְּבָעוּ לְמֵיחְסַר שְׁבַע מֵאָה דִּינְרֵי, עַשְׂרָנוּהוּ, שָׁקַל מִינַּיְיהוּ לְצְדָקָה, פֵּוּשׁ גַּבַּייְהוּ שִׁיכְסַר דִּינְרֵי. כִּי מְטָא מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי, שְׁדוּר דְּבֵי קִיסָר נָקְטִינְהוּ. אֲמַר לְהוּ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: לָא תִּדְחֲלוּן, שִׁיכְסַר דִּינְרֵי גַּבַּייְכוּ שָׁקְלִינְהוּ מִינַּייְכוּ. אֲמְרִי לֵיהּ: מָנָא יָדְעַתְּ? אֲמַר לְהוּ: חֶלְמָא חֲזַאי לְכוּ. אֲמְרוּ לֵיהּ: וְאַמַּאי לָא אֲמַרְתְּ לָן [דִּינְתְּבִינְהוּ]? אֲמַר לְהוּ: אֲמִינָא, כִּי הֵיכִי דְּתַסְעְבְדוּ מִצְוָה לְשָׁמָּה. רַב פָּפָּא הֲוָה קָלִיס בְּדַרְגָּא, אִישְׁתַּמִּיט כַּרְעֵיהּ בְּעֵי לְמֵיפַל, אֲמַר: הָשְׁתָּא כֵּן אִיחַיֵּיב מַאן דְּמָנֵי לָן כְּמַחֲלֹלֵי שַׁבָּתוֹת וּכְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה? אֲמַר לֵיהּ הֵיא בַּר רַב מְדַפְתֵּי לְרַב פָּפָּא: שַׁבָּא עָנֵי בָּא לְיָדֵךְ וְלֹא פְּרַנַסְתּוּ. דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כָּל הַמַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה - כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; כְּתִיב הָכָא: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְלִיָּעַל", וּכְתִיב הָתָם: "יֶצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיָּעַל", מַה לְּהַלָּן עֲבוֹדָה זָרָה, אַף כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם גְּדוֹל וּפְרִקְלִיטִין גְּדוֹלִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּה אָמַר ה' אַל תָּבֹא בֵּית מַרְזֵחַ וְאַל תֵּלֵךְ לְסְפּוֹד וְאַל תָּנֹד לָהֶם כִּי אָסַפְתִּי אֶת שְׁלוֹמִי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה וגו' [אֶת] הַחֶסֶד וְאֶת הָרַחֲמִים", "חֶסֶד" - זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים, "רַחֲמִים" - זוֹ צְדָקָה. תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאוּלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּה אָמַר ה' שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי לָבֹא וְצִדְקָתִי לְהִגָּלוֹת". הוּא הָיָה אוֹמֵר, עֲשָׂרָה דְּבָרִים קָשִׁים נִבְרְאוּ בָעוֹלָם: הַר קָשֶׁה - בַּרְזֶל מַחְתְּכוֹ, בַּרְזֶל קָשֶׁה - אוּר מְפַעְפְּעוֹ, אוּר קָשֶׁה - מַיִם מְכַבִּין אוֹתוֹ, מַיִם קָשִׁים - עֲנָנִים סוֹבְלִים אוֹתָן, עֲנָנִים קָשִׁים - רוּחַ מְפַזַּרְתָּן, רוּחַ קָשֶׁה - גּוּף קָשֶׁה - גּוּף קָשֶׁה - פַּחַד שׁוֹבְרוֹ, פַּחַד קָשֶׁה - יַיִן מְפִיגוֹ, יַיִן קָשֶׁה - שֵׁינָה מַפֶּגַחְתּוֹ, וּמִיתָה קָשָׁה מִכּוּלָּם, [וְצְדָקָה - מַצֶּלֶת מִן הַמִּיתָה], דִּכְתִיב: "וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת". דָּרַשׁ רַבִּי חוֹסְתַאי בְּרַבִּי יַנַּאי: בּוֹא וּרְאֵה, שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם; מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, אָדָם מֵבִיא דּוֹרוֹן גָּדוֹל לַמֶּלֶךְ - קֹפֶץ מִקַּבְּלִין אוֹתוֹ הַיְמָנוּ, קֹפֶץ אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ הַיְמָנוּ; [וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מְקַבְּלִים אוֹתוֹ מִמְּנוּנוֹ] קֹפֶץ רוֹאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, קֹפֶץ אֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן, אָדָם נוֹתֵן פְּרוּטָה לְעָנִי - זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ". רַבִּי אַלְעָזָר וְחִיבֵּב פְּרוּטָה לְעָנִי וַהֲדַר מְצַלֵּי, אֲמַר, דִּכְתִיב: "אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ". מַאי "אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ"? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּנַדְּדִין שֵׁינָה מֵעֵינֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׂבִּיעָן מִזִּיו הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דִּכְתִיב: "מַלְוֶה ה' חוֹנֵן דָּל"? אִלְמָלֵא מָקְרָא כָּתוּב אִי אֶפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ, כְּבָיכוֹל "עֶבֶד לוֶֹה לְאִישׁ מַלְוֶה". אָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא, רַבִּי יוֹחָנָן רָמֵי, כְּתִיב: "לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת", וּכְתִיב: "לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת", שָׁאנֵי צְדָקוֹת הַלָּלוּ לְמָה? אַחַת שֶׁמְּצִילָתוּ מִמִּיתָה מְשׁוּנָּה, וְאַחַת שֶׁמְּצִילָתוּ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם; וְאִי זוֹ הִיא שֶׁמְּצִילָתוּ מִמִּיתָה מְשׁוּנָּה שֶׁהִיא מְצוּיָה בְּיוֹתֵר "עֶבְרָה"? דִּכְתִיב: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא"; וְאִי זוֹ הִיא שֶׁמְּצִילָתוּ מִמִּיתָה מְשׁוּנָּה

נותנה

ואיזו שמצלת ממיתה משונה נותנה ואינו יודע למי נותנה – ואם תאמר: אדרבה, זאת שהיא מצוה רבה היה לה להציל מדינה של גיהנם, שהוא רע ביותר ואומר רבינו יצחק: דורש דברים אין עומדין לאדם בעולם הזה, אלא לאחר מיתה. ובעולם הזה אין עומדין לאדם אלא מצות גדולות, כדתנן (קדושין לט,ב): אלו דברים שאדם אוכל מפירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, לכך קאמר דאפילו ממיתה משונה, דהוי בעולם הזה – מצלת.

אלא

אלא אם כן ממנה עליה כרבי חנניא בן תרדיון – פירוש: נאמן במותו. אבל צדיק במותו לא, דהא גבאים דבימי אמוראים לא היו צדיקים במותו. ולהכי נקט רבי חנניא בן תרדיון – משום מעשה שבא לידי, דאמטר פרק קמא דמסכת עבודה זרה (יז,ב): מעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה, וחלקתים לעניים. וכן בפרק "במה טומנין" (שבת מט,א) דאמר: תפלין צריכין גוף נקי באלישע – לא צדיק באלישע קאמר, אלא גוף נקי, שידע ליחדר שלא ישן בהם ושלא יפיח בהם קאמר. ולא נקט אלישע אלא משום דאיתרחיש ביה ניסא.

עליונים למטה ותחתונים למעלה – פירש רבינו חננאל, דאמרו הגאונים שקבלה בידם רב מפי רב, דעולם הפוך – היינו שראה שמואל דהוה יתיב קמיה דרב יהודה תלמידיה, משום דמיחזי כשמואל בפרק "במה בהמה" (שם נה,א) גבי החיא איתיא דאתיא רצוחא קמיה דשמואל ולא אשגח בה, אמר ליה רב יהודה: ליתי ליה למר "אוטם אזנו מזעקת דל" וגו'.

ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי תטאתם וגו' – ואותה שעה עשה צדקה, שהיה מקוה להקדוש ברוך הוא. אי נמי: שהיה מתיר את ירמיה מן הזיקים, כדכתיב התם.

ולא נותנה ואינו יודע למי נותנה – כדמסיים בסיפיה: יתננה בכיס של גבאי צדקה. **דרב עוקבא** ורבי **אבא** – במסכת כתובות (סז, ב): מר עוקבא הוה שדי לענייא דשבבותיה כל יומא ארבעה זוזי בצינורא דשכא, הדי שהעני אינו יודע ממי נוטלה, והוא יודע למי נותנה. ורבי אבא הוה צייר בסודריה ושדי לאחוריה וממציא נפשיה לביני עניי, והעני נוטלה ויודע ממי נוטלה, ואינו יודע למי נותנה. **לדבר מצוה** – לפני תשמיש. **אטר לו בכי תשא** – אם באת לשאת ראשם בהגבהה – קח מהם כופר לצדקה. **בנגר זקיני כבוד** – אותם שהולקין להם כבוד בעולם הזה מחמת חכמת זקנתם. **עליונים למטה** – אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן – ראיתי שם שהם למטה. **ותחתונים למעלה** – ראיתי עניים שהם בינינו שפלים, שם ראיתים חשובים. **ואנן** – בעלי תורה, היאך אתינן, היאך יש חשיבותינו? **בי היכי** – דאיתינן הכא, חשובים ונכבדים, הכי איתינן התם. **הריזי מלכות** ותו **לא** – כלומר, דך מלכא לחודא הוא דהוי בהו, שנהרגו על קידוש השם, ותו לא הוה בהו? **הריזי לוד** – לוליינים ופפוס, אחים שהרגום (טורנוסרופוס) [צריך להיות: טורינוס] הרשע בלודקיא, כדאמרינן במסכת תענית (יח, ב), על ידי גזירה שנגזרה על ישראל להשמיד, על שנמצאת בת מלך הרוגה וחשדו את ישראל עליה, ועמדו האחים הללו ואמרו: מה לכם על ישראל, אנו הרגנוה. **הרי זה** צדיק גמור – על דבר זה ומשחבה זו. **כאן בישראל וכאן בגוי** – ישראל דעתן לשמים, בין יזדיה בין לא יזדיה אינו מהרהר אחר מדת הדין, אבל גוי אינו נותן אלא על מנת כן, ואם לאו – מתחרטו. **יום עבריה היום ההוא** – ביום הדין משתערי, בנבואת צפניה. **המודעי** – מדר המודעי היה. **ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חמאתם לה' וגו'** – נבוזראדן קאמר ליה לירמיה, כשהיה מגלה את ישראל לבבל. **ביכש** קצירה תשברנה – כשתבלה זכות שבידן, וייבש לחלוחית מעשה צדקה שלהן – אז ישברו.

דלא

נוֹתְנָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נוֹתְנָהּ, נוֹטְלָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטְלָהּ. נוֹתְנָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נוֹתְנָהּ - לְאַפּוּקֵי מִדְּרַב עוּקְבָא; נוֹטְלָהּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטְלָהּ - לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי אַבָּא. וְאֶלָּא הֵיכִי לֵיעְבֵּיד? לֵיתֵיב לְאַרְנָקֵי שֶׁל צְדָקָה. מֵיתֵיבִי: מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִפְזֵר מְעוֹתָיו לָעֲנִיִּים; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִשָּׂמַח אִשְׁתּוֹ לְבַדָּהּ מִצָּוָה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן אָדָם פְּרוּטָה לְאַרְנָקֵי שֶׁל צְדָקָה אֶלָּא אִם כֵּן מְמַנֶּה עָלֶיהָ כְּרַבִּי חַנַּנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן - כִּי קָא אָמְרִינַן - דְּמִמַּנֵּי עָלָהּ כְּרַבִּי חַנַּנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בַּמֶּה תָּרוּם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ: בְּ"כִי תִשָּׂא". וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁאֲלוּ אֶת שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד: עַד הֵיכָן כֹּחָהּ שֶׁל צְדָקָה? אָמַר לָהֶן, צְאוּ וּרְאוּ מַה פֵּירֵשׁ דָּוִד אֲבִיו: "פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד". רַבִּי אַבָּא אָמַר, מֵהָכָא: "הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתַּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים", מַה טַּעַם "מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ"? מִשּׁוּם דְּ"לַחְמוֹ נִתַּן" וְ"מֵימָיו נֶאֱמָנִים". וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁאֲלוּ אֶת שְׁלֹמֹה: אֵיזֶהוּ בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לָהֶם: כָּל שֶׁ"בְּנֶגֶד זְקֵנִים כָּבוֹד". כִּי הָא דְּיוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חָלַשׁ, אִינְגִּיד. אָמַר לֵיהּ אַבּוּהּ: מַאי חָזֵית? אָמַר לֵיהּ: עוֹלָם הָפוּךְ רָאִיתִי, עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה. אָמַר לֵיהּ: עוֹלָם בְּרוּר רָאִית. וַאֲנַן הֵיכִי חָזֵינַן? [אָמַר לֵיהּ:] כִּי הֵיכִי דְּחָשְׁבִינַן הָכָא חֲשִׁבִינַן הָתָם. וְשָׁמַעְתָּי שָׁהֵיוּ אוֹמְרִים: אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. וְשָׁמַעְתָּי שָׁהֵיוּ אוֹמְרִים: הָרוֹגֵי מַלְכוּת - אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לַעֲמוֹד בְּמְחִיצָתָן. מֵאן נִינְהוּ? אִילֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו - מִשּׁוּם הָרוֹגֵי מַלְכוּת וְתוֹ לָא? פְּשִׁיטָא, בְּלָאו הָכֵי נְמֵי אֶלָּא הָרוֹגֵי לוֹד. תָּנֵיא, אָמַר לָהֶן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְתַלְמִידָיו: בָּנַי, מֵהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת"? נַעֲנָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי" - אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ", "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" - כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֶטְאָה הוּא לָהֶן, שֶׁאֵינָם עוֹשִׂין אֶלָּא לְהִתְגַּדֵּל בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "דֵּי לָהֶן שֶׁהֵן מִתְקָרְבִין וְנִיחוֹחִין לֵאלֹהָּ שֶׁמַּיִם וּמְצַיְּנִין לְחַיֵּי מַלְכָּא וּבְנוֹהִי". וּרְעָבִיד הָכִי לָאו צְדָקָה נְמוּרָה הִיא? וְהָתַנְיָא: הָאוֹמֵר "סֶלַע זֶה לִצְדָקָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיוּ בָּנַי, וּבִשְׁבִיל שֶׁאֶזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא" - הֲרֵי זֶה צַדִּיק גָּמוּר - לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּיִשְׂרָאֵל, כָּאן בְּגוֹי. נַעֲנָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי" - אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד", "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" - כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֶטְאָה הוּא לָהֶן, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא כְּדֵי שֶׁהַמַּשְׁךָ מַלְכוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָהֶן מַלְכָּא מַלְכֵי יִשְׁפַּר עֲלָךְ וַחֲבָרָיִךְ בְּצִדְקָה פְּרֹק וַעֲוָיָתָךְ בְּמָחֲנַן עֲנָיִן הֵן תְּהֵוֵי אַרְכָא לְשַׁלְוָתָךְ" וגו'. נַעֲנָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי" - אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל" [וגו'], "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" - כָּל צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁגּוֹיִים עוֹשִׂין, חֶטְאָה הוּא לָהֶן, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא לְהִתְהַדֵּר בּוֹ, וְכָל הַמִּתְהַדֵּר בּוֹ נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְד יְהִיר לֵיץ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן", וְאֵין עֶבְרָה אֶלָּא גֵּיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא". אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲדַיִן אֲנִי צָרִיכְיוֹן לְמוֹדְעֵי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי" - אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב: "וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד", "וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת" - כָּל צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁאוּמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין, חֶטְאָה הוּא לָהֶן, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא לְחָרֵף אוֹתָנוּ וְאֶת שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר כִּי חֲטָאתֶם לַה' וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְהָיָה לָכֶם הַדָּבָר הַזֶּה". נַעֲנָה רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה וְאָמַר: "צְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי וְחֶסֶד" - לְיִשְׂרָאֵל, "לְאֻמִּים" - חֲטָאת. אָמַר לָהֶם רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְתַלְמִידָיו: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִדִּבְרֵיכֶם, לְפִי שֶׁהוּא נוֹתֵן צְדָקָה וְחֶסֶד לְיִשְׂרָאֵל, וּלְאוּמּוֹת חֲטָאת. - מִכְּלַל דְּהוּא נָמֵי אָמַר, מַאי הִיא? דְּתַנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: כְּשֵׁם שֶׁחֲטָאת מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל, כָּךְ צְדָקָה מְכַפֶּרֶת עַל אוּמּוֹת הָעוֹלָם. אִיקְּרֵי הוֹרְמִין, אִימְּיה דְּשָׁבוֹר מַלְכָּא, שְׁדָרָה אַרְבַּע מְאָה דִּינְרֵי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי וְלָא קַבְּלִינְהוּ; שְׁדָרִינְהוּ קַמֵּיהּ דְּרַבָּא, וְקַבְּלִינְהוּ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת. שָׁמַע רַבִּי אַמִּי אִיקְּפַד, אָמַר: לֵית לֵיהּ "בִּיכֵשׁ קְצִירָהּ תִּשְׁבָּרְנָה נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ"? וְרַבָּא, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת. - וְרַבִּי אַמִּי נָמֵי, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת - דְּאִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִפְלְגִינְהוּ לַעֲנֵיֵי גּוֹיִים. - וְרַבָּא נָמֵי, לַעֲנֵיֵי גּוֹיִים יְהַבִינְהוּ. וְרַבִּי אַמִּי דְּאִיקְּפַד הוּא

דלא

דְּלָא סַיְּימוּהָ קַמֵּיהּ – דרבי אמי, דלעניי גויים חלקן רבא. והנך דאמרן לעיל (ח,א) דשדרה נמי איפרא הורמיז למצוה רבה – משום שלום מלכות נמי קבלינהו, ולא אפשר ליה לחלקן לעניי גויים – דאסור לגזוב דעת הבריות, ואפילו דעתו של גוי. אבל במעות המתחלקות לעניים – אין גזיבת דעת, דאינהו נמי ידעי שישראל רגילים לפרנס עניי גויים, כדאמרינן במסכת גיטין (סא,א): מפרנסין עניי גויים עם עניי ישראל, מפני דרכי שלום. **אתה אמרת כו'** – מתורתך למדנו, לפיכך נברא אדם יחידי – לומר לך: כל המקיים נפש אחת (מישראל) כאילו קיים העולם מלא, וכתיב (בראשית ד) "קול דמי אחיך" – דמו ודם זרעיותיו. אף בשאתה מקיים דמי אחיך עמך – מעלה עליך חייו וחיי זרעיותיו, שמדה טובה מרובה ממדת פורענות. **טוענו המלך** – בנה של הילני המלכה, מורע החשמונאים. **בשאמת מארץ תצמח** – אף משמים נשקף הצדק, לשלם גמול. **נשקף** – מביט, כמו "נשקפה ותייבב" (שופטים ה). כלומר, זכות הצדקה מביט ומסתכל למטה. **מכון כמאך** – גניזתן תחת מכון הכסא. (במקום) [דבר] **שעושה פירות** – והקרן קיים לעולם הבא, והפירות אוכל בחייו, שנאמר "בי פרי מעלליהם יאכלו". **אוציות נפשות** – שנאמר "ולוקח נפשות חכם" בהאי קרא. **משנה** מרקלין ומורן – מיני פלטין. **בית השלחין** – מתוך שיש לו מעיין, ובידו להשקותו תדיר, אם אין בו תשעה קבין – זורעין בו שאר זרעים, לפיכך אפילו בפחות מכאן יש בו דין חלוקה. **אפילו בפחות מכאן יחלוקו** – משום דבעי למיתנו: וכבתרי הקדש אף על פי ששניהם רוצים לא יחלוקו, תני רישא. **כתבי הקדש** – עשרים וארבעה ספרים. והיו רגילים לכותבן בגליון כספר תורה שלנו, לפיכך גנאי הדבר לחתכן. **גמרא** חוץ משל פתחים – חצר של שניהם שני בתים פתוחין לתוכה. ולפני הפתח ארבע אמות צורך הבית הן, לפרק משאו מעל חמורו. וחוץ מאותן ארבע אמות צריך שיהא ארבע אמות לשאר תשמישין. **חצר מתחלקת לפתחים** – היתה לו חצר ובה שני בתים, ואחד מהן פתוחין לו שני פתחים לחצר, ולבית השני אין פתוח לחצר אלא פתח אחד, וחולק נכסיו על פיו, ונותן האחד לראובן בנו והשני לשמעון, וחצר לא חילק. אם באו לחלוק את החצר, זה שיש לו שני פתחים נוטל שני חלקים בחצר, ואחיו נוטל חלק אחד. **נותן לכל פתח ארבע אמות** – ברוחב החצר להלן מן הפתח, בנגד הרוחב, כפי רוחב הפתח. **נוטל שמונה אמות** – דהיינו בנגד רוחב הפתח, וארבע אמות ברוחב החצר להלן מן הפתח. **האי פירא דסופלי** – מי שיש לו חפירה בחצר שנותנין בה צרעיני תמרים למאכל בהמה – יש לו ארבע אמות בחצר לכל סביבותיה. **דלא מייחד ליה פיתחא** – שלא היה לו פתח אצל חפירה, אלא דרך פתח ביתו שהוא יוצא ונכנס בו היה לו דרך לצאת לחצר ולילך אחר החפירה שלפני סוף ביתו, ומשתמש.

אבל

דְּלָא סַיְּימוּהָ קַמֵּיהּ. תַּנְיָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק שֶׁהָיָה מְמוּנֶּה עַל קוּפָּה שֶׁל צְדָקָה, פַּעַם אַחַת בָּאתָה אִשָּׁה לְפָנָיו בְּשֵׁנִי בַּצּוֹרֶת, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי אָמַר לָהּ: הָעֲבוֹדָה, שֶׁאֵין בְּקוּפָּה שֶׁל צְדָקָה כְּלוּם אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, אִם אֵין אַתָּה מְפַרְנְסֵנִי, הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ מֵתִים עָמָד וּפַרְנְסָהּ מִשֶּׁלּוֹ. לְיָמִים חָלָה וְנָטָה לָמוּת, אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה אָמַרְתָּ: כָּל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כְּאִילּוּ קִיֵּים עוֹלָם מָלֵא, וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק שֶׁהֶחֱיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ יָמוּת בְּשָׁנִים מוּעָטוֹת הַלָּלּוּ? מִיָּד קָרְעוּ לוֹ גְּזַר דִּינוֹ. תָּנָא: הוֹסִיפוּ לוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה עַל שְׁנוֹתָיו. תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּמוּנְבַּז הַמֶּלֶךְ שֶׁבִּזְּזוּ אוֹצְרוֹתָיו וְאוֹצְרוֹת אֲבוֹתָיו בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת, וְחִבְּרוּ עָלָיו אֶחָיו וּבֵית אָבִיו וְאָמְרוּ לוֹ: אֲבוֹתֶיךָ גָּנְזוּ וְהוֹסִיפוּ עַל שֶׁל אֲבוֹתָם, וְאַתָּה מְבַזְּבְּזָם אָמַר לָהֶם: אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לְמַטָּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף"; אֲבוֹתַי גָּנְזוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַיָּד שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ"; אֲבוֹתַי גָּנְזוּ דָּבָר שֶׁאֵין עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ"; אֲבוֹתַי גָּנְזוּ [אוֹצְרוֹת] מָמוֹן וַאֲנִי גָּנַזְתִּי אוֹצְרוֹת נְפָשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים וְלוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם"; אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לַאֲחֵרִים, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְעַצְמִי, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה"; אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לָעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָּ". "וְאִם קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה - הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר". מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל; בָּהּ בֵּית דִּירָה - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם קָנָה בָּהּ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא - הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר. וְהָא תָּנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם קָנָה שָׁם קַרְקַע הֲרֵאיָה לְבֵית דִּירָה - הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר - תֵּרֵי תַּנָּאֵי וְאַלִּיבָּא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. **משנה** אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחָצֵר - עַד שֶׁיְּהֵא אַרְבַּע אַמּוֹת לְזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעָה קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה קַבִּין לָזֶה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעָה חֲצֵי קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעָה חֲצֵי קַבִּין לָזֶה. וְלֹא אֶת הַגִּנָּה - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ חֲצִי קַב לָזֶה וַחֲצִי קַב לָזֶה; רַבִּי עֲקִבָא אוֹמֵר: בֵּית רוֹבַע. וְלֹא אֶת הַחֲרָכְלִין, וְלֹא אֶת הַמּוֹרָן, וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, וְלֹא אֶת הַטְּחִילִית, וְלֹא אֶת הַמַּרְחִץ, וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד, וְלֹא אֶת בֵּית הַשְּׁלָחִין - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיְּחֻלַּק וְשִׁמְּטוּ עָלָיו - חוֹלְקִין, וְאִם לָאו - אֵין חוֹלְקִין. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים - אֲפִילּוּ פָּחוֹת מִכָּאן יַחֲלוֹקוּ. וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים - לֹא יַחֲלוֹקוּ. **גמרא** אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ, חוּץ מִשֶּׁל פְּתָחִים. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: אֵין חוֹלְקִים אֶת הַחָצֵר - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה. וְהָא אֲנַן תְּנַן: אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה! אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחָצֵר - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה; וְהָתַנְיָא: שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת לָזֶה - אֵין חוֹלְקִין אֶת הַחָצֵר - עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה; אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁאָמְרוּ, חוּץ מִשֶּׁל פְּתָחִים. אָמַר רַב הוּנָא: חָצֵר מִתְחַלֶּקֶת לְפִי פְּתָחֶיהָ; וְרַב חִסְדָּא אָמַר: נוֹתְנִין אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל פֶּתַח וּפֶתַח, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. תָּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: פְּתָחִים שֶׁבֶּחָצֵר יֵ"ש לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת; הָיָה לָזֶה פֶּתַח אֶחָד וְלָזֶה שְׁנֵי פְּתָחִים - זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּתַח אֶחָד נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי פְּתָחִים נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה; הָיָה לָזֶה פֶּתַח רָחָב שְׁמוֹנָה אַמּוֹת - נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת בְּנֶגֶד הַפֶּתַח וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּחָצֵר. אַרְבַּע אַמּוֹת בְּחָצֵר מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: נוֹטֵל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת בְּאוֹרֶךְ הֶחָצֵר וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּרוֹחַב הֶחָצֵר. אָמַר אַמֵּימָר: הַאי פִּירָא דְּסוּפְלֵי - יֵ"ש לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלָא מְיַיחַד לֵיהּ פֻּתְחָא,

ולא את השדה עד שיהיה בה תשעה קבין וכו' – אף על גב דבכל דהו מקרי שדה, כדאמרינן בפרק "האומר" בקידושין (סא,א), אין לי אלא בית כור זרע חומר שערים, מנין לרבות סאה וחצי סאה תרקב וחצי תרקב – תלמוד לומר "שדהו", מכל מקום אינו חשוב לטרוח לחרוש ולזרוע בפחות מתשעה קבין. והא דאמר בסוף כתובות (קיב,א) אמר ההוא מינא לרבי חנינא: יאות משבחיתו באריעיכו, בית סאה הניח לי אבא, ממנה משתי, וממנה חמרי, ממנה עיבור, ממנה קטנית כו' – התם היה במקום שמתברך ביותר.

הכא

הבא אפשר דמעייל לגואי ומפרק – פירש רש"י: דסתם אכסדרה אין לה דפנות כלל. וגרס נמי בסוף פרק "כל גוונא" (ערובין צד,ב): כי ליח ליה לשמואל פי תקרה – בארבע, אבל בשלש = אית ליה. פירוש: באכסדרה שאין לה דפנות כלל ליח ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם בכל ארבע מחיצות, ולכך קאמר שמואל באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בארבע. אבל בשלש אית ליה, דהיינו אם יש בו דופן אחד אמרינן בשלש פי תקרה. ולרבינו יצחק נראה דסתם אכסדרה יש לה שלש מחיצות, כדאמר ב"לא יחפור" (בבא בתרא כה,ב) דעולם הזה לאכסדרה הוא דומה, דרוח צפונית אינה מסובבת. ובסוף פרק "כל גוונא" (ערובין צד,ב) גרסינן: כי ליח ליה בשלש לבאי בארבע אית ליה. פירוש: בשלש, כשאין בה אם שלש מחיצות – לא אמרינן פי תקרה ברביעית. אבל בארבע, כשיש קצת גם ממחיצה רביעית – אמר פי תקרה. ואכסדרה דבי רב יש לה נמי שלש מחיצות גמורות, והרביעית בגובהה ארבע אמות. ואכסדרה רומיתא – הרביעית אינה בגובהה רק עשרה טפחים. אי נמי, דבי רב בגובהה רביעית עשרה, ורומיתא פחות מעשרה טפחים. **בעא** רב הונא מרב אמי – והא דאמר בפרק "הניזקין" (גיטין נט, ב ושם) גבי רב הונא קרי בבהני: שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני תשיבי דארעא דישראל מיכף בייפי לרב הונא, והכא היכי בעא מיניה? ויש לומר: דרבי אמי לחוד ורב אמי לחוד. **אכסניא** לפי פתחים כו' – פירש רבינו חננאל: דמיבעיא ליה שיירא שחנתה במקום אחד, הזבל איך חולקין. **אחד** מבני מבוי שבקש לסתום כנגד פתחו – פירש הקונטרס: להקיף מחיצות סביבות הארבע אמות שיש לו במבוי כנגד פתחו. וקשה לרבינו יצחק: דלא מצינו שיהא לו ארבע אמות במבוי, אלא בחצר ונראה לרבינו יצחק בפירוש רבינו חננאל: כגון שישוב בסוף המבוי אצל צד הסתום, ורוצה לסתום כנגד פתחו כל רוחב המבוי, והשתא קאמר רב הונא שמעבכין עליו בני המבוי, אף על פי שהם חיצונים, לפי שמרבה עליהם את הדרך – פירוש: רגל בני אדם. שיכולין לומר בני המבוי: (אף) כשיש רבים במבוי יכולים ליכנס עד סוף המבוי, ועל ידי הסתימה תרבה עלינו את הדרך על ידי בני אדם הדרכים עלינו במבוי, ואף לחצרות יצטרכו ליכנס מרוב דוחק. ומצינו לשון "מרבה עליהם את הדרך" בענין זה, דתנן לקמן ב"חזקת הבתים" (נט,ב): לקח בית בחצר אחרת – לא יפתחנו לחצר השותפים. ומפרש טעמא בגמרא (ס,א): מפני שמרבה עליהם את הדרך, דהיינו רגל בני אדם. ובתוספתא דפרק קמא דמכילתין תניא: יש לו חנות ברשות הרבים ומבקש לפותחו לחצר השותפים – יכולים לעכב על ידו, מפני שמרבה עליהם את הדרך.

והפנימית משתמשת עם כולן ומשתמשת לעצמה – פירוש "לעצמה" – שאין אחרונה משתמשת עמה. ר"חיצונה משתמשת לעצמה" דלעיל – אין פירושו כמו זה, אלא "לעצמה" – שאינה משתמשת עם אחרות.

פרץ

אבל מייחד ליה פיתחא – שהיה לו פתח לסוף ביתו אצל החפירה, ודרך אותו פתח היה רגיל להשליך הגרעינין וליטלן – אין לו בחצר בשביל החפירה אלא ארבע אמות שלפני אותו פתח. **אכסדרה** – שיש לו מן הפתח לחצר. **אין לו ארבע אמות** – בחלוקת החצר. **טעמא מאי** – אמור רבנן שיש לפתח בית ארבע אמות בחצר. **משום פירוק משאו** – שיפרק שם משאו מעל חמורו. לפי שסתם בית אינו פנוי מכלים, ואי אפשר להכניס חמור עם משאו בבית לפרק לשם. **הכא** – באכסדרה, כיון (דאינו) יצרוך להיות: דאין לה דפנות – אפשר דמעייל לגואו ומפרק. **אכסדרה דבי רב** – דפנות סביב לה, אלא שמוקפות חלונות. **אכסדרה רומיתא** – מוקפות דפנות נמוכות, שאין מגיעות לתקרה. **בית שער** – בית קטן שלפני פתח טרקלין, וקורין לו פורק"א בלעז. **מרפסת** – אלויי"ר. והרבה פתחי עלייה פתוחין לו, וכולן עולין דרך סולם אחד, שקורין דגר"ד. **אין להן אלא ארבע אמות** – בין כולן, אצל רגלי הסולם. לול של תרנגולין – בית קטן שמגדלין בו תרנגולין, ויש לו פתח לחצר. **יש לו ארבע אמות** – בחצר או לא. **משפט ועולה** – התרנגול מטפס וטורח ועולה דרך ראש הכותל לתוך הלול. **בית חציו מקורה בו'** – פתוח לחצר, יש לו ארבע אמות בחצר או לא? **לא מבעיא** קיריוויו מלויין – והחצי שאינו מקורה לצד החצר, דאין לו ארבע אמות בחצר. דהא אפשר דמעייל חמור במשאו ומפרק שם, שאין דרך לתת כלים בחצר שאינו מקורה. **אלא אפילו** קיריוויו **לצד** החוץ – וגילויין לצד פנים, נמי אין לו ארבע אמות דהא אפשר דמעייל חמור עד הגילוי ומפרק. **למבוי אחר** – כגון בית שבין שני מבואות. **בני מבוי מעכבין** – אבני מבוי אחר, שאינו רגיל אצלם. **אכסניא** – חיל של מלך המוטל על בני העיר לתת להן אכסניא בבתיהם. **לפי בני אדם** – הדרים בבית. **מתחלקת לפי פתחים** – לזבל שדות. לפי שדרך הפתחים השליכו שם, עד שנעשית אשפה. **שבקש לסתום בנגד פתחו** – להקיף מחיצה סביבות ארבע אמות שיש לו במבוי כנגד פתחו. **שטרבה עליהם הדרך** – שההולך מראשו עד צד סופו צריך להקיף סביב המחיצה. **חמש חצירות מבואות שתומין הן בסופן, ואחד מקצותיו פתוח** לרשות הרבים. **כולם משתמשות במבוי עם החיצונה** – כנגדה, שהרי לכולם יש דרך במבוי – יש לו לשמוש שאינו מעכב דרך המבוי. **והחיצונה משתמשת לעצמה** – כנגדה ברוחב המבוי, אבל לא כנגד חברותיה, שאין לה עליהן דרך. **משתמשת לעצמה** – לבדה. וקשיא לרב הונא, דאמר כולן מעכבין, ואפילו החיצונים מעכבין על הפנימים. **היה פתוח** – שהיה לו מקודם פתח פתוח לו, וסתמוהו, ולאחר זמן נמלך לפותחו. **כולם משתמשין במבוי** – בכל המבוי, ואפילו חיצון על הפנימי. **שלא פרץ פצימיו** – כשנסתם פתחו לא סילק מזוזותו ומשקוף ומפתן, דגלי דעתיה דלא סילק נפשיה, וסופו לפותחו לאחר זמן.

בית

אָבָל מְיִיחָד לֵיהּ פִּיתְחָא - אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת לְפָנֵי פִּתְחוֹ. אָמַר רַב הוּנָא: אַכְסַדְרָה אֵין לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת; טַעֲמָא מַאי? מִשּׁוּם פֵּירוּק מַשָּׂאוֹ, הָכָא אִפְּשָׁר דְּעַיֵּיל לְגַוַּאי וּמְפָרֵק. מָתִיב רַב שֵׁשֶׁת: אֶחָד שַׁעֲרֵי בָתִּים וְאֶחָד שַׁעֲרֵי אַכְסַדְרָאוֹת - יֵשׁ לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת - כִּי תָּנֵיָא הַהִיא - בְּאַכְסַדְרָה דְּבֵי רַב. - אַכְסַדְרָה דְּבֵי רַב, פְּשִׁיטָא, אֵידְרוֹנָא מְעַלְּיָא הוּא אֶלָּא, בְּאַכְסַדְרָה רוֹמֵיתָא. תָּנוּ רַבָּנָן: בֵּית שַׁעַר, אַכְסַדְרָה וּמִרְפֶּסֶת - יֵשׁ לָהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת; הָיוּ חֲמִשָּׁה בָּתִּים פְּתוּחִין לְמִרְפֶּסֶת - אֵין לָהֶן אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּלְבָד. בָּעָא מִינֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מִרַּבִּי יַנַּאי: לוּל שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין, יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת? אָמַר לֵיהּ: טַעֲמָא מַאי? מִשּׁוּם פֵּירוּק מַשָּׂאוֹ, הָכָא מִטַּפֵּס וְעוֹלֶה, מִטַּפֵּס וְיוֹרֵד. בָּעָא מִינֵיהּ רָבָא מֵרַב מָרֵי בַּר רַחֲמָן: בַּיִת חֲצִיוֹ מְקוֹרֶה וְחֲצִיוֹ אֵינוֹ מְקוֹרֶה, יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת? אָמַר לֵיהּ: אֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת; לָא מְבָעְיָא קֵירוּיוֹ מִלְּגָיו, דְּאִפְּשָׁר דְּעַיֵּיל לְגַוַּאי וּמְפָרֵק, אֶלָּא אֲפִילּוּ קֵירוּיוֹ כְּלַפֵּי חוּץ, אִפְּשָׁר דְּעַיֵּיל לְגַוַּאי וּמְפָרֵק. בָּעָא מִינֵיהּ רַב הוּנָא מֵרַבִּי אַמִּי: אֶחָד מִבְּנֵי מְבוֹי שֶׁבִּקֵּשׁ לְהַחֲזִיר פִּתְחוֹ לְמְבוֹי אַחֵר, בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו אוֹ אֵין מְעַכְּבִין עָלָיו? אָמַר לֵיהּ: בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. אֲכַסְנְיָא, לְפִי בְּנֵי אָדָם מִתְחַלְּקֶת אוֹ לְפִי פְּתָחִים מִתְחַלְּקֶת? אָמַר לֵיהּ: לְפִי בְּנֵי אָדָם מִתְחַלְּקֶת. תָּנְיָא נָמֵי הָכִי: וְבֵן שֶׁהֶחָצֵר מִתְחַלְּקֶת לְפִי פְּתָחִים, אֲכַסְנְיָא - לְפִי בְּנֵי אָדָם. אָמַר רַב הוּנָא: אֶחָד מִבְּנֵי מְבוֹי שֶׁבִּקֵּשׁ לְסָתוֹם כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ - בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו, שֶׁמַּרְבֶּה עֲלֵיהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ. מֵיתִיבִי: חֲמִשָּׁה חֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְמָבוֹי - כּוּלָּן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת עִם הַחִיצוֹנָה, וְהַחִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ. וְהָאָשָׁר מִשְׁתַּמֶּשֶׁת עִם הַשְּׁנִיָּה, וְהַשְּׁנִיָּה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת עִם הַחִיצוֹנָה. נִמְצְאוּ פְּנִימִית מִשְׁתַּמֶּשֶׁת לְעַצְמָהּ וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת עִם כָּל אַחַת וְאַחַת - תַּנָּאֵי הִיא; דְּתַנְיָא: אֶחָד מִבְּנֵי מְבוֹי שֶׁבִּקֵּשׁ לְהַחֲזִיר פִּתְחוֹ לְמָבוֹי אַחֵר - בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. הָיָה סָתוּם וּבִקֵּשׁ לְפוֹתְחוֹ - אֵין בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת לְמָבוֹי - כּוּלָּם מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בַּמָּבוֹי. אָמַר מָר: הָיָה סָתוּם וּבִקֵּשׁ לְפוֹתְחוֹ - אֵין בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. אָמַר רָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא פָּרַץ אֶת פְּצִימָיו, אֲבָל פָּרַץ אֶת פְּצִימָיו - בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְּבִין עָלָיו. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא, תְּנָיָא הִמְסַיַּע לָךְ:

בית

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה: מַה לְמַכְשִׁירֵי שְׁחִיטָה לְאַחַר שְׁחִיטָה דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁכְּבָר דָּחַת שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת. יִדְחוּ מַכְשִׁירֵי שְׁחִיטָה לִפְנֵי שְׁחִיטָה, וְאֲדַיִן לֹא דָחַת שְׁחִיטָה אֶת הַשַּׁבָּת. דָּבָר אַחֵר, שֶׁאִם יִמְצֵא הַזָּבָח פָּסוּל וְנִמְצָא דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בְּלֹא שְׁחִיטָה.

גַּבֵּי מַה אִית לָךְ שֶׁמָּא יֶחֱלֶה הַתִּינוֹק וְנִמְצָא דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בְּלֹא מִילָה.

הַתִּיבוֹן, חֲרֵי מִזְבֵּחַ שֶׁנָּפַל בַּשַּׁבָּת חֲרֵי אֵינוֹ רָאוּי לִבְנוֹת מֵאֶתְמוֹל.

הַנַּע עַצְמְךָ שֶׁנּוֹלְדָה לוֹ יַבּוֹלֶת חֲרֵי אֵינוֹ רָאוּי לְחוֹתְכָהּ בַּשַּׁבָּת. מִין יַבּוֹלֶת רְאוּיָה לְהֶתֵּךְ מֵאֶתְמוֹל.

הַנַּע עַצְמְךָ שֶׁחָל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁלּוֹ לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, חֲרֵי אֵינוֹ רָאוּי לְהַזּוֹת בַּשַּׁבָּת מִין הַזָּיָה רָאוּי מֵאֶתְמוֹל.

הֲלָכָה ד' מַתְנִי' – אֵימָתַי מֵבִיא חֲגִיגָה עִמּוֹ? בִּזְמַן שֶׁהוּא בָא בַּחֹל בְּטָהֳרָה וּבְמֵעָט.

וּבִזְמַן שֶׁהוּא בָא בַּשַּׁבָּת בִּמְרֻבֶּה וּבְטֻמְאָה, אֵין מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה;

חֲגִיגָה הָיְתָה בָאָה מִן הַצֹּאן, מִן הַבָּקָר, מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים, מִן הַזְּכָרִים וּמִן הַנְּקֵבוֹת. וְנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד.

גְּמָרָא – תָּנֵי, חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר הָיְתָה בָּאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁהוּא רְשׁוּת אֵין תֵּימַר חוֹבָה, דָּבָר שֶׁהוּא בָּא חוֹבָה – בָּא מִן הַמַּעֲשֵׂר.

תָּנֵי, חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח הָיְתָה נֶאֱכֶלֶת תְּחִלָּה, כְּדֵי שֶׁיֵּאָכֵל הַפֶּסַח לְשֹׂבַע. וְלֹא יֹאכַל הַפֶּסַח לְשֹׂבַע. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בַּר דְּסַיי: שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי שְׁבִירַת עֶצֶם.

תָּנֵי, חֲגִיגָה הַבָּאָה עִם הַפֶּסַח הָיְתָה מִתְבָּעֶרֶת עִמּוֹ. אִיתָא חֲמֵי, חֲגִיגָה נֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וּפֶסַח נֶאֱכַל עַד חֲצוֹת. תֵּימַר הָכֵין

[דף מ"ג ע"א]

בְּעוֹלָה עִמּוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ הַתַּבְשִׁילִין הָעוֹלִים עִמּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן – צְרִיכִין לְהִתְבָּעֵר עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: הֲדָא אָמְרָה הַהִין דְּאוֹכֵל חוֹבֵץ, וּבְדַעְתֵּיהּ מֵיכוֹל קוֹפֵד צָרִיךְ מְבַעֵר פִּסְתָּה .

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ בַּשַּׁבָּת, חַיָּב עָלָיו חַטָּאת.

וּשְׁאָר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם פֶּסַח, אִם אֵינָן רְאוּיִין, חַיָּב. וְאִם רְאוּיִין הֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מָה אִם הַפֶּסַח שֶׁהוּא מָתָר לִשְׁמוֹ, כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמוֹ, חַיָּב. זְבָחִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין לִשְׁמָן, כְּשֶׁשִּׁנָּה אֶת שְׁמָן, אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא חַיָּב.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא, אִם אָמַרְתָּ בַּפֶּסַח שֶׁשִּׁנָּהוּ לְדָבָר אָסוּר, תֹּאמַר בַּזְּבָחִים שֶׁשִּׁנָּן לְדָבָר הַמַּתָּר.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲמוּרֵי צִבּוּר יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן מֻתָּרִין לִשְׁמָן, וְהַשּׁוֹחֵט לִשְׁמָן, חַיָּב.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּאֲמוּרֵי צִבּוּר שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְצָבָה, תֹּאמַר בַּפֶּסַח שֶׁאֵין לוֹ קְצָבָה.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אַף הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם אֲמוּרֵי צִבּוּר, פָּטוּר.

גְּמָרָא – מַתְנִיתָא בְּיוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא פֶּסַח וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים, הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא שְׁלָמִים וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם עוֹלָה. רַבִּי מָנָא אָמַר: יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה. רַבִּי יוֹסָה אָמַר: אֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה.

אֵילֵי צִבּוּר שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁהֵן כְּבָשִׂים וּשְׁחָטָן לְשֵׁם אֵילִים, שֶׁמָּא לֹא עָלוּ לַצִּבּוּר לְשֵׁם אֵילִים.

[דף מ"ג ע"ב]

וְתָנֵי בֵּן, אֵילֵי צִבּוּר שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁהֵן כְּבָשִׂים וּשְׁחָטָן לְשֵׁם אֵילִים – כְּבָר עָלוּ לַצִּבּוּר לְשֵׁם חוֹבָה.

מַתְנִיתָא בְּסָבוּר בּוֹ שֶׁהוּא פֶּסַח וּשְׁחָטוֹ לְשֵׁם פֶּסַח, הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁהוּא שְׁלָמִים, אֶלָּא שֶׁהָיָה סָבוּר לוֹמַר שֶׁמַּתָּר לְשַׁנּוֹת שְׁלָמִים לְשֵׁם פֶּסַח. רַבִּי מָנָא: אָמַר אֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה. רַבִּי יוֹסָה אָמַר: יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה.

מִסְתַּבְּרָא דְּרַבִּי מָנָא בְּקַדְמֵיתָא וּדְרַבִּי יוֹסָה בְּאַחֲרֵיתָא.

אָמְרִין: לֵית הָדָא דְּרַבִּי לִיעֶזֶר, תְּתוּבָה עַל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דּוּ יָכִיל מֵימַר לֵיהּ, הַאֵיזֶךְ אַתְּ מְשַׁיבֵּנִי מִדָּבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לַחֲלֹק עַל דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְיִתְחַלֵּק. וְלֹא הָדָא דְּרַבִּי יוֹשׁוּעַ: תְּתוּבָה עַל דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דּוּ יָכִיל מֵימַר לֵיהּ: הֲרֵי פִּסְחוֹ שֶׁל רְאוּבֵן שֶׁשְּׁחָטוֹ לְשֵׁם שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שְׁנָהוּ לְדָבָר כָּשֵׁר וְתֵימַר – חַיָּב.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם אֲמוּרֵי צִבּוּר – פָּטוּר. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר אֲפִילּוּ עֲגָל אַתְּ שָׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי. אַתְּ שָׁמַע מִינָּהּ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ קְצָבָה, וְדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהִתְחַלֵּק וְיֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה.

[דף מ"ד ע"א]

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה, כְּגוֹן יְבִמְתּוֹ נִדָּה וּבָא עָלֶיהָ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה כְּגוֹן שְׁנֵי שִׁפּוּדִין, אֶחָד שֶׁל שְׁחוּטָה וְאֶחָד שֶׁל נְבֵלָה, וּבִקֵּשׁ לוֹכַל מִזֶּה וְאָכַל מִזֶּה.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: שָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁלְאַחַר שַׁבָּת בַּשַּׁבָּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר – הֲרֵי אֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. שְׁמוּאֵל קַפּוֹדְקְיָה אָמַר: לְמָחָר יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתָהּ מִצְוָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר: דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בַּעֲשִׂיָּתָהּ מִצְוָה – פָּטוּר, דָּבָר שֶׁאֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה – חַיָּב. כְּמַחֲלֹקֶת

[דף מ"ד ע"ב]

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה – חַיָּב, וְשֶׁאֵין בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה – פָּטוּר. כְּמַחֲלֹקֶת

רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְהוּא, שֶׁיִּהֵא שָׁם תָּמִים וּבֶן שָׁנָה וּשְׁלֵמִים, וְרָאוּי לְהִשְׁתַּנּוֹת לְשֵׁם פֶּסַח, אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תִּלְתָּא. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָה, וְדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַחְלִיף וְדָבָר שֶׁיֵּשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה.

אִית לָךְ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָה. רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: שֶׁלֹּא נָתְנָה הַתּוֹרָה קִצְבָה בַּמֶּה פְּסָחִים יִדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָל שָׁנָה. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר, שֶׁאֵין אַתְּ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל מִנְיָנָן. רַבִּי יוֹסָה כַּד הֲוָה מָטֵי לְאִילֵּין תִּינוֹקוֹת סְפֵקוֹת, הֲוָה אָמַר: יָפֶה לִמְּדָנוּ רַבִּי יִרְמְיָה, אִית לָךְ מֵימַר, שֶׁאֵין אַתְּ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל מִנְיָנָן, אֶלָּא שֶׁלֹּא נָתְנָה הַתּוֹרָה קִצְבָה בַּמֶּה פְּסָחִים יִדְחוּ אֶת הַשַּׁבָּת בְּכָל שָׁנָה.

אָמַר רַב חִסְדָּא: דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, תִּפְתַּר שֶׁהָיָה שָׁם חֲבוּרָה אַחַת שֶׁלֹּא שָׁחֲטָה. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: מִלְּתֵיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי אָמְרָה, וְהוּא שֶׁשָּׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, מָלוֹ בְּשַׁחֲרִית, רַבִּי זְעֵירָא אָמַר: סָבַר רַבִּי יַנַּאי פָּטוּר, רַבִּי אַבָּא אָמַר חַיָּב.

וְלֵידָה מִילָּה אָמְרָה רַבִּי יַנַּאי? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ הֵיךְ דַּרְכָּן שֶׁל תִּינוֹקוֹת לְהִתְחַלֵּף, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זְעֵירָא כְּרַבִּי יַנַּאי, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב כְּרַבִּי מֵאִיר.

אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה: מַה דְּאָמַר רַב חִסְדָּא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. מַה דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי כְּרַבִּי מֵאִיר, מְשִׁיבִין דָּבָר בֵּין רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אַשְׁכְּחַנָן פְּלוּגְתָּא בֵּין רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשִׁיּוּר, אִילֵּין

תִּינוֹקוֹת סְפֵקוֹת מַה אַתְּ עָבֵד לוֹן? כְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִצְבָּה אוֹ כְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָּה. אֲפִילוּ אֵין שָׁם תִּינוֹק אֶחָד לָמוּל. וְאֵין תַּעֲבִדִינוּן כְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָּה, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם תִּינוֹק אֶחָד לָמוּל.

אִיתָא חמי,

[דף מ"ה ע"א]

הִקְדִּים זְמַנּוֹ – פְּטוּר. אֲחַר זְמַנּוֹ – חַיָּב.

רַב הוּנָא אָמַר: מְחַלְּפָא הִיא מַתְנִיתָא. דְּתָנֵי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי לְיֵעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לָמוּל לְאַחַר שַׁבָּת וּמָלוֹ בַּשַּׁבָּת שֶׁהוּא חַיָּב וְעַל מַה נֶּחְלְקוּ עַל מִי שֶׁהָיָה לוֹ לָמוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּמָלוֹ בַּשַּׁבָּת שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חַטָּאת וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: מִן קוֹשְׁיֵי מַקְשֵׁי לָהּ רַבִּי יַנַּאי, וְהוּא שֶׁשָּׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

רַב אַדָּא בַּר אָחוּא אָמַר: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֲבָל דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִילוּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשִׂיָּתָהּ מִצְוָה, הוֹאִיל וְטוֹעֶה בּוֹ לְשֵׁם מִצְוָה – פָּטוּר. פֵּרֵשׁ אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא עַל צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה אֲפִילוּ פֵּרֵשׁ וְחָזַר, אַף עַל הַצִּיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה.

הֵיידִין רַבִּי יוֹסֵי? הַהִיא דְּתָנֵינָן: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, שָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ בִּרְשׁוּת,

אַף בְּסַכִּין שֶׁל מִילָה בֵּן, אַף בַּמַּצָּה בֵּן. מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי אֲפִילוּ פֵּרֵשׁ וְחָזַר אֲפִילוּ עַל הַצִּיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה, הֲדָא אָמְרָה אַף בְּסַכִּין שֶׁל מִילָה בֵּן, אַף בַּמַּצָּה בֵּן:

הֲלָכָה ו' מַתְנִי' – שְׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לִמְנוּיָיו, לָעֲרֵלִין וְלַטְּמֵאִין, חַיָּב. לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו, לִמְנוּיָיו וְשֶׁלֹּא לִמְנוּיָיו, לַמּוּלִין וְלָעֲרֵלִין, לַטְּהוֹרִים וְלַטְּמֵאִים, פָּטוּר.

שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא בַעַל מוּם, חַיָּב. שְׁחָטוֹ וְנִמְצָא טְרֵפָה בַּפֶּתֶר, פָּטוּר.

שְׁחָטוֹ וְנוֹדַע שֶׁמָּשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם, אוֹ שֶׁמֵּתוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁשָּׁחַט בִּרְשׁוּת.

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי לְעָזָר: לְמִי נִצְרְכָה? לְרַבִּי מֵאִיר. אַתְיָא דְּרַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, כְּמָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה, כֵּן רַבִּי לְעָזָר אָמַר: יֵשׁ בַּעֲשִׂיָּתוֹ מִצְוָה.

[דף מ"ה ע"ב]

אֵין תֵּימַר שַׁנְיָא הוּא שֶׁהוּא בַּעַל מוּם, וּבַעַל מוּם אֵין דַּרְכּוֹ לְהִתְחַלֵּף. חֲרֵי עֶגֶל חֲרֵי אֵין דַּרְכּוֹ לְהִתְחַלֵּף. וְאָמַר רַבִּי לְעָזָר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר אֲפִילוּ עֶגֶל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין יִסְבֹּר רַבִּי לְעָזָר כְּרַבִּי יוֹחָנָן, אַתְיָא הִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּעַל מוּם אֵין דַּרְכּוֹ לְהִתְחַלֵּף, עֶגֶל דַּרְכּוֹ לְהִתְחַלֵּף,

שֶׁכֵּן נִצְרְכָה לְחַלֵּל, הָא בְּגָלוּי חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא רַבִּי אֵימֵי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא.

רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי חֲנִינָה: הַמּוֹשֵׁךְ יָדוֹ מִפִּסְחוֹ – גּוּפוֹ קָרֵב שְׁלָמִים. רַבִּי יוֹנָה אָמַר: שְׁלָמִים כְּשֵׁרִים. רַבִּי יוֹסָה אָמַר: שְׁלָמִים פְּסוּלִים.

וְהָא תְּנִינַן פָּטוּר?! סָבְרִין מֵימַר פָּטוּר וְכָשֵׁר. פָּתְרוּן לֵיהּ פָּטוּר וּפָסוּל.

רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין לְךָ פֶּסַח גּוּפוֹ קָרֵב שְׁלָמִים, אֶלָּא שֶׁאָבַד וְנִמְצָא מֵאַחַר שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים. וְהָא תְּנִינַן פָּטוּר! סָבְרִין מֵימַר פָּטוּר כָּשֵׁר, פָּתְרִין לָהּ פָּטוּר פָּסוּל.

שְׁמוּאֵל אָמַר: כָּל שֶׁאָמְרוּ בַּחֲטָאת מֻתָּה, כַּיּוֹצֵא בּוֹ בְּפֶסַח גּוּפוֹ קָרֵב שְׁלָמִים. וְהָא תְּנִינַן פָּטוּר. סָבְרִין מֵימַר פָּטוּר פָּסוּל, פָּתְרִין לָהּ פָּטוּר, כָּשֵׁר.

רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסָה מַתִּיר.

רַבִּי זְעֵירָא בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: הֵן אַשְׁכְּחָנַן פָּטוּר וְכָשֵׁר. אָמַר לֵיהּ: תְּנִינַן הָכָא פָּטוּר. וּתְנִינַן תַּמָּן כָּשֵׁר.

[דף מ"ו ע"א]

וְעַל כֻּלָּם הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר תִּעָבֵר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה.

רַבִּי לְעָזָר בֵּי רַבִּי יוֹסֵי בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: נִיחָא שֶׁמֵּתוּ וְשֶׁנִּטְמְאוּ שֶׁמָּשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם. מַה אֲנַן קַיָּמִין? אִם בַּחַיִּים פָּסוּל – מַכְשִׁיר–פָּסוּל הוּא. אִם לְאַחַר שְׁחִיטָה – יֵשׁ מְשִׁיכָה לְאַחַר שְׁחִיטָה? מִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לִמְשׁךְ, פָּסוּל–מַכְשִׁיר הוּא וְטָעוּן צוּרָה:

הדרן עלך אלו דברים בפסח

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

הֲלָכָה א׳ מַתְנִי׳ – כֵּיצַד צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח, מְבִיאִין שַׁפּוּד שֶׁל רִמּוֹן, תּוֹחֲבוֹ מִתּוֹךְ פִּיו עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ, וְנוֹתֵן אֶת כְּרָעָיו וְאֶת בְּנֵי מֵעָיו לְתוֹכוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּמִין בְּשׁוּל הוּא זֶה, אֶלָּא תּוֹלִין חוּצָה לוֹ:

גְּמָרָא – לָמָּה שֶׁל רִמּוֹן? אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: כָּל הָעֵצִים בּוֹצְצִין מַשְׁקִין וְשֶׁל רִמּוֹן אֵינוֹ בּוֹצֵץ מַשְׁקִין. מַה אָנַן קַיְמִין? אִם בְּלַחִין, אֲפִלּוּ שֶׁל רִמּוֹן בּוֹצֵץ. אִם בִּיבֵישִׁין אֲפִילּוּ כָּל הָעֵצִים אֵינָן בּוֹצְצִין. אֶלָּא כִּינִי, כָּל הָעֵצִים יְבֵישִׁין מִבַּחוּץ וְלַחִין מִבִּפְנִים, רִמּוֹן יָבֵשׁ מִבַּחוּץ יָבֵשׁ מִבִּפְנִים.

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: צוֹלֶה אוֹתוֹ בְּשַׁפּוּד שֶׁל מַתֶּכֶת, אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי הוּא רוֹתֵחַ וּמַרְתִּיחַ! אָמַר לָהֶן: בְּשֵׁם שֶׁל עֵץ אֵינוֹ נִשְׁרָף כָּךְ שֶׁל מַתֶּכֶת אֵינוֹ מַרְתִּיחַ. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוֹמָה הָעֵץ לַמַּתֶּכֶת שֶׁהָעֵץ חַם מִקְצָתוֹ לֹא חַם כֻּלּוֹ, וְשֶׁל מַתֶּכֶת חַם מִקְצָתוֹ חַם כֻּלּוֹ. אֵית תַּנַּיי תָּנֵי, תּוֹחֲבוֹ מִבֵּית נְקוּבָתוֹ עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְתוֹךְ פִּיו. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּהָדֵין תַּנָּיָה בָּרִיר: חוֹזֵר וְהוֹפְכוֹ.

מַה כְּיָרִיךְ עָבָה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי? אוֹ קְרָיֵי דָּרַשׁ: ״רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ״.

[דף מ״ו ע״ב]

מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן? צְלָיָיו בְּגִדֵי שֶׁל חֹלִין, אִין תֵּימַר כְּיָרִיךְ עָבָה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – פָּסוּל, אִין תֵּימַר קְרָיֵיא דָּרַשׁ ״רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ״ – כָּשֵׁר.

חָתַךְ מִמֶּנּוּ בָּשָׂר וּצְלָיָיו בּוֹ, אִין תֵּימַר כְּיָרִיךְ עָבָה עָבַד לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – כָּשֵׁר, אִין תֵּימַר קְרָיֵיא דָּרַשׁ ״רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ״ – פָּסוּל.

צְלָיָיו בְּהֶכֶל שֶׁל קְדֵרָה, אִין תֵּימַר כְּיָרִיךְ עָבָה עָבַד לָהּ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי – פָּסוּל, אִין תֵּימַר קְרָיֵיא דָּרַשׁ ״רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ״ – כָּשֵׁר. לֹא כֵן תָּנֵי, צְלִי אֵשׁ לֹא צְלִי קְדֵרָה! שָׁנֵי לָהּ בְּנוֹגֵעַ בְּגוּפָהּ שֶׁל קְדֵרָה, הָדָא אָמְרָה קְרָיֵיא דָּרִישׁ.

הַכֹּל מוֹדִין בְּ״עָלָיו״ שֶׁהוּא סָמוּךְ, מַה מַפְלִיגִין? בְּ״עַל״. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: עַל הַמַּעֲרָכָה – סָמוּךְ לַמַּעֲרָכָה, וְרַבָּנִין אָמְרִין: עַל הַמַּעֲרָכָה – עַל גַּבֵּהּ שֶׁל מַעֲרָכָה. אַתְיָא דְּאַבָּא שָׁאוּל כְּרַבִּי עֲקִיבָה וּדְרַבָּנִין כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.

רַבִּי אוֹמֵר: אֲפִילוּ עֲשָׂאָן שְׁנֵי סְדָרִין שֶׁל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, רוֹאִין אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ אֵינָן וְהַתַּחְתּוֹנוֹת כְּשֵׁרוֹת. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי וְאַבָּא שָׁאוּל בְּשִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר בְּשַׁלְחָן. ׳תּוֹךְ בַּרַבִּי דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: מְקֻלָּם. אַתְיָא דְּרַבִּי טַרְפוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה וּדְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.

דְּתָנֵי, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵי זֶהוּ גְּדִי מְקֻלָּם?

[דף מ"ז ע"א]

כֵּלּוֹ צָלִי רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ. שָׁלַק מִקְצָת אוֹ בִּשֵּׁל מִקְצָת – אֵין הַגְּדִי מְקֻלָּם.

מַכְנִיסִין גְּדִי מְקֻלָּם בְּלֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג וּבְיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח. מַכְנִיסִים עֵגֶל מְקֻלָּם בְּלֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אֲבָל לֹא גְּדִי מְקֻלָּם.

תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוֹסָה: תּוֹדוֹם אִישׁ רוֹמִי הִנְהִיג אֶת אַנְשֵׁי רוֹמִי שֶׁיְּהוּ אוֹכְלִין גְּדָיִים מִקּוּלָּסִין בְּלֵילֵי פְּסָחִים, שָׁלְחוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ: לֹא! אִלּוּלֵא שֶׁאַתְּ תּוֹדוֹם לֹא הָיִינוּ מְנַדִּין אוֹתָךְ? מַהוּ תּוֹדוֹם? אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: דַּיְּהָוֶה מְשַׁלֵּחַ פַּרְנָסְתְּהוֹן דְּרַבָּנִין . לֹא נִמְצֵאתָ מֵבִיא אֶת הָרַבִּים לִידֵי אֲכִילַת קָדָשִׁים בַּחוּץ? שֶׁכָּל הַמֵּבִיא אֶת הָרַבִּים לִידֵי אֲכִילַת קָדָשִׁים בַּחוּץ צָרִיךְ נְדוּי!

רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ: הֵא לְךָ אֶת הַמָּעוֹת וְצֵא וְקַח לְךָ בָּהֶם בָּשָׂר לְפֶסַח, אֲבָל אוֹמֵר הוּא לוֹ: הֵא לְךָ אֶת הַמָּעוֹת הַלָּלוּ וְצֵא וְקַח לִי בָּהֶם בָּשָׂר לְצָלוֹת.

רַבִּי אֵימֵי בְּעֵי: בָּרַךְ אֶת הַתַּנּוּר וּצְלָיוּהוּ בּוֹ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: מַה צְרִיכָה לֵיהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, בְּרַם כְּרַבִּי עֲקִיבָה פְּשִׁיטָה לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וַאֲפִילוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָה צְרִיכָה לֵיהּ. מָשָׁל גֶּחָלִים לַאֲוִיר הַתַּנּוּר נִצְלָה לַחֲצִי שָׁעָה, גֶּחָלִים לַאֲוִיר הָעוֹלָם נִצְלָה לְשָׁעָה. מַה בֵּין נִצְלָה מִקְצָתוֹ מֻחֲמַת הַתַּנּוּר מַה בֵּין נִצְלָה כֻּלּוֹ מֻחֲמַת הַתַּנּוּר? אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן: תַּנּוּר אֵינוֹ מוֹעִיל לְגֶחָלִים כְּלוּם, אֵינוֹ אֶלָּא מַכְנִים אֶת הַכֹּל, בְּשָׁעָה שֶׁהַגֶּחָלִים בָּאֲוִיר הַתַּנּוּר נִצְלָה לַחֲצִי שָׁעָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַגֶּחָלִים לַאֲוִיר עוֹלָם נִצְלָה לְשָׁעָה.

הֲלָכָה ב׳ מַתְנִי׳ – אֵין צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח לֹא בְּשַׁפּוּד וְלֹא בְּאַסְכְּלָה אָמַר רַבִּי צָדוֹק מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר לְטָבִי עַבְדּוֹ צֵא וּצְלֵה לָנוּ אֶת הַפֶּסַח עַל הָאַסְכְּלָה

נָגַע בְּחַרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר יִקְלֹף אֶת מְקוֹמוֹ נָטַף מֵרוֹטְבוֹ עַל הֶחָרֶס וְחָזַר אֵלָיו יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ

נָטַף מֵרוֹטְבוֹ עַל הַפֹּלֶת וְקִמֵּץ אֶת מְקוֹמוֹ:

גְּמָרָא – צְלִי אֵשׁ – וְלֹא צְלִי שַׁפּוּד, לֹא צְלִי קְדֵרָה, לֹא צְלִי אַסְכָּלָה, לֹא צְלִי מַחֲבַת, וְלֹא צְלִי כָּל דָּבָר. "מִכָּאן אֵשׁ", יָכוֹל מוֹרֶרֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהָיְתָה מִחְיַת הַמִּכְוָה", אִם מִחְיַת הַמִּכְוָה,

[דף מ"ז ע"ב]

יָכוֹל עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה צַלֶּקֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר "מִכְוַת אֵשׁ", הָא כֵּיצַד חָיְתָה וְלֹא חָיְתָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר לְמַטָּן: "צָרֶבֶת הַמִּכְוָה הִיא" – עַד שֶׁתִּקְרֹם כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם. וְכָא הוּא אוֹמֵר הָכִין? אָמַר רַבִּי לְעָזָר: תַּמָּן צְלִי אֵשׁ. "כִּי אִם צְלִי אֵשׁ" שָׁנָה עָלָיו הַכָּתוּב לְעִכּוּב, בְּרַם הָכָא: "וְהָיְתָה מִכְוַת הַמִּכְוָה" מִכָּל מָקוֹם. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבּוּדְמָא: תַּמָּן חֲקָה תּוֹרָה מְעַכֶּב. הָכָא מַאי אִית לָךְ?

לֵית לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל "צְלִי אֵשׁ"? אִית לֵיהּ פֶּסַח מִצְרַיִם צְלִי אֵשׁ, אֵין פֶּסַח הַדּוֹרוֹת צְלִי אֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: רַבָּן גַּמְלִיאֵל לֹא עָבַד תּוֹלְדוֹת אֵשׁ כְּאֵשׁ, וְרַבָּנִין עָבְדִין תּוֹלְדוֹת אֵשׁ כְּאֵשׁ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל חָלוּק עַל חֲכָמִים וְעוֹשֶׂה הֲלָכָה כַּיּוֹצֵא בּוֹ.

אִילּוּ אָמַר "לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ כִּי אִם צְלִי אֵשׁ" וְלֹא נֶאֱמַר "נָא", הָיִיתִי אוֹמֵר הִבְהֲבוֹ וּצְלָיוֹ מֻתָּר, הֲוֵי צָרִךְ הוּא שֶׁיֵּאָמַר "נָא".

אוֹ אִילּוּ אָמַר "לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ כִּי אִם צְלִי אֵשׁ" וְלֹא אָמַר "וּבָשֵׁל", הָיִיתִי אוֹמֵר שְׁלָקוֹ וּצְלָיוֹ יְהֵא מֻתָּר, הֲוֵי צָרִךְ הוּא שֶׁיֵּאָמַר "וּבָשֵׁל".

אוֹ אִילּוּ אָמַר "אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ כִּי אִם צְלִי אֵשׁ" וְלֹא אָמַר "מְבֻשָּׁל" הָיִיתִי אוֹמֵר בִּשְּׁלוֹ וּצְלָיוֹ יְהֵא מֻתָּר, הֲוֵי צָרִךְ הוּא שֶׁיֵּאָמַר "נָא" וְצָרִיךְ הוּא שֶׁיֵּאָמַר "בָּשֵׁל" וְצָרִיךְ הוּא שֶׁיֵּאָמַר "מְבֻשָּׁל".

אָכַל כַּזַּיִת נָא מִבְּעוֹד יוֹם, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: חַיָּב, וְאִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: פָּטוּר. מַאן דְּאָמַר חַיָּב – "אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא" מִכָּל מָקוֹם! וּמַאן דְּאָמַר פָּטוּר – בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בְּ׳קוּם אֱכוֹל צְלִי׳ הוּא בְּ׳כַל תֹּאכַל נָא׳, בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ בְּ׳קוּם אֱכוֹל צְלִי׳ אֵינוֹ בְּ׳כַל תֹּאכַל נָא׳. שָׁכַר בּוֹ עֶצֶם מִבְּעוֹד יוֹם, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי חַיָּב, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי פָּטוּר. מַאן דְּאָמַר חַיָּב – "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ" מִכָּל מָקוֹם, וּמַאן דְּאָמַר פָּטוּר בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ בְּ׳קוּם אֱכוֹל צְלִי׳ אֵינוֹ מְשׁוּם "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ", בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בְּ׳קוּם אֱכוֹל צְלִי׳ הוּא מְשׁוּם "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ".

נָגַע בְּחַרְסוֹ שֶׁל תַּנּוּר – פְּסוּל גּוּף הוּא וְנִשְׂרָף מִיָּד. נָטָף מֵרוֹטְבוֹ עַל הַחֶרֶס – פְּסוּל מַכְשִׁיר הוּא וְטָעוּן צוּרָה.

נָטָף מֵרוֹטְבוֹ עַל הַסַּלָּת – יִקְמֹץ אֶת מְקוֹמוֹ. חִיָּה בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ:

[דף מ"ח ע"א]

הֲדָא דְתֵימָא בְּרוֹתַחַת אֲבָל בְּצוֹנֶנֶת אסור, אָמַר רַבִּי לְעָזָר: לֹא אָמְרָה תּוֹרָה הוּא לֹא יִצְלֶה אֶת אֲחֵרִים, אֶלָּא הוּא לֹא יִצְלֶה מֵחֲמַת אֲחֵרִים.

הֲלָכָה ג' מַתְנִי' – סָכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, אִם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים – יֹאכְלוּ. אִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִם חַי – יַדְיחֶנּוּ, אִם צָלִי – יִקְלֹף אֶת הַחִיצוֹן.

סָכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – לֹא יַעֲשֶׂנּוּ דָּמִים עִם בְּנֵי חֲבוּרָה, לְפִי שֶׁאֵין מוֹכְרִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַם.

גְּמָרָא – לֹא אָמַר אֶלָּא סָכוֹ, הָא אִם טִבְּלוֹ – אָסוּר. חַד בַּר נַשׁ בְּשֶׁל תַּרְנְגוֹלְתָּא בְּשֶׁמֶן שְׂרָפָה. אָתָא שָׁאֵיל לְרִבִּי בִּיסְנָא, אָמַר לֵיהּ: אָזַל שׁוֹלְקָהּ,

כְּיוֹנִי מַתְנִיתָא ׳אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם׳.

הֲלָכָה ד' מַתְנִי' – חֲמִשָּׁה דְּבָרִים בָּאִין בְּטֻמְאָה וְאֵין נֶאֱכָלִין בְּטֻמְאָה: הָעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וּשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים הַפֶּסַח שֶׁבָּא בְּטֻמְאָה נֹאכַל בְּטֻמְאָה שֶׁלֹּא בָא מִתְּחִלָּתוֹ אֶלָּא לַאֲכִילָה.

גְּמָרָא – וְכָל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר אֵינָן בָּאִין בְּטֻמְאָה? לֹא אָתָא אֶלָּא מֵמִיר לְךָ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בָּאִין בְּטֻמְאָה –

אֵינָן נֶאֱכָלִין בְּטֻמְאָה. בֵּין כְּמַאן דְּאָמַר הַלֶּחֶם עִקַּר בֵּין כְּמַאן דְּאָמַר כִּבְשִׂים עִקַּר, אַרְבָּעָה אִנּוּן! תַּנָּיֵיה חָשׁ לוֹן וּתְנִיתוֹן חֲמִשָּׁה.

אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי כִּלְהוֹם לְמֵדִין מִן הַפֶּסַח, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד לָמֵד בְּמְקוֹמוֹ. מַאן דְּאָמַר כּוּלְּהוֹן לְמֵדִין מִן הַפֶּסַח, מַה "מוֹעֲדוֹ" שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּסַח הוֹדָה אֶת הַטֻּמְאָה, אַף מוֹעֲדוֹ שֶׁאָמַר בְּכֻלָּן הוֹדָה אֶת הַטֻּמְאָה. מַאן דְּאָמַר כָּל אֶחָד וְאֶחָד לָמֵד מִמְּקוֹמוֹ׳ מִנַּיִן לֵיהּ? וְאַתְיָא כַּהֲדָא דְתָנֵי, רַבִּי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "וְיִדַּבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה'"? לְפִי שֶׁלֹּא לָמַדְנוּ אֶלָּא עַל הַפֶּסַח וְהַתָּמִיד שֶׁיִּדְּחוּ אֶת הַשַּׁבָּת

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם "בְּמוֹעֲדוֹ" שְׁאָר כָּל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם", לְעִמָּר וּלְקָרֵב עִמּוֹ, וְלִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּלְקָרֵב עִמָּהֶן לֹא שָׁמַעְנוּ, וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – קְבָעָן חוֹבָה, שֶׁבֵּלָם יְבוֹאוּ בְּטַמְאָה. וּכְשֵׁם שֶׁהֵן בָּאִין בְּטַמְאָה, כָּךְ יֵהוּא נֶאֱכָלִין בְּטַמְאָה. גְּזֵרַת הַכָּתוּב הִוא:

[דף מ"ח ע"ב]

"וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל". יֹאמַר אַף בְּפֶסַח בֵּן? שַׁנְיָיה הִיא, שֶׁלֹּא בָא מִתְּחִלָּתוֹ אֶלָּא לְאַכִילָה.

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – נִטְמָא הַבָּשָׂר וְהַחֵלֶב קָיֵם – אֵינוֹ זוֹרֵק אֶת הַדָּם. נִטְמָא הַחֵלֶב וְהַבָּשָׂר קַיָּם – זוֹרֵק אֶת הַדָּם.

וּבַמֻּקְדָּשִׁין אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁנִּטְמָא הַבָּשָׂר וְהַחֵלֶב קַיָּם זוֹרֵק אֶת הַדָּם.

גְּמָרָא – וּדְלָא כְּרַבִּי נָתָן, דְּרַבִּי נָתָן אָמַר: יוֹצְאִין בִּזְרִיקָה בְּלֹא אֲכִילָה. מַאי טַעֲמָא? "וְשָׁחֲטוּ אוֹתָהּ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבַּיִם". "אוֹתוֹ" אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא פֶּסַח אֶחָד, כּוּלְהוֹן יוֹצְאִין בִּזְרִיקָה אַחַת. וְאִפְשֵׁר כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

פְּשִׁיטָא דְּא מִלְּתָה, נִטְמָא הַבָּשָׂר וְהָאֵמוּרִים קַיָּמִים – זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הָאֵמוּרִים, נִטְמְאוּ הָאֵמוּרִים וְהַבָּשָׂר קַיָּם – זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הָאֵמוּרִים, נִטְמְאוּ הָאֵמוּרִים וְהַבָּשָׂר קַיָּם – זוֹרֵק אֶת הַדָּם עַל הַבָּשָׂר נִטְמָא הַבָּשָׂר וְאָבְדוּ הָאֵמוּרִים. אָמַר רַבִּי שַׁמַּי: הֲהֵן קַיָּמָא, לֹא כְמוֹ שֶׁנִּטְמָא הַבָּשָׂר וְאָבְדוּ הָאֵמוּרִין הוּא, אַתְּ אָמַר קוֹמֵץ אוֹף הָכָא זוֹרֵק. אָמַר רַבִּי: תִּפְתַּר כְּרַבִּי לִיעֶזֶר, דְּרַבִּי לִיעֶזֶר אָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שִׁירִים. יֵשׁ קוֹמֵץ

בא בְּטַמְאַת עוֹבְדִין. הֵיךְ עֲבִידָה, שָׁחֲטוּ אוֹתוֹ בַּעֲלֵי מוּמִין וְזָרְקוּ אוֹתוֹ טְהוֹרִין.

אָמַר רַבִּי הִילָא: "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל" – חֲרֵי לֹא יִגַּע בּוֹ טָמֵא. "וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר". חֲרֵי יֵשׁ כָּאן טְהוֹרִים שֶׁיֹּאכְלוּהוּ. רַבִּי זְעֵירָא, מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ הַפֶּסַח הַבָּא בְּטַמְאָה וְנֶאֱכָלֶת בְּטַמְאָה, וְהָכָא כְּמִי שֶׁבָּא בְּטַמְאָה וַיְדָא אָמַר, דְּאָמַר רַבִּי יִשְׁמוֹאל: הֵיךְ עֲבִידָא, מֵאַחַר שֶׁאֵין מַתִּירִין לוֹ לִזְרֹק כְּמִי שֶׁבָּא בְּטַמְאָה, אוֹ מֵאַחַר שֶׁאִלּוּ עָבַר וְזָרַק הֲרֵצָה כְּמִי שֶׁלֹּא בָא בְּטַמְאָה.

נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא, דְּאָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: "וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים" –

[דף מ"ט ע"א]

עַוֹן הַמְקָרְבִים לֹא עָוֹן הַמַּקְרִיבִים. הִפְרִישׁ בֵּין קְרֵבִים לְיָחִיד לְקְרֵבִים לַצִּבּוּר, הַמְקָרְבִים לְיָחִיד אִם יֵשׁ לוֹ, אוֹמְרִין לוֹ 'הָבֵא'. וְאִם לָאו – אֵין מַתִּירִין לוֹ לִזְרֹק אֶת דָּמוֹ. עָבַר וְזָרַק – הַרְצָה הַמַּקְרִיבִים לְיָחִיד, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּין שֶׁאֵין לוֹ – לֹא הַרְצָה. הַקְּרֵבִין לַצִּבּוּר, אִם יֵשׁ, אוֹמְרִים לוֹ: 'הָבֵא', וְאִם לָאו – מַתִּירִין לוֹ לִזְרֹק בַּתְּחִלָּה. הַמַּקְרִיבִין לַצִּבּוּר בֵּין שֶׁיֵּשׁ לוֹ, בֵּין שֶׁאֵין לוֹ עָבַר וְזָרַק הַרְצָה.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: מַתְנִיתָא בְּבָא בְּטַמְאָה מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה, אֲבָל אִם בָּא בְּטָהֳרָה וְנִטְמָא – אֵינוֹ נֶאֱכָל בְּטַמְאָה. שְׁחָטוֹ בְּטָהֳרָה וְנִטְמָא הַצִּבּוּר – יִזְרֹק הַדָּם בְּטָהֳרָה וְאַל יֹאכַל הַבָּשָׂר בְּטַמְאָה. רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי נָתָן הִיא, דְּרַבִּי נָתָן אָמַר: יוֹצְאִין בִּזְרִיקָה, אֲבָל אֲכִילָה,

שְׁחָטוֹ בְּטָהֳרָה וְנִטְמָא הַדָּם הַצִּבּוּר – יִזְרֹק הַדָּם בְּטַמְאָה וְאַל יֹאכַל הַבָּשָׂר בְּטַמְאָה. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוחנן: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ רָאִינוּ פֶּסַח בָּא בְּטָהֳרָה וְנִזְרַק בְּטַמְאָה.

מֵעַתָּה לֹא יִזְרֹק הַדָּם בְּטַמְאָה? שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמֵר רָאִינוּ פֶּסַח שֶׁבָּא בְּטָהֳרָה וְנִזְרַק בְּטַמְאָה. הָא סוֹפֵךְ מֵימָר דְּרַבִּי נָתָן הִיא,

מוֹדָה רַבִּי נָתָן בְּחוֹלָה וּבְזָקֵן. מוֹדָה רַבִּי נָתָן הִיא בַּחֲבוּרָה שֶׁנִּטְמָא עוֹבֵד שֶׁלָּהֶן שֶׁהֵן נִדְחִין לְפֶסַח הַשֵּׁנִי. מוֹדָה רַבִּי נָתָן בַּחֲבוּרָה שֶׁנִּמְצֵאת יַבּוֹלֶת בְּעוֹרָהּ שֶׁהֵן נִדְחִין לְפֶסַח הַשֵּׁנִי.

חָמֵשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ עוֹרוֹת פִּסְחֵיהֶן, וְנִמְצֵאת יַבּוֹלֶת בְּעוֹרָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן, כּוּלְּהוֹן יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה וּפְטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי. סָבְרִי מֵימָר דְּרַבִּי נָתָן הִיא,

[דף מ"ט ע"ב]

תִּפְתֵּר דִּבְרֵי הַכֹּל בְּמִטַּמֵּא בְּסָפֵק קָבָר הַתְּחוֹם, וּכְרַבִּי נָתָן זוֹרֵק אֶת הַדָּם.

רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְּכוֹר עֵז" וְגוֹ', וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבַּח ה' פֶּסַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַה'" – עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם אוֹ בָּשָׂר לְאֲכִילָה אוֹ אֵמוּרִין לְהֶקְטֵר. תַּמָּן תְּנִינַן, נִטְמְאוּ שְׂרֵיָרֶיהָ, נִשְׂרְפוּ שְׂרֵיָרֶיהָ, עָבְדוּ שְׂרֵיָרֶיהָ –– כְּמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּשֵׁרָה, וּכְמִדַּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּסוּלָה. שֶׁלֹּא בִּכְלִי שָׁרֵת – פְּסוּלָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מַכְשִׁיר. הִקְטִיר קֻמְצוֹ פַּעֲמַיִם כְּשֵׁרָה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִם אֵין דָּם אֵין בָּשָׂר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּשָׂר יֵשׁ דָּם. אִם אֵין קֳמָץ אֵין שְׁיָרִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שְׁיָרִים יֵשׁ קֳמָץ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִם אֵין דָּם אֵין בָּשָׂר, אִם אֵין בָּשָׂר אֵין דָּם. אִם אֵין קֳמָץ – אֵין שְׁיָרִים, אִם אֵין שְׁיָרִים – אֵין קֳמָץ.

אָמַר רַבִּי מָנָא: תִּפְתֵּר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שְׁיָרִים – יֵשׁ קֳמָץ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן, רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: מוֹדֶה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם עָבַר וְזָרַק אֶת הַדָּם שֶׁהֲרָצָה.

הֲלָכָה ז' מַתְנִי' – נִטְמָא קָהָל אוֹ רֻבּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים טְמֵאִים וְהַקָּהָל טָהוֹר, יַעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה.

נִטְמָא מְעוּט הַקָּהָל – הַטְּהוֹרִין עוֹשִׂין אֶת הָרִאשׁוֹן, וְהַטְּמֵאִין עוֹשִׂין אֶת הַשֵּׁנִי.

גְּמָרָא – מַאן תַּנָּא רוֹב? רַבִּי מֵאִיר, דְּתָנֵי רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֵיא מַחֲצִית כָּל הַשְּׁבָטִים. הֵיא מַחֲצִית כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט וּבְלְבַד רוֹב.

ר' יוּדָה אוֹמֵר:

[דף נ' ע"א]

חֲצִי כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט וּבְלְבַד רוֹב שְׁבָטִים שְׁלֵמִים שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׁבָטִים קְרוּיִים קָהָל. ר' יוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט קְרוּי קָהָל,

מַה נָפַק מִבֵּינֵיהוֹן? גְּרִירָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים. אַתְיָא דְּרַבִּי יוּדָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּמָה דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים, כֵּן רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים, אַף עַל גַּב דְּרַבִּי יוּדָה אָמַר שֵׁבֶט אֶחָד גּוֹרֵר כָּל הַשְּׁבָטִים מוֹדֶה הוּא שֶׁתְּהֵא הוֹרָיָה מִלְּשִׁבַּת הַגְּזִית.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: טַעֲמָא דְּהֵן תְּנָיֵיהּ: "מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה'".

מַה טַעַם דְּרַבִּי יוּדָה? "וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? "כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה". מַה מְקַיְּים רַבִּי שִׁמְעוֹן טַעַם דְּרַבִּי יוּדָה? "וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" – פָּרָט לְנָשִׁים וְלִקְטַנִּים. מַה מְקַיְּים ר' יוּדָה טַעַם דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? "כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה" – פָּרָט לְשֶׁתִּתְחַלְּתָהּ בְּזָדוֹן וְסוֹפָהּ בִּשְׁגָגָה.

ר' אָבוּן בְּשֵׁם ר' בִּנְיָמִין בַּר לֵוִי: קְרָיֵיא מְסַיַּע לְמַאן דְּאָמַר כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט קְרוּי קָהָל – "גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ" וְאֲדַיִן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִין.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצֶרֶת - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. מֵת אֶחָד מֵהֶם, אוֹ שֶׁבָּרַח, אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה טְרֵפָה - יַקֵּח זוּג לַשֵּׁנִי. שָׁחַט אֶת אֶחָד מֵהֶם לִשְׁמוֹ - יַקֵּח זוּג לַשֵּׁנִי. נִשְׁחֲטוּ שְׁנֵיהֶן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - יָבִיא שְׁנַיִם בַּתְּחִלָּה, וְיָנִיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶם. מַהוּ לִזְרֹק אֶת הַדָּם בְּיוֹם טוֹב? יִזְרֹק וּמָתַר בַּאֲכִילָה. וּבְשַׁבָּת לֹא יִזְרֹק, וּמָתַר בַּהֲנָאָה. וְאִם זָרַק אֶת הַדָּם, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, הַבָּשָׂר יֵאָכֵל וְיַקְטִיר אֲמוּרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

ב. הַשּׁוֹחֵט שְׁתֵּי חַטָּאוֹת לַצִּבּוּר, וְאֵין צָרִיךְ אֶלָּא אַחַת - חַיָּב עַל הָאַחֲרוֹנָה. שְׁתֵּי עוֹלוֹת לַצִּבּוּר, וְאֵין צְרִיכִין אֶלָּא אַחַת - חַיָּב עַל הָאַחֲרוֹנָה. חַטָּאת צִבּוּר שֶׁשְּׁחָטָהּ בְּשַׁבָּת, שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ - חֲרֵי זֶה חַיָּב, וַיַקְטִיר אֲמוּרִין. עוֹלַת צִבּוּר שֶׁשְּׁחָטָהּ בְּשַׁבָּת, שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ - חֲרֵי זֶה חַיָּב, וַיַקְטִיר אֲמוּרִין לָעֲרֵב. חַטָּאת יָחִיד וְעוֹלַת יָחִיד שֶׁשְּׁחָטָן בְּשַׁבָּת לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן לִשְׁמָן - חֲרֵי זֶה חַיָּב, וְעָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה.

ג. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצֶרֶת - אֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַלֶּחֶם אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה. שְׁחָטָן לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן לִשְׁמָן - הַלֶּחֶם מְקֻדָּשׁ. שְׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - אֵין הַלֶּחֶם מְקֻדָּשׁ. שְׁחָטָן לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - הַלֶּחֶם מְקֻדָּשׁ וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין הַלֶּחֶם מְקֻדָּשׁ עַד שֶׁיְּשַׁחֲטֵם לִשְׁמָם, וְיִזְרֹק דָּמָם לִשְׁמָם. פְּעָמִים שֶׁהֵם מְפַגְּלִים וְהַלֶּחֶם מְפַגֵּל, הֵם מְפַגְּלִין וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר, הֵם כְּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם מְפַגֵּל, הֵם כְּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר. שְׁחָטָן לִשְׁמָן, לֶאֱכֹל מֵהֶן לְמָחָר, הֵם מְפַגְּלִים וְהַלֶּחֶם מְפַגֵּל, שְׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, לֶאֱכֹל מֵהֶן לְמָחָר - הֵם כְּשֵׁרִים וְהַלֶּחֶם כָּשֵׁר.

ה,ד הֶחֱמִירָה תּוֹרָה מַחֲשֶׁבֶת זְבָחִים מִמַּעֲשֵׂיהֶם, מַעֲשֶׂה זְבָחִים מִמַּחֲשַׁבְתָּן.

הַשָּׁלֵם

כֵּיצַד מַחֲשֶׁבֶת זְבָחִים מִמַּעֲשֵׂיהֶן? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבַח לִזְרֹק דָּמוֹ בַּחוּץ, אוֹ מִקְצָת דָּמוֹ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר אֲמוּרָיו בַּחוּץ, אוֹ כַּזַּיִת מֵאֲמוּרָיו בַּחוּץ, לֶאֱכֹל בְּשָׂרוֹ בַּחוּץ, אוֹ כַּזַּיִת מִבְּשָׂרוֹ בַּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פָּסוּל. לִזְרֹק דָּמוֹ לְמָחָר, אוֹ מִקְצָת דָּמוֹ לְמָחָר, לְהַקְטִיר אֲמוּרָיו לְמָחָר, אוֹ כַּזַּיִת מֵאֲמוּרָיו לְמָחָר, לֶאֱכֹל מִבְּשָׂרוֹ לְמָחָר, אוֹ כַּזַּיִת מִבְּשָׂרוֹ לְמָחָר - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פִּגּוּל. הַקּוֹמֶץ אֶת הַמִּנְחָה, לֶאֱכֹל שְׁיָרֶיהָ בַּחוּץ, אוֹ כַּזַּיִת מִשְׁיָרֶיהָ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר קֶמְצָהּ בַּחוּץ, אוֹ כַּזַּיִת מִקֶּמְצָהּ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר לְבוֹנָתָהּ בַּחוּץ, אוֹ כַּזַּיִת מִלְּבוֹנָתָהּ בַּחוּץ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פָּסוּל. לֶאֱכֹל שְׁיָרֶיהָ לְמָחָר, אוֹ כַּזַּיִת מִשְׁיָרֶיהָ לְמָחָר, לְהַקְטִיר קֶמְצָהּ לְמָחָר, אוֹ כַּזַּיִת מִקֶּמְצָהּ לְמָחָר, לְהַקְטִיר לְבוֹנָתָהּ לְמָחָר, אוֹ כַּזַּיִת מִלְּבוֹנָתָהּ לְמָחָר - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. וְאִם עָשָׂה כֵן - אֵינוֹ פִּגּוּל.

ה. כֵּיצַד מַעֲשֶׂה זְבָחִים מִמַּחֲשַׁבְתָּן? הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה עַל מְנָת שֶׁיִּזְרְקוּ עֲרֵלִים וּטְמֵאִים אֶת דָּמוֹ, עַל מְנָת שֶׁיַּקְטִירוּ עֲרֵלִים וּטְמֵאִים אֶת אֲמוּרָיו, עַל מְנָת שֶׁיֹּאכְלוּ עֲרֵלִים אֶת בְּשָׂרוֹ - כָּשֵׁר. וְאִם עָשָׂה כֵן - חֲרֵי זֶה פָּסוּל. נָתַן מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאֶת הַנְּתָנִין מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. אֶת הַנְּתָנִין בַּפְּנִים בַּחוּץ, וְאֶת הַנְּתָנִין בַּחוּץ בִּפְנִים - כָּשֵׁר. וְאִם עָשָׂה כֵן - חֲרֵי זֶה פָּסוּל.

ו. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַחַטָּאת, לְהַכְנִיס מִדָּמָהּ לִפְנִים - כָּשֵׁרָה. חַטָּאת שֶׁהִכְנִיס מִדָּמָהּ, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלָה. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה, לְהַקְטִיר מִקֶּמְצָהּ, פָּחוֹת מִכְּזַיִת לְמָחָר - כָּשֵׁר. הַקּוֹמֵץ שֶׁחִסֵּר אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא - פָּסוּל.

ז. כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁקֶּמְצָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - כְּשֵׁרוֹת, לְפִיכָךְ אִם חִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. קֶמֶץ כֹּהֵן, קֶמֶץ הַכָּשֵׁר,

תּוֹסֶפְתָּא

קָמַץ בִּימִינוֹ, קָמַץ בִּכְלִי הֶקְדֵּשׁ - כָּשֵׁר. לְפִיכָךְ אִם חִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל, וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. קָמַץ הַכָּשֵׁר וְנָתַן לַפָּסוּל - יַחֲזִיר לַכָּשֵׁר - וְכָשֵׁר. בְּיַד הַפָּסוּל וְחִשֵּׁב עָלָיו בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. בְּיַד הַכָּשֵׁר וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. קָמַץ בִּימִינוֹ וְנָתַן לִשְׂמֹאלוֹ - יַחֲזִיר לִימִינוֹ וְכָשֵׁר. בִּשְׂמֹאלוֹ וְחִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. בִּימִינוֹ וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל, וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. קָמַץ בִּכְלִי קֹדֶשׁ, וְנָתַן לִכְלִי חוֹל - יַחֲזִיר לִכְלִי קֹדֶשׁ, וְכָשֵׁר. בִּכְלִי חוֹל וְחִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. בִּכְלִי קֹדֶשׁ וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ- פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָמַץ הַכָּשֵׁר וְנָתַן לַפָּסוּל - פְּסָלָתוּ מַתָּנָתוֹ. קָמַץ בִּכְלִי הַקֹּדֶשׁ וְנָתַן לִכְלִי חוֹל - פְּסָלָתוּ מַתָּנָתוֹ. קָמַץ בִּימִינוֹ וְנָתַן לִשְׂמֹאלוֹ - פְּסָלָתוּ מַתָּנָתוֹ. אֲבָל הַקּוֹמֵץ מִתּוֹךְ כְּלִי חוֹל, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת, עַד שֶׁלֹּא נָתַן שְׁמָנָהּ וּלְבוֹנָתָהּ, וְחִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל, מִשֶּׁנָּתַן שְׁמָנָהּ וּלְבוֹנָתָהּ, וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. קָמַץ עַל שֶׁבַּחוּץ, וְנִכְנַס לִפְנִים - יַחֲזֹר וְיִקְמֹץ בִּפְנִים, וְכָשֵׁר. בַּחוּץ, וְחִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. בִּפְנִים, וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. נִתְפַּזֵּר הַקֹּמֶץ עַל הָרִצְפָּה - יַחֲזֹר וְיַאַסְפֶּנּוּ וְכָשֵׁר. עַד שֶׁלֹּא אֲסָפוֹ וְחִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל, מִשֶּׁאֲסָפוֹ וְחִשֵּׁב עָלָיו חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל, וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת.

הַשָּׁלֵם

ח. מִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת שֶׁנְּתָנָן עָלֶיהָ לְבוֹנָה - יִלָּקֵט אֶת הַלְּבוֹנָה וּכְשֵׁרָה. עַד שֶׁלֹּא לִקֵּט אֶת הַלְּבוֹנָה, וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. מִשֶּׁלִּקֵּט אֶת הַלְּבוֹנָה, וְחִשֵּׁב עָלֶיהָ, חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת.

ט. כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁהוּנְפוּ וְלֹא הֻגְּשׁוּ, הֻגְּשׁוּ וְלֹא הוּנְפוּ, יָצַק וְלֹא בָלַל, בָּלַל וְלֹא פָתַת, פָּתַת וְלֹא מָלַח, מָלַח וְלֹא פָתַת - כְּשֵׁרָה. לְפִיכָךְ אִם חִשֵּׁב עָלֶיהָ חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת, לְפִיכָךְ הִקְטִיר אֶת הַקֹּמֶץ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאֶת הַלְּבוֹנָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, אוֹ שֶׁהִקְטִיר קְמִצָּהּ פְּעָמִים - כְּשֵׁרָה. לְפִיכָךְ אִם חִשֵּׁב עָלֶיהָ חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לִזְמַנּוֹ - פִּגּוּל, וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. זֶה הַכְּלָל, אֵין הַמְּנָחוֹת נִפְסָלוֹת אֶלָּא בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים: בְּקֹמְיָצָה, וּבְהַלּוּךְ, וּבְמַתַּן כְּלִי, וּבְהַקְטָרָה, מוֹסִיף עֲלֵיהֶן מִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁקְּמָצָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. לְפִיכָךְ, אִם חִשֵּׁב עָלֶיהָ, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ, וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. אֶחָד מִנְחַת חוֹטֵא, וְאֶחָד כָּל הַמְּנָחוֹת, שֶׁקְּמָצָן זָר, וְאוֹנֵן, וְטָבוּל יוֹם וּמְחֻסַּר בְּגָדִים, וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רָחַץ יָדָיו וְרַגְלָיו, עָרֵל, וְטָמֵא, יוֹשֵׁב, וְעוֹמֵד עַל גַּבֵּי כֵלִים, וְעַל גַּבֵּי בְהֵמָה, עַל גַּבֵּי רֶגֶל חֲבֵרוֹ - פָּסוּל. חִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. הָיָה קוֹמֵץ מִבֹּרֶץ וְקָמַץ, וְעָלָה בְיָדוֹ צְרוֹר, גַּרְגֵּר מֶלַח, אוֹ קֹרֶט שֶׁל לְבוֹנָה - פָּסוּל. לְפִיכָךְ, אִם חִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. קָמַץ פָּסוּל, קָמַץ בְּשִׁמְאלוֹ, קָמַץ בִּכְלִי חוֹל - פָּסוּל. לְפִיכָךְ, אִם חִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. רִבָּה שְׁמָנָהּ, וְחִסַּר סוֹלְתָהּ, וְחִסַּר שְׁמָנָהּ, רִבָּה סוֹלְתָהּ, וְחִסַּר סוֹלְתָהּ - פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ, אִם חִשֵּׁב עָלָיו, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם

תּוֹסֶפְתָּא

פִּגּוּל. קָמַץ שֶׁלֹּא מִמְּקוֹם הַשֶּׁמֶן, וְשֶׁלֹּא מִמְּקוֹם הַלְּבוֹנָה, אוֹ שֶׁלֹּא נָתַן עָלֶיהָ לְבוֹנָה, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא - פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ, אִם חִשַּׁב עָלֶיהָ, בֵּין חוּץ לִזְמַנּוֹ וּבֵין חוּץ לִמְקוֹמוֹ - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. מִנְחַת חוֹטֵא וּמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁנָּתַן עָלֶיהָ שֶׁמֶן - פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ, אִם חִשַּׁב עָלֶיהָ, חוּץ לִזְמַנּוֹ וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. נָטַל בִּכְלִי וְנָתַן עָלֶיהָ - כְּשֵׁרָה. לְפִיכָךְ, אִם חִשַּׁב עָלֶיהָ חוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם פִּגּוּל. וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת. זֶה הַכְּלָל: אֵין הַפִּגּוּל נוֹהֵג אֶלָּא בְּדָבָר הָרָאוּי לַעֲבוֹדָה, וּבְמָקוֹם הָרָאוּי לַעֲבוֹדָה.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. אֵלּוּ שֶׁהֵן טְעוּנִין מֶלַח: אַבְרֵי עוֹלָה וְאֵמוּרֵי קָדָשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵמוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, וּקְמָץ, וּלְבוֹנָה, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וְעוֹלַת הָעוֹף. אֲבָל הַדָּם, וְהַיַּיִן, וְהָעֵצִים, וְהַקְּטֹרֶת - אֵין טְעוּנִין מֶלַח.

ב. בִּשְׁלִשָּׁה מְקוֹמוֹת הָיְתָה מֶלַח נִתָּנָה: בְּלִשְׁכַּת מֶלַח, וְעַל גַּבֵּי כֶּבֶשׁ, וּבְרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ - קֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית. הַמֶּלַח שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַמֶּלַח, הָיוּ מוֹלְחִין בָּהּ אֶת הָאֲבָרִין. שֶׁבְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ קֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית, הָיוּ מוֹלְחִין פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֵמוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, הַקֹּמֶץ וְהַלְּבוֹנָה, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וְעוֹלַת הָעוֹף. מֶלַח שֶׁעַל גַּבֵּי הַכֶּבֶשׁ וְשֶׁעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין. וְשֶׁעַל גַּבֵּי הָאֲבָרִים - מוֹעֲלִין בְּכָלָם. כֵּיצַד מוֹלְחִין? הָיָה נוֹתְנִין עַל גַּבֵּי הַמֶּלַח, חוֹזֵר וְהוֹפְכָן. וְאִלּוּ הֵן שֶׁמַּעֲלִין אוֹתָן כָּל הַלַּיְלָה: אַבְרֵי עוֹלָה, וְאֵמוּרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵמוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים, וְעוֹלַת הָעוֹף. אֲבָל הַקֹּמֶץ, וְהַלְּבוֹנָה, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ הַבָּאִין בִּפְנֵי עַצְמָן - אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ כָּל הַלַּיְלָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁקָּרֵב מֵתִירָיו בַּיּוֹם - מַעֲלִין אוֹתוֹ כָּל הַלַּיְלָה. כָּל שֶׁלֹּא קָרֵב מֵתִירָיו בַּיּוֹם - אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ כָּל הַלַּיְלָה. כֵּיצַד

הַשָּׁלֵם

הוּא עוֹשֶׂה? נוֹתֵן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ עִם שְׁקִיעַת הַחַמָּה, וּמַתְעַכְּלִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה.

ג. הַמַּעֲלֶה כַּזַּיִת מִשְּׁתֵּי הַלֶּחֶם בַּעֲבוֹדָה, אוֹ בַּחוּץ - הֲרֵי זֶה חַיָּב, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יב): "קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אוֹתָם לַה' וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ". אֶחָד הַמִּזְבֵּחַ וְאֶחָד הַכֶּבֶשׁ לְכָךְ.

ד. הַמַּעֲלֶה מִבְשַׂר חַטָּאת, וּמִבְשַׂר אָשָׁם, מִבְשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וּמִבְשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים - מְתֻּר. הָעֹמֶר, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וּשְׁיָרֵי מְנָחוֹת, מִשְׁאוֹר וּמִדְּבַשׁ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יא): "כִּי כָל שְׂאוֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ".

ה. הַמְחַמֵּץ אֶת הַמִּנְחָה, אַחַת מִן הַכְּשָׁרָה וְאַחַת מִן הַפְּסוּלָה - עוֹבֵר בְּ'לֹא תַעֲשֶׂה', שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יא): "(כִּי) כָל הַמְּנָחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַה' לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ".

ו. רְקִיקֵי מִנְחַת יִשְׂרָאֵל - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. וּמֵיעוּטָן - מְעַכֵּב אֶת רֻבָּן. חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. וּמֵיעוּטָן - מְעַכֵּב אֶת רֻבָּן. פַּר אֵין מְעַכֵּב אֶת הַשָּׂעִיר, וְהַשָּׂעִיר אֵין מְעַכֵּב אֶת הַפָּר. כָּל הַזָּאוֹת שֶׁלְּפָנִים, כְּגוֹן אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שֶׁל פַּר הָעֵדָה, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שֶׁל פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. וּמֵיעוּטָן - מְעַכֵּב אֶת רֻבָּן. שֶׁבַע הַזָּאוֹת שֶׁבַּפָּרָה - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. שֶׁבַע הַזָּאוֹת שֶׁבַּמִּצְרָע - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. צִפָּרִים - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. אַבְנֵי בַּיִת הַמְנֻגָּע, וְעֵצָיו, וַעֲפָרוֹ - מְעַכְּבִין זוֹ אֶת זוֹ. עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תּוֹלַעַת - מְעַכְּבִין זוֹ אֶת זוֹ. תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, וְתוֹלַעַת שָׁנִי, וְשֵׁשׁ מְשָׁזָר - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. שְׁמוֹנָה בִּגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל- מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. אַרְבָּעָה בִּגְדֵי כֹהֵן הֶדְיוֹט - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלּוּאִים - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. כְּתֹנֶת שֶׁעַל גַּבֵּיהֶן - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. סְמָנֵי קְטֹרֶת, וְסְמָנֵי שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. וּמֵיעוּטָן מְעַכֵּב אֶת רֻבָּן. שִׁבְעָה קָנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

מְנוֹרָה - מְעַכְבִין זֶה אֶת זֶה. וְשִׁבְעָה נֵרוֹתֶיהָ - מְעַכְבִין זֶה אֶת זֶה. גְּבִיעֶיהָ, כַּפְתּוֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ - מְעַכְבִין זֶה אֶת זֶה. קָרָן, וְכֶבֶשׁ, וְיסוֹד, וְרֶבַע - מְעַכְבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַסּוֹבֵב. מִדַּת הַמִּזְבֵּחַ, בֵּית אָרְכּוֹ, וּבֵין רָחְבּוֹ - אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת. אֲבָל רִבּוּיוֹ - מְעַכֵּב. הַשִּׁלְחָן, וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֹּהֲנִים, וּלְוִיִּם, וְיִשְׂרְאֵלִים - מְעַכְּבִין אֶת הַקָּרְבָּן. בִּרְכוֹת כֹּהֲנִים - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. בִּרְכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. בִּרְכוֹת תַּעֲנִיּוֹת - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. בִּרְכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. בִּרְכוֹת - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. תְּקִיעוֹת - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. בִּרְכוֹת וּתְקִיעוֹת - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. הַלֵּל, וְשֶׁבַח וּתְפִלָּה - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְשֶׁל רֹאשׁ - מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ. אִם אֵין לוֹ אֶלָּא אַחַת - הֲרֵי זֶה יַנִּיחַ. הַתְּכֶלֶת וְהַלָּבָן - אֵין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. מִצְוָה שֶׁיְּקֻדִּים לָבָן לִתְכֶלֶת, וְאִם הִקְדִּים תְּכֶלֶת לְלָבָן - יָצָא. נִסְכֵּי בְּהֵמָה וְהַסֹּלֶת - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. פָּרִים אֵילִים וּכְבָשִׂים - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פָּרִים - אֵין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְמַעֲטִין בֶּחָג. אֲבָל אֵילִים וּכְבָשִׂים - מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה. אֵין מְבִיאִין פָּרִים, אֵילִים וּכְבָשִׂים, וְאַחַר כָּךְ נְסָכִים, אֶלָּא פָּרִים בְּנִסְכֵּיהֶן, אֵילִים בְּנִסְכֵּיהֶן, כְּבָשִׂים בְּנִסְכֵּיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יָחִיד שֶׁהָיָה חַיָּב פָּרִים, אֵילִים וּכְבָשִׂים, וְאֵין לוֹ נְסָכִים - יָבִיא פָּרִים בְּנִסְכֵּיהֶן, וְאַל יָבִיא פָּרִים אֵילִים וּכְבָשִׂים בְּלֹא נְסָכִים. יָחִיד שֶׁהֵבִיא נְסָכִים, וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לְצִבּוּר. צִבּוּר שֶׁהֵבִיא נְסָכָיו, וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לָהֶם - יִתְּנֵם לַיָּחִיד.

ז. הֵבִיא נְסָכָיו לְעוֹלָה, וְנִטְמָא זָבַח, אוֹ שֶׁנִּפְסַל - יִתְּנֵם לַשְּׁלָמִים. הֵבִיא נְסָכָיו לַשְּׁלָמִים וְנִטְמָא זָבַח, אוֹ שֶׁנִּפְסַל - יִתְּנֵם לָעוֹלָה. וּנְסָכָיו שֶׁלֹּא קָרְבוּ הַיּוֹם - יִקָּרְבוּ לְמָחָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא קָדְּשׁוּ בַכֵּלִי, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁקִּדְּשׁוּ בַכֵּלִי - יִקָּרְבוּ

הַשָּׁלֵם

הַיּוֹם וְאַל יִקָּרְבוּ לְמָחָר, מִפְּנֵי שֶׁנִּפְסָלִים בְּלִינָה. הָעֹמֶר - אֵין מְעַכֵּב אֶת הַכֶּבֶשׂ, וְהַכֶּבֶשׂ - אֵין מְעַכֵּב אֶת הָעֹמֶר. הַלֶּחֶם מְעַכֵּב אֶת הַכְּבָשִׂים, כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? יָנִיפוּ, וּתְעוּבָּר צוּרָתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס: לֹא כִי! אֶלָּא כְּבָשִׂים מְעַכְּבִין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא הַלֶּחֶם מְעַכֵּבְתָּם אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: עַדַיִן דָּבָר שָׁקוּל! מִי מַכְרִיעַ? אָמַר בֶּן נַנָּס: אֲנִי אַכְרִיעַ! וְכֵן מָצִינוּ, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, קָרְבוּ כְּבָשִׂים בְּלֹא לֶחֶם, אַף כָּאן יִקָּרְבוּ כְּבָשִׂים בְּלֹא לֶחֶם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲלָכָה מִדְּרַשׁ כִּדְבְרֵי בֶן נַנָּס, אֲבָל אֵין הַטַּעַם כִּדְבָרָיו. נִמְצָא אַתָּה אוֹמֵר, כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן - נִתְחַיְּבוּ בַּחַלָּה וּבְעָרְלָה וּבְחָדָשׁ. הִגִּיעַ ט״ז בְּנִיסָן - נִתְחַיְּבוּ בָּעֹמֶר וּבַקָּרֵב עִמּוֹ. שָׁהוּ חֲמִשִּׁים יוֹם - נִתְחַיְּבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבַקָּרֵב עִמָּהֶן. לִי״ד שָׁנָה נִתְחַיְּבוּ בְּנֶטַע רְבָעִי. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא נִתְחַיְּבוּ בְּנֶטַע רְבָעִי אֶלָּא לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. כְּשֶׁכָּבְשׁוּ וְשֶׁחִלְּקוּ - נִתְחַיְּבוּ בְּמַעֲשְׂרוֹת. הִתְחִילוּ מוֹנִים שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּשְׁנִיָּה, וּשְׁלִישִׁית, וְאַחַר כָּךְ נִתְחַיְּבוּ בְּנֶטַע רְבָעִי. לְעֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה - עָשׂוּ שְׁמִיטָה. לְשִׁשִּׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה - עָשׂוּ יוֹבֵל. מִפְּנֵי מָה אֲנִי אוֹמֵר קָרְבוּ כְּבָשִׂים בְּלֹא לֶחֶם? מִפְּנֵי שֶׁהַכְּבָשִׂים מַתִּירִין אֶת עַצְמָן, וְלֹא הַלֶּחֶם. לֶחֶם בְּלֹא כְּבָשִׂים - אֵין לוֹ מִי יַתִּירֶנּוּ.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. קִנְמוֹן יֵשׁ בּוֹ חֲצָאִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, כג): ״וְקִנְמָן בֶּשֶׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וְקִדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁמֶן זַיִת הִין שְׁנַיִם עָשָׂר לוֹג״. קֶטֹרֶת שֶׁלֹּא קָרְבָה חֲצָיָהּ בַּבֹּקֶר - תִּקָּרֵב כֻּלָּהּ בָּעֶרֶב, חוֹבַת בֵּין הָעַרְבַּיִם. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁלֹּא קָרַב חֲצָיָהּ בַּבֹּקֶר - תִּקָּרֵב כֻּלָּהּ בֵּין הָעַרְבַּיִם, חוֹבַת בֵּין הָעַרְבַּיִם. שְׁעִירֵי הָרֶגֶל, לֹא קָרְבוּ בָרֶגֶל - יִקָּרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, לֹא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ - יִקָּרְבוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. לֹא קָרְבוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - יִקָּרְבוּ לָרֶגֶל הַבָּא,

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא הִקְדִּישׁוּ קָרְבָּנוֹת צִבּוּר אֶלָּא עַל מְנָת לְקָרֵב בְּמִזְבֵּחַ חִיצוֹן. מוֹסְפֵי שַׁבָּת שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּשַׁבָּת זוֹ - יִקְרְבוּ בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת, חוֹבַת שַׁבָּת הַבָּאָה אַחֶרֶת. מוֹסְפֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁלֹּא קָרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ זֶה - יִקְרְבוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אַחֵר, חוֹבַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַבָּא. לֹא הִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ בַּבֹּקֶר - יַקְרִיבוּ בֵּין הָעַרְבַּיִם. לֹא הִקְטִירוּ קְטֹרֶת בַּבֹּקֶר - יַקְטִירוּ בֵּין הָעַרְבַּיִם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין אֲנוּסִין, אוֹ שׁוֹגְגִים, אֲבָל אִם הָיוּ מְזִידִין, שֶׁהֲיָתָה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא הִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ בַּבֹּקֶר - לֹא יַקְרִיבוּ בֵּין הָעַרְבַּיִם. לֹא הִקְטִירוּ קְטֹרֶת בַּבֹּקֶר - לֹא יַקְטִירוּ בֵּין הָעַרְבַּיִם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כְּלָלוֹ הָיְתָה קְרֵבָה בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁאֵין מְחַנְּכִים אֶת מִזְבֵּחַ הַזָּהָב אֶלָּא בִּקְטוֹרֶת סְמִים, וְלֹא אֶת מִזְבַּח הָעוֹלָה, אֶלָּא בְּתָמִיד שֶׁל בֹּקֶר, וְלֹא אֶת הַשֻּׁלְחָן, אֶלָּא בְּלֶחֶם הַפָּנִים בְּשַׁבָּת, וְלֹא אֶת הַמְּנוֹרָה אֶלָּא בְּנֵרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם.

ב. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שִׁבְעַת יְמֵי מִלּוּאִים - הָיָה שֻׁלְחָן בָּטֵל בְּלֹא לֶחֶם, לְפִי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. לֹא סִדְּרוּ עָלָיו אֶת הַלֶּחֶם, אֶלָּא בְּשַׁבָּת בִּזְמַנּוֹ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שמות לט, מג): "וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אוֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'" וְגוֹ'. הֵיכָן צִוָּהוּ? (שמות כה, ח): "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" וְגוֹ' (שם מ, כב): "וַיִּתֵּן אֶת הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד" וְגוֹ'. (מ, כג): "וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֶרֶךְ לֶחֶם לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ? (ויקרא כד, ח): "בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי ה'" וְגוֹ'. (שמות מ): "וַיָּשֶׂם אֶת הַמְּנוֹרָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', וַיַּעַל הַנֵּרוֹת לִפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'". הֵיכָן צִוָּהוּ? "עַל הַמְּנוֹרָה הַטְּהוֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנֵּרוֹת" וְגוֹ' (ויקרא כד, ד). "וַיָּשֶׂם אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', וַיַּקְטֵר עָלָיו קְטֹרֶת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה'" (שמות מ, כד). הֵיכָן צִוָּהוּ? "בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה" (שמות ל, ז). "וַיָּשֶׂם אֶת מָסַךְ הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן וְאֶת מִזְבַּח הָעוֹלָה שָׂם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד, וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה

הַשָּׁלֵם

ה'" (שמות מ, ו). הֵיכָן צִוָּהוּ? "אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר" וְגוֹ' (שמות כט, לט).

ג. דָּבָר אַחֵר, "וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אוֹתָהּ וַיְבָרֶךְ אוֹתָם מֹשֶׁה" (שמות לט, מג); מַה הָיָה בְּרָכָה שֶׁבֵּרְכָן? אָמַר לָהֶם: 'תִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדֵיכֶם'! רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּךְ בֵּרְכָן - "ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים" (דברים א, יא). אָמַר לָהֶם: כְּשֵׁם שֶׁנִּתְעַסַּקְתֶּם בְּמִלְאכֶת מִשְׁכָּן וְשָׁרְתָה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדֵיכֶם, כָּךְ תִּזְכּוּ וְתִבָּנוּ לְפָנָיו בֵּית הַבְּחִירָה, וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל מַעֲשֶׂה יְדֵיכֶם. וְהֵם אוֹמְרִים: "וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ" וְגוֹ' (תהלים צא, יז).

ז,ד בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמָּקוֹם, מַהוּ נֶאֱמַר בָּהֶם? (במדבר כח, ב): "אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי" - כְּבָנִים שֶׁמִּתְפַּרְנְסִים מֵאֲבִיהֶן. בְּשָׁעַת תּוֹכָחוֹת, מַהוּ אוֹמֵר? "לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחוֹחִי" - כָּל קָרְבָּנוֹת שֶׁאַתֶּם מַקְרִיבִים, אֵינָן אֶלָּא לְאִשׁ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (תהלים נ, ח): "לֹא עַל זִבְחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ וְגוֹ' לֹא אָקַח מִבֵּיתְךָ פָּר מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים, אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ וְגוֹ', יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְגוֹ', כִּי לִי כָּל חַיְתוֹ יָעַר וְגוֹ', הַאֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים" וְגוֹ'. וְכִי יֵשׁ רָעָבוֹן לְפָנָיו? וְאוֹמֵר, אִם יֵשׁ רָעָבוֹן לְפָנַי, כְּבָשׂ שֶׁאַתָּה מַקְרִיב בַּבֹּקֶר, וְכֶבֶשׂ בֵּין הָעַרְבַּיִם, הֵן הָיוּ דַּיֵּי? אִילּוּ הָיוּ דַּיֵּי, בִּיְדֵךְ אֲנִי מוֹסֵר מְזוֹנוֹתַי? שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ (תהלים נ, יד): "זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה", אֶלָּא שֶׁתְּהֵא מוֹדֶה בִּי! (שם): "וְשַׁלֵּם לָעֶלְיוֹן נְדָרֶיךָ".

ה. כֹּהֵן שֶׁהִקְרִיב מֶחֱצָה שַׁחֲרִית וּמֵת, וּמִנּוּ כֹּהֵן אַחֵר תַּחְתָּיו - לֹא יָבִיא חֲצִי עִשָּׂרוֹן מִבֵּיתוֹ, וְלֹא חֲצִי עִשָּׂרוֹנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, אֶלָּא מֵבִיא עִשָּׂרוֹן שָׁלֵם וְחוֹצֵהוּ. מֶחֱצָה זֶה וּמֶחֱצָה רִאשׁוֹן - תְּעַבֵּר צוּרָתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. כֹּהֵן שֶׁהִקְרִיב מֶחֱצָה שַׁחֲרִית, וְנִטְמָא חֲצָיָהּ שֵׁנִי - הֲרֵי זֶה מֵבִיא עִשָּׂרוֹן שָׁלֵם, וְחוֹצֵהוּ. מֶחֱצָה זֶה וּמֶחֱצָה רִאשׁוֹן - תְּעַבֵּר צוּרָתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה.

תּוֹסֶפְתָּא

ו. לֹא מִנּוּ כֹּהֵן אֶחָד, מִשֶּׁל מִי הָיְתָה קְרֻבָּה? רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִשֶּׁל צִבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ו, יא): ״חָק עוֹלָם״. מִי שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁל יוֹרְשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר: (שָׁם ו, טו) ״מִבָּנָיו יֵעָשֶׂה״. וּשְׁלֹמֶה הָיְתָה קְרֻבָּה, בֵּין בַּבִּקֻּר בֵּין בָּעַרְבַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״כְּלִיל תְּקֻטָּר״.

ז. כָּל הַמְּנָחוֹת, אֵין לָשִׁין אוֹתָן בְּרוֹתְחִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹלְטִין. וְלֹא בְּצוֹנֵן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רוֹטְשִׁין. אֲבָל לָשִׁין אוֹתָן בְּפוֹשְׁרִין, וּמְשַׁמְּרָן שֶׁלֹּא יַחְמִיצוּ. וְאִם הֶחְמִיץ אֶת שִׁיְּרֵיהָ - עוֹבֵר מִשּׁוּם אַרְבָּעָה דְּבָרִים, מִשּׁוּם בַּל תְּלוּשׁ, וּבַל תִּירַךְ, וּבַל תְּקַטֵּר, וּבַל תַּאֲפֶה. אֲפָיָה בִּכְלָל הָיְתָה, וְלָמָּה יָצְאת? לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ, מַה אֲפָיָה מְיֻחֶדֶת, מַעֲשָׂה יְחִידִי, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ בְּעַצְמָהּ, אַף אֲנִי מְרַבֶּה אֶת לִישָׁתָהּ וַעֲרִיכָתָהּ וַאֲפִיָּתָהּ, וְכָל מַעֲשֶׂיהָ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לְחוּב עָלָיו בְּעַצְמוֹ. רְבוֹכָה, לָשִׁין אוֹתָהּ בְּרוֹתְחִין, אֵין לְךָ טָעוּן רְבוֹכָה אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת מִינִין בִּלְבַד. חֲבִיתֵי כֹהֵן מָשִׁיחַ, וּרְבוֹכָה שֶׁבְּתוֹדָה, וְאַיִל הַמְּלוּאִים.

ח. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין מִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל לְבֵין מִנְחַת כֹּהֵן הֶדְיוֹט: מִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל בָּאָה תָּמִיד, בָּאָה תָּדִיר, בָּאָה רְבוֹכָה, וּקְרֻבָּה חֲצָאִין, וּטְעוּנָה שְׁנֵי קְמָצִין, אֶחָד שַׁחֲרִית וְאֶחָד בֵּין הָעַרְבָּיִם וְחוֹבָה. שְׁלֹשָׁה לוֹגִין שֶׁמֶן, לוֹג וּמֶחֱצָה שַׁחֲרִית לוֹג וּמֶחֱצָה בֵּין הָעַרְבָּיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִנְחַת חוֹבָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲבָל בְּמִנְחַת נְדָבָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל - הֲרֵי הִיא כְּמִנְחַת נְדָבָה שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט. מִנְחָה שֶׁבַּבָּמָה, זָר קוֹמֵץ וּמַקְטִיר עַל גַּבֵּי הָאִישִׁים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מִנְחָה בַּבָּמָה.

ט. כֵּיצַד מְחַלֵּק אֶת הַשֶּׁמֶן? מִנְחָה שֶׁל עֶשָׂרוֹן אֶחָד - נוֹתְנִין לָהּ לוֹג. שֶׁל שִׁשִּׁים עֶשָׂרוֹן - נוֹתְנִין לָהּ שִׁשִּׁים לוֹג. אֲבָל קֹמֶץ לְבוֹנָה, קֹמֶץ אַזְכָּרָה - קֹמֶץ אֶחָד לְכֻלָּן. רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר: כְּשֵׁם שֶׁהַקֹּמֶץ שֶׁל לְבוֹנָה וְשֶׁל אַזְכָּרָה קֹמֶץ אֶחָד לְכֻלָּן, כָּךְ מִנְחָה שֶׁל עֶשָׂרוֹן אֶחָד, וְשֶׁל שִׁשִּׁים עֶשָׂרוֹן - לוֹג אֶחָד לְכֻלָּן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לְמִנְחָה וְלוֹג שָׁמֶן״ - לְכָל הַמִּנְחָה לֹג שָׁמֶן. כֵּיצַד מְנִיף? שִׁלְמֵי יָחִיד הָיָה מַפְרִישׁ מֵהֶן שְׁתֵּי כְּלָיוֹת, וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, וְאַלְיָה מִן הַכְּבָשׂ, חָזֶה וְשׁוֹק, וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם, וְנוֹתְנִין לִידֵי הַבְּעָלִים, וְכֹהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעָלִים, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא, וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְכֵן הָיְתָה תְּנוּפָתָהּ. חָזֶה וְשׁוֹק וּזְרוֹעַ, וּתְרוּמַת הַלֶּחֶם - נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים, וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, וְאַלְיָה, וְחָזֶה וְשׁוֹק - נוֹתָנָהּ לְכֹהֵן אַחֵר, וּמֵנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא, וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד. וְכֵן הָיְתָה תְּנוּפָתָהּ. וְהַשְּׁאָר קָרֵב לְאִשִּׁים.

י. כֵּיצַד מְנִיף שְׁתֵּי הַלֶּחֶם? נוֹתֵן חַלָּה אַחַת עַל גַּבֵּי כֶּבֶשׂ זֶה, וְחַלָּה אַחַת עַל גַּבֵּי כֶּבֶשׂ זֶה, כֹּהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ, וְכֹהֵן אַחֵר מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל כֹּהֵן, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא, וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְכָךְ הָיְתָה תְּנוּפָתָם. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם אוֹמֵר: כְּבָשִׂים עַל גַּבֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כג, כ): ״וְהֵנִיף הַכֹּהֵן אוֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה״ וְגוֹ׳. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר: ״תְּנוּפָה לִפְנֵי ה׳ עַל שְׁנֵי כְּבָשִׂים״. אָמַר לָהֶם: מַה מָּצִינוּ, עַד אֵין הַדָּבָר שָׁקוּל, מִי מַכְרִיעַ? אָמְרוּ לוֹ: מַה מָּצִינוּ בְּאֵיל הַמְּלוּאִים, הַלֶּחֶם לְמַעְלָה, אַף כָּאן - הַלֶּחֶם לְמַעְלָה. כָּל הַמְּנָחוֹת, אֵין בָּאוֹת כְּשֵׁרוֹת אֶלָּא בַּתַּנּוּר, עֲשָׂאָן בַּכַּפָּח וּבָרַעְפִּים - פְּסוּלוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כַּפָּח כַּתַּנּוּר.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁרָבָה מִדַּת חֲלוֹת, אוֹ שֶׁחִסֵּר מִדַּת חֲלוֹת, אוֹ שֶׁהָיְתָה מִדָּה חֲסֵרָה מֻחְבֶּרְתָּהּ, אוֹ יִתְרָה מֻחְבֶּרְתָּהּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים, חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר, שֶׁרָבָה מִדַּת חַלּוֹת, אוֹ שֶׁחִסֵּר מִדַּת חַלּוֹת, אוֹ שֶׁהָיְתָה מִדָּה יְתֵרָה מֻחְבֶּרְתָּהּ, אוֹ חֲסֵרָה מֻחְבֶּרְתָּהּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. וּשְׁאָר כָּל הַמְּנָחוֹת, בֵּין מִשֶּׁל יָחִיד,

תּוֹסֶפְתָּא

וּבֵין מִשֶּׁל צִבּוּר - אֵין לָהֶם קְצָבָה, וּבִלְבַד שֶׁיְּבִיאוּ מִן הַמֻּבְחָר.

ב. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים - נֶאֱכָלוֹת אֶבָל לֹא נִקְמָצוֹת. מִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל, מִנְחַת כֹּהֵן מָשִׁיחַ, וּמִנְחַת נְסָכִים - לֹא נֶאֱכָלוֹת וְלֹא נִקְמָצוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמָצוֹת. הַקֹּמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ, וְשִׁירַיִם קְרֵבִין לְעַצְמָן. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַקֹּמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ, וְהַשִּׁירַיִם מִתְפַּזְּרִים עַל גַּבֵּי הַדָּשֶׁן.

ג. כָּל הַמְּנָחוֹת נַעֲשׂוֹת בִּכְלִי, וּטְעוּנוֹת שְׁלֹשָׁה מַתָּנוֹת שֶׁמָּן: יְצִיקָה, וּבְלִילָה, וּמַתַּן שֶׁמֶן בִּכְלִי קֹדֶם לַעֲשִׂיָּתָהּ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נוֹתֵן שֶׁמֶן בִּכְלִי וּמְטַגְּנוֹ שֶׁמֶן בְּסֹלֶת, וּבוֹלְלָהּ וּפוֹתְתָהּ, וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן, כְּדַרְכָּהּ שֶׁיָּצַק עַל הַגְּרִיסִין. חַלּוֹת טְעוּנוֹת בְּלִילָה וּרְקִיקָה, מְשִׁיחָה. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, כָּשֵׁר בַּחַלּוֹת - פָּסוּל בִּרְקִיקִין. כָּשֵׁר בִּרְקִיקִין - פָּסוּל בַּחַלּוֹת. כֵּיצַד בּוֹלְלִין? חַלּוֹת חַלּוֹת בּוֹלְלִין; דִּבְרֵי רַבִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ז, יב): "חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: סֹלֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ב, ה): "סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן". אָמַר לָהֶן: עַד אֵין הַדָּבָר שָׁקוּל, מִי מַכְרִיעַ? אָמְרוּ לוֹ: נֶאֱמַר כָּאן 'חַלּוֹת', וְנֶאֱמַר בְּתוֹדָה 'חַלּוֹת', מַה 'חַלּוֹת' הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹדָה, אִי אֶפְשָׁר לְבוֹלְלָן, בְּלֹא סֹלֶת אַף 'חַלּוֹת' הָאֲמוּרוֹת כָּאן - אִי אֶפְשָׁר לְבוֹלְלָן בְּלֹא סֹלֶת. אָמַר רַבִּי: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדִּבְרֵי.

ד. כֵּיצַד מוֹשְׁחָן? מוֹשֵׁחַ פְּנֵי כָל הָרְקִיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מוֹשֵׁחַ אֶת הָרְקִיקִין כְּמִין 'כִּי', וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. מִנְחָה שֶׁהָיְתָה בָּאָה מֻחֲצָה חַלּוֹת וּמֻחֲצָה רְקִיקִין, נוֹתֵן מֻחֲצָה לְחַלּוֹת וּמֻחֲצָה לְרְקִיקִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מָשַׁח אֶת הָרְקִיקִין כְּמִין 'כִּי', וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן נוֹתֵן לְחַלּוֹת. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מוֹתָר רְקִיקֵי מִנְחַת יִשְׂרָאֵל פִּתִּיתֵיהֶן כְּזֵיתִים - כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹלֵט בָּהֶן לְקוֹמְצָן.

הַשָּׁלֵם

ה. חֲצִי לוֹג מַיִם לַסּוֹטָה, וַחֲצִי לוֹג שֶׁמֶן לְתוֹדָה, נוֹתֵן מֻחֲצָה לְחַלּוֹת וּמֻחֲצָה לִרְקִיקִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מוֹשֵׁחַ אֶת הָרְקִיקִין כְּמִין 'כִּי', וּשְׁאָר הַשֶּׁמֶן נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מַאֲפֵה - מֵבִיא מֻחֲצָה חַלּוֹת וּמֻחֲצָה רְקִיקִין, בּוֹלֵל וְנוֹטֵל מִן הָאֻמְצָע, וְאִם נָתַן מִמִּין עַל חֲבֵרוֹ - יָצָא.

ו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה מִינִין טְעוּנִים שְׁלֹשׁ מְצוֹת. שְׁתַּיִם בְּכָל אֶחָד, וּשְׁלִישִׁית אֵין בָּהֶן. אֵלּוּ הֵן: זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי יָחִיד, וְאָשָׁם מְצוֹרָע. זִבְחֵי שַׁלְמֵי יָחִיד - טְעוּנִין סְמִיכָה חַיִּים, וּתְנוּפָה שְׁחוּטִין, וְאֵין בָּהֶם תְּנוּפָה חַיִּים, הֵיכָן תְּנוּפָתָן? בִּזְבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר. זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר טְעוּנִין תְּנוּפָה חַיִּין וּשְׁחוּטִין, וְאֵין בָּהֶן סְמִיכָה. וְהֵיכָן סְמִיכָתָן? בְּאָשָׁם מְצוֹרָע. אָשָׁם מְצוֹרָע טָעוּן סְמִיכָה וּתְנוּפָה חַיִּין, וְאֵין טָעוּן תְּנוּפָה שָׁחוּט, וְהֵיכָן תְּנוּפָתוֹ? בִּזְבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר.

ז. כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁיפָה וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּעִיטָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: שִׁיפָה וּבְעִיטָה בְּחִטִּין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּבָצֵק הָעֹמֶר הָיָה בָּא עֶשָׂרוֹן מִשְּׁלֹשׁ סְאִין. כַּמָּה עֶשָׂרוֹן? שְׁלֹשׁ סְאִין, נִמְצָא עֶשָׂרוֹן שָׁלוֹ קַב וּמֶחֱצָה. הָעֹמֶר - הָיָה מְנַפֵּהוּ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפָה. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. לֶחֶם הַפָּנִים - בְּאַחַת עֶשְׂרֵה. בַּדֶּקָה וּבַגַּסָּה, בַּדֶּקָה - שְׁתְּהֵא קוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת. וּבַגַּסָּה - שֶׁתְּהֵא קוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּבִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפָה הָיוּ זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, תַּחְתּוֹנָה שֶׁבְּכֻלָּן - עֲשׂוּיָה שֶׁתְּהֵא קוֹלֶטֶת אֶת הַסֹּלֶת.

ח. הָעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁרִבָּה מִדַּת עֶשְׂרוֹנָן, אוֹ שֶׁחִסֵּר מִדַּת עֶשְׂרוֹנָן, שֶׁהָיְתָה מִדָּה מְרֻבָּה מֵחֲבֵרְתָּהּ, אוֹ חִסְּרָה מֵחֲבֵרְתָּהּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת. רִבָּה מִדַּת סְאִין, אוֹ שֶׁחִסֵּר מִדַּת סְאִין - הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת. תּוֹדָה הָיְתָה בָּאָה חֲמֵשׁ סְאִין

תּוֹסֶפְתָּא

יְרוּשַׁלְמִיּוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מִדְבָּרִיּוֹת, נִמְצֵאת יְרוּשַׁלְמִיּוֹת יְתֵרָה עַל מִדְבָּרִיּוֹת שְׁתּוּת.

ט. אֵיל הַמִּלּוּאִים הָיָה בָּא בְּמַצָּה שֶׁבְּתוֹדָה, חַלּוֹת רְקִיקֵי וּרְבוּכָה, שֶׁמִּנָּן כְּשֶׁמֵּן תּוֹדָה וּתְנוּפָה כִּתְנוּפַת אֵיל נָזִיר. הָיָה בָּא שְׁנֵי יָדוֹת כְּמַצָּה שֶׁבְּתוֹדָה, חַלּוֹת וּרְקִיקֵי, אֵין בּוֹ רְבוּכָה, שֶׁמִּנּוֹ כְּשֶׁמֶן תּוֹדָה, וּתְנוּפָתוֹ כִּתְנוּפַת תּוֹדָה.

י. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה לִפְנִים וְלַחוֹמָה אַבִּית פַּגִּי - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. אֲפָלוּ כֻּלָּם בִּפְנִים וְאֶחָד מֵהֶם בַּחוּץ - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָהּ, וְנִמְצָא רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, מְקֻצֶּה וְנֶעֱבָד, אֶתְנַן וּמְחִיר - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁפְּסָלָהּ קֹדֶם לִשְׁחִיטָה - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָהּ חוּץ לִזְמַנָּהּ, וְחוּץ לִמְקוֹמָהּ - קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָהּ וְנִמְצֵאת טְרֵפָה - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָהּ וְנִמְצֵאת בַּעֲלַת מוּם; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָדַשׁ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא קָדַשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שֶׁשְּׁחָטָהּ חוּץ לִזְמַנָּהּ, שֶׁקָּדַשׁ הַלֶּחֶם, וְעַל שֶׁשְּׁחָטָהּ וְנִמְצֵאת בַּעֲלַת מוּם שֶׁלֹּא קָדַשׁ הַלֶּחֶם, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁשְּׁחָטָהּ חוּץ לִמְקוֹמָהּ, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: קָדַשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא קָדַשׁ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁשְּׁחָטָהּ חוּץ לִזְמַנָּהּ, שֶׁקָּדַשׁ הַלֶּחֶם? אַף שֶׁשְּׁחָטָהּ חוּץ לִמְקוֹמָהּ - יְקֻדַּשׁ הַלֶּחֶם! אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִי אַתָּה מוֹדֶה, שֶׁשְּׁחָטָהּ וְנִמְצֵאת בַּעֲלַת מוּם, שֶׁלֹּא קָדַשׁ הַלֶּחֶם, אַף שֶׁשְּׁחָטָהּ חוּץ לִמְקוֹמָהּ - לֹא יְקֻדַּשׁ הַלֶּחֶם? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אַתָּה מְקִישׁוֹ לְבַעַל מוּם? וַאֲנִי מְקִישׁוֹ חוּץ לִזְמַנּוֹ! נֹאמַר, לְמִי דּוֹמֶה? אִם דּוֹמֶה לְבַעַל מוּם - נִלְמְדוֹ מִבַּעַל מוּם. וְאִם דּוֹמֶה לְחוּץ לִזְמַנּוֹ - נִלְמְדוֹ מֵחוּץ לִזְמַנּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חוּץ לִזְמַנּוֹ נִפְסַל בְּמַחֲשָׁבָה, וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ נִפְסַל בְּמַחֲשָׁבָה, וְאֵל יוֹכִיחַ בַּעַל מוּם, שֶׁאֵין נִפְסָל בְּמַחֲשָׁבָה אֶלָּא בְּמַעֲשֶׂה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּעַל מוּם - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ - פָּסוּל וְאֵין בּוֹ כָּרֵת, וְאֵל יוֹכִיחַ חוּץ לִזְמַנּוֹ, שֶׁפִּגּוּל, וְחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת.

הַשָּׁלֵם

יא. תּוֹדָה טְעוּנָה לֶחֶם, וְהַטּוֹעֶה אֵינָהּ טְעוּנָה לֶחֶם. אֵיזֶה הוּא טוֹעֶה? הַמַּפְרִישׁ תּוֹדָה וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הָרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן עוֹמְדוֹת: רִאשׁוֹנָה - תִּקָּרֵב, וּטְעוּנָה לֶחֶם, וּטְעוּנָה נְסָכִים. וּשְׁנִיָּה - תִּקָּרֵב וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם, אֲבָל טְעוּנָה נְסָכִים.

יב. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְתוֹדָתוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶם, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן תּוֹדָה עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ תּוֹדָה, וְתִקָּרֵב, וּטְעוּנָה לֶחֶם, וּטְעוּנָה נְסָכִים, וְהַשְּׁאָר, יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה, וְתִקָּרֵב, וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם. אֲבָל טְעוּנָה נְסָכִים. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְתוֹדָתוֹ וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ תּוֹדָה תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַמָּעוֹת - יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה וְתִקָּרֵב, וּטְעוּנָה לֶחֶם, וּטְעוּנָה נְסָכִים, וְהַתּוֹדָה - תִּקָּרֵב, וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם אֲבָל טְעוּנָה נְסָכִים. הַמַּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן תּוֹדָה עַד שֶׁנִּמְצֵאת תּוֹדָה, תּוֹדָה תִּקָּרֵב וּטְעוּנָה לֶחֶם, וּטְעוּנָה נְסָכִים, וְהַמָּעוֹת יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה וְתִקָּרֵב, וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם, אֲבָל טְעוּנָה נְסָכִים. הַמַּפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְהִקְרִיבָהּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת הָרִאשׁוֹנָה - תִּקָּרֵב וּטְעוּנָה לֶחֶם וּטְעוּנָה נְסָכִים. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְתוֹדָתוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלָקַח בָּהֶן תּוֹדָה, וְהִקְרִיבָהּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ תּוֹדָה, וְתִקָּרֵב, וּטְעוּנָה לֶחֶם וּטְעוּנָה נְסָכִים, לָקַח בָּהֶן תּוֹדָה וְהוֹתִיר - יָבִיא בָּהֶן תּוֹדָה וְתִקָּרֵב, וְאֵין טְעוּנָה לֶחֶם, אֲבָל טְעוּנָה נְסָכִים.

יג. עַד שֶׁלֹּא שְׁחָטָהּ וְיָצָא חוּץ לַחוֹמָה - יַחֲזֹר וְיִשְׁחַט עָלֶיהָ וּכְשֵׁרָה, מִשֶּׁשְּׁחָטָהּ וְיָצָא חוּץ לַחוֹמָה - הַדָּם יִזָּרֵק וְלֹא יָצָא יְדֵי נִדְרוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

תּוֹדָה מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה וְהַלֶּחֶם אָסוּר. מִשֶּׁנִּזְרַק הַדָּם תּוֹרְמִין מִמַּה שֶּׁבִּפְנִים עַל מַה שֶּׁבַּחוּץ. עַד שֶׁלֹּא שְׁחָטָהּ וְנִפְרַס הַלֶּחֶם - יָבִיא לֶחֶם אַחֵר וְיִשְׁחַט עָלָיו, וּכְשֶׁרָה. מִשֶּׁשְּׁחָטָהּ, וְנִפְרַס הַלֶּחֶם - הַדָּם יָזֶרֶק, וְיֵצֵא יְדֵי נִדְרוֹ. תּוֹדָה מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה וְהַלֶּחֶם אָסוּר. מִשֶּׁנִּזְרַק הַדָּם תּוֹרְמִין מִן הַשָּׁלֵם עַל הַפָּרוּס. מִשֶּׁשְּׁחָטָהּ נִטְמָא לַחְמָהּ - הַדָּם יִזָּרֵק וְלֹא יָצָא יְדֵי חוֹבַת נִדְרוֹ. תּוֹדָה מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה, וְהַלֶּחֶם אָסוּר. מִשֶּׁנִּזְרַק הַדָּם - תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא.

יד. תּוֹדָה חֲצִיָּהּ מִן הַחֻלִּין וְחֲצִיָּהּ מִן הַמַּעֲשֵׂר - יָבִיא לַחְמָהּ כְּיוֹצֵא בָהּ. חֲצִיָּהּ מִן הַחֻלִּין וְחֲצִיָּהּ מִן הַמַּעֲשֵׂר. תּוֹדָה הִיא וְלַחְמָהּ מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֲבָל חוֹבָתוֹ אֵינוֹ מֵבִיא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, ה): "וְעָבַדְתָּ אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה", מַה זוֹ אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֻלִּין, אַף כָּל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה - לֹא יָבִיא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין, לֹא יָבִיא מֵחֲטֵי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֶלָּא מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הֲרֵי עָלַי תּוֹדָה וַהֲרֵי עָלַי שְׁלָמִים, הוֹאִיל וְהֵן בָּאִין חוֹבָה - לֹא יָבִיא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין. נִסְכִּים בְּכָל מָקוֹם - לֹא יָבִיא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין. מִכָּאן אָמְרוּ: אֵין מְבִיאִין מִנְחוֹת וְנִסְכִּים, מִנְחַת בְּהֵמָה, וְלַחְמָהּ שֶׁל תּוֹדָה מִן הַטָּבֶל וּמִן הַתְּבוּאָה. מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, מִן הַמֻּדְמָע וּמִן הֶחָדָשׁ, וּמִפֵּירוֹת שְׁבִיעִית, וְאִם הֵבִיא - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הָעֲרֵלָה וּמִכִּלְאֵי הַכֶּרֶם.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. כָּל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר וְהַיָּחִיד בָּאִין מֵאֶרֶץ וּמִחוּץ לָאָרֶץ, אֲפִלּוּ מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. חוּץ מִבְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר, שֶׁאֵין בְּאִין אֶלָּא מִן הָאָרֶץ. וְאֵין בָּאִין אֶלָּא מִיִּשְׂרָאֵל. כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת מִן הָאָרֶץ וּמִחוּץ לָאָרֶץ, מִן הֶחָדָשׁ וּמִן הַיָּשָׁן, חוּץ מִן הָעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁאֵין בָּאִין אֶלָּא מִן הֶחָדָשׁ וּמִן הָאָרֶץ. וְכֻלָּן אֵין בָּאִין אֶלָּא מִן הַמֻּבְחָר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, יא): "וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם".

הַשָּׁלֵם

אֵיזֶהוּ מֻבְחָר שֶׁלָּהֶן? מִכְמָשׁ זוֹ לַחָה אַלְפָּא לַסֹּלֶת, שְׁנִיָּה לָהּ עֲפָרִים בַּבִּקְעָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף חִטֵּי בָּרֵחַיִם וּכְפַר אָחוּס - אֵלּוּ הָיוּ בְצַד יְרוּשָׁלַיִם, וּמֵהֶן הָיוּ מְבִיאִין. אֵין מְבִיאִין, אֶלָּא מִן הַשָּׂדוֹת הַנִּיטָּרוֹת הַמְיֻחָדוֹת לָכֶן. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נָרֵהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּשְׁנִיָּה חֹרְשָׁהּ, זוֹרֵעַ קֹדֶם לַפֶּסַח שִׁבְעִים יוֹם כְּדֵי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לַחַמָּה, וְהִיא עוֹשָׂה סֹלֶת מְרֻבָּה, וְהָיְתָה עוֹשָׂה קֶנֶה זֶרֶת וְשִׁבֹּלֶת זְרָתַיִם. הָיוּ בוֹרְרִין אוֹתָהּ וְלוֹתְתִין אוֹתָהּ, וְטוֹחֲנִין אוֹתָהּ וּמְרַקְּדִין אוֹתָהּ, וּמוֹלִיכִין אוֹתָהּ אֵצֶל גִּזְבָּר, וְהַגִּזְבָּר מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ, אִם הָיָה אָבֵק עוֹלֶה מִתּוֹכָהּ - חוֹזֵר וּמְרַקְּדִין שְׁנִיָּה. וּמִשֵּׁם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ: יָדוֹ סָךְ בַּשֶּׁמֶן וּמַשְׁקִיעַ לְתוֹכָהּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְא אָבֵק עוֹלֶה מִתּוֹכָהּ. סֹלֶת שֶׁהִתְלִיעַ - הֲרֵי זוֹ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ. חִטִּין שֶׁהִתְלִיעוּ, אוֹ שֶׁהִרְקִיבוּ - הֲרֵי אֵלּוּ בַּעֲלֵי מוּמִין לַמִּזְבֵּחַ. תִּקְוָתָהּ אַלְפָּא לְשֶׁמֶן. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: שְׁנִיָּה לָהּ רֶגֶב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: שְׁלִישִׁית הָיָה לָהּ גּוּשׁ חֶלֶב בַּגָּלִיל.

ב. אֵין מְבִיאִין, אֶלָּא מִן הַזֵּיתִים הַמְיֻחָדִין לָכֶךְ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה טוֹחֲנָן בָּרֵחַיִם, אֶלָּא כּוֹתְשָׁן בַּמַּכְתֶּשֶׁת. לֹא הָיָה טוֹחֲנָן בְּקוֹרָה אֶלָּא בָּאֲבָנִים. אֵין נוֹתְנִין אֶת הַלֶּחֶם לְתוֹךְ הַסַּל אֶלָּא סַל לְתוֹךְ הַלֶּחֶם. בּוֹרֵר מִתּוֹךְ הַסַּל, הָרִאשׁוֹן לַמְּנוֹרָה הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי לְמִנְחוֹת, שֶׁמֶן אַנְפּוֹקְנִין - פָּסוּל שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא שָׂרָף, שֶׁמֶן הַשָּׁרוִי, וְהַשָּׁלוּק, וְהַמְּבֻשָּׁל שֶׁל שֻׁמָּרִים, וְשֶׁל רֵיחַ רַע - הֲרֵי זֶה בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ. יַיִן אַלִּיסְטִין וְהַכּוּשִׁי, וְהַבּוֹרָק, וְשֶׁל צְמוּקִים - לֹא יְבִיאֶן. וְאִם הֵבִיא - כָּשֵׁר. רַבִּי אוֹמֵר: יַיִן בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, וּבֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁדָּחָה טָמֵא, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מַרְאָיו - לֹא יָבִיא. וְאִם הֵבִיא - כָּשֵׁר. אֵין מְבִיאִין, לֹא מִן הַכִּדְמֶת, וְלֹא מִן הַדָּלִית, אֶלָּא מִן הָרַגְלִיּוֹת הַמְיֻחָדוֹת לָכֶן. לֹא הָיוּ בוֹצְרִים עֲנָבִים וְכוֹרְמִין אוֹתָן, אֶלָּא בוֹצְרִים אוֹתָן וְדוֹרְכִים אוֹתָן מִיָּד, וְלֹא הָיוּ כוֹנְסִין אוֹתָן, לֹא בַּחֲצָבִים גְּדוֹלִים, וְלֹא בְּחָבִיּוֹת

תּוֹסֶפְתָּא

קְטַנּוֹת, אֶלָּא בִּכְדִידוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת. לֹא הָיוּ מַנִּיחִין אוֹתָן, לֹא בְּמַרְתֵּף וְלֹא בְּרֹאשׁ הַגָּג, אֶלָּא מַנִּיחִין אוֹתָן כְּמוֹת שֶׁהֵן. וְאֵינוֹ מְמַלֵּא חָבִית עַל פִּיהָ, אֶלָּא שְׁתֵּי יָדוֹת בָּהּ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רֵיחָהּ נוֹדֵף. וְאֵינוֹ מֵבִיא, לֹא מִפִּיהָ מִפְּנֵי קֻמְחִין, וְלֹא מִשּׁוּלֶיהָ מִפְּנֵי שְׁמָרִים, אֶלָּא נוֹקְבָהּ, וְנוֹטְלָהּ מִשְּׁלִישָׁהּ וּמֵאֶמְצָעָהּ. כֵּיצַד בּוֹדְקָן? הַגִּזְבָּר קָנֶה בְּיָדוֹ, כֵּיוָן שֶׁזָּרַק גִּיר שֶׁל שְׁמָרִים, אוֹמֵר, וּמַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִפָּנָיו, וּמְבִיאִין אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ. וְהֵן אוֹמְרִים: ׳בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם פִּסֹּלֶת הַמִּזְבֵּחַ׳. אֵין מְבִיאִין יַיִן פָּחוֹת מִבֶּן אַרְבָּעִים יוֹם, וְאִם הֵבִיא מִגִּתּוֹ - כָּשֵׁר.

ג. אֵילִים - מְמוּאָב, עֲגָלִים - מִשָּׁרוֹן, כְּבָשִׂים - מִמִּדְבָּר. גּוֹזָלוֹת - מֵהַר הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּבָשִׂים שֶׁגַּבֵּיהֶן רְחָבִים.

ד. כָּל הָעֵצִים כְּשֵׁרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, חוּץ מִשֶּׁל זַיִת וְשֶׁל גָּפֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מוֹסִיף חֲמִשָּׁה עֵצִים פְּסוּלִין, אַף שֶׁל שִׁקְמָה, וְשֶׁל חָרוּב, וְשֶׁל דֶּקֶל, וְשֶׁל מַיִם, וְשֶׁל אַלּוֹן, וְשֶׁל סְתִירָה, מִכָּל מָקוֹם הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. אֲבָל בְּאֵלּוּ רְגִילִין בַּמִּדְבָּרִיּוֹת: שֶׁל תְּאֵנָה, וְשֶׁל שֶׁמֶן, וְשֶׁל אֱגוֹז.

ה. מֶלַח - זוֹ מֶלַח סְדוֹמִית; שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יג): ״וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח״ - הָבֵא מֶלַח שֶׁאֵינוֹ שׁוֹבֶתֶת! וְאֵיזוֹ זוֹ? מֶלַח סְדוֹמִית. וּמִנַּיִן אִם לֹא מָצָא סְדוֹמִית יָבִיא אֶסְתְּרָקְנִית? תַּלְמוּד לוֹמַר ״מֶלַח״, ״מֶלַח״ - רַבָּה.

ו. תְּכֶלֶת - אֵין כְּשֵׁרָה אֶלָּא מִן הַחִלָּזוֹן, שֶׁלֹּא מִן הַחִלָּזוֹן - פְּסוּלָה. שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת - מִן הַתּוֹלָע שֶׁבֶּהָרִים. הֵבִיא שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹלַעַת שֶׁבֶּהָרִים - פְּסוּלָה.

ז. שֵׁשׁ - זֶה פִּשְׁתָּן. הֵבִיאָה מִן הַנְּקֻבּוֹת - פְּסוּלָה.

ח. מְנוֹרָה וּכְלֵי שָׁרֵת - מִצְוָתָן לְהָבִיא מְמוּתָר נְסָכִים. אֵין לָהֶם - יָבִיאוּ מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. מְנוֹרָה - אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא מִן הָעֶשֶׂת. עֲשָׂאָהּ מִן הַגְּרוּטָאוֹת - פְּסוּלָה. וּמִשְּׁאָר מִינֵי מַתָּכוֹת - כְּשֵׁרָה.

הַשָּׁלֵם

ט. חֲצוֹצְרוֹת - אֵין כְּשֵׁרָה אֶלָּא מִן הַכֶּסֶף, עֲשָׂאָהּ מִן הַגּוּשׁ - כְּשֵׁרָה, מִשְּׁאָר מִינֵי מַתָּכוֹת - פְּסוּלָה. וְנִמְצֵאתָ אוֹמֵר - פָּסוּל בַּמְּנוֹרָה כָּשֵׁר בַּחֲצוֹצְרוֹת. פָּסוּל בַּחֲצוֹצְרוֹת - כָּשֵׁר בַּמְּנוֹרָה. שֶׁל בַּעַל, וְשֶׁל אָבָר, וְשֶׁל קַסְטָרִין, וְשֶׁל מַתָּכוֹת; רַבִּי פּוֹסֵל וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר. שֶׁל עֵץ, וְשֶׁל עֶצֶם, וְשֶׁל זְכוּכִית - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁפְּסוּלָה.

י. כְּלֵי שָׁרֵת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוֹהַּ - רַשַּׁאי הֶדְיוֹט לִשְׁתַּמֵּשׁ. מִשֶּׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גְּבוֹהַּ - אֵין רַשַּׁאי הֶדְיוֹט לִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ. כֵּלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִתְּחִלָּתָן לְהֶדְיוֹט - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן כְּלֵי שָׁרֵת. כְּלֵי שָׁרֵת שֶׁנִּקְּבוּ - אֵין מַתִּיכִין אוֹתָן, וְאֵין מַטִּילִין לְתוֹכָן אָבָר, וְאֵין מַשְׁחִיזִין אֶת פְּגִימָתָהּ. סַכִּין שֶׁפִּיגֵּם - אֵין מַחֲזִירִין אוֹתָהּ, וְאֵין מַשְׁחִיזִין אֶת פְּגִימָתָהּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: סַכִּין הָיְתָה טוֹרֶפֶת, וְצִוּוּ עָלֶיהָ וּגְנָזוּהָ.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן? אֶחָד נִגְדָּשׁ וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ נִגְדָּשׁ, זֶה שֶׁהָיָה נִגְדָּשׁ בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לְכָל הַמְּנָחוֹת. זֶה שֶׁלֹּא הָיָה נִגְדָּשׁ בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לַחֲבִיתֵי כֹהֵן מָשִׁיחַ. וְכָלָן הָיָה שָׁם, לֹא מִדַּת שְׁלִשָּׁה דְּפַר וְלֹא מִדַּת שְׁנַיִם לָאַיִל, אֶלָּא אֲפִלּוּ שִׁשִּׁים פָּרִים וְשִׁשִּׁים אֵילִים, עִשָּׂרוֹן אֶחָד הָיָה מוֹדֵד לְכָלָן, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יד, כא): ״לַמִּנְחָה וְלֹג שָׁמֶן״, שֶׁמֶן לְכָל מִנְחָה וְלוֹג שֶׁמֶן. שְׁבִיעָה מִדּוֹת שֶׁל לַח הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, רְבִיעִית חֲצִי לוֹג, וְלוֹג רְבִיעַ הִין, וּשְׁלִישׁ הִין וְהִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הִין, וַחֲצִי הִין, וּשְׁלִישִׁית הִין, וּרְבִיעִית הִין לוֹג, וַחֲצִי לוֹג וּרְבִיעִית. רְבִיעִית מַה הָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת? בָּהּ הָיָה מוֹדֵד לַחֲבִיתֵי כֹהֵן מָשִׁיחַ. חֲצִי לוֹג מַה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ? בּוֹ הָיָה מוֹדֵד שְׁלֹשֶׁת לוֹגִין וּמֶחֱצָה לַמְּנוֹרָה, וַחֲצִי לוֹג לְכָל נֵר. לוֹג, בּוֹ הָיָה מוֹדֵד לְכָל הַמְּנָחוֹת, רְבִיעַ הִין מַה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ? כָּל מִין צֹאן, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁכָּלָן שָׁוִין בִּנְסָכִים, נִבְלָלִים זֶה בָּזֶה. שְׁלִישׁ הִין, הוּא הָיָה

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמֵר: עָנִי שֶׁבְּכֻלָּן לֹא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶלָּא בְּנִסְכֵּי אֵילִים, בֶּן שְׁתַּיִם וּמֶחֱצָה לְמַעֲלָה. חֲצִי הֵין מַה הָיָה מְשַׁמֵּשׁ? כָּל מִין בָּקָר גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת, מִפְּנֵי שֶׁכֻּלָּן שָׁוִין בִּנְסָכִים, וְנִבְלָלִין זֶה בְּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא הָיְתָה מִדַּת שִׁבְעָה בַּמִּקְדָּשׁ הֵין, שֶׁאֵין נוֹתְנִין מִדָּה אַחַת לִשְׁנֵי פָּרִים, מִדָּה אַחַת לִשְׁנֵי אֵילִים, מַה הָיָה מֵבִיא תַּחְתֵּיהֶם? לוֹג וּמֶחֱצָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי הָיָה שָׁם חֲצִי לוֹג וְלוֹג? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִם כֵּן, יָכוֹל לְפָרֵנֵס כָּלָּן בְּרִבִּיעִית אֶלָּא שֶׁאֵין מִדָּה בְּמִקְדָּשׁ מְשַׁמֶּשֶׁת תַּחַת חֲבֶרְתָּהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: אַרְבַּע מִדּוֹת שֶׁל לַח הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ: - רְבִיעִית, וַחֲצִי לוֹג, וְלוֹג, וְהֵין, הָיָה שָׁם, וּשְׁנָתוֹת הָיוּ בַהֵין: - עַד כָּאן לַכֶּבֶשׂ, עַד כָּאן לָאַיִל, עַד כָּאן לַכֶּבֶשׂ, חֲצִי לוֹג לְתוֹדָה, וּרְבִיעִית לַנָּזִיר.

ב. אֵין מַקְדִּישִׁין בִּפְנִים אֶלָּא בַּחוּץ. אֵין מְעָרְבִין נִסְכֵּי כְבָשִׂים בִּנְסְכֵּי פָּרִים וְאֵילִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּמְנָחוֹת, בְּסֹלֶת, וּבְשֶׁמֶן. אֲבָל בַּיַּיִן מְעָרְבִים נִסְכֵּי יָחִיד בִּנְסְכֵּי יָחִיד, וְנִסְכֵּי צִבּוּר בִּנְסְכֵּי צִבּוּר, שֶׁל יָחִיד בְּשֶׁל צִבּוּר, וְשֶׁל יוֹם בְּשֶׁל אֶמֶשׁ, וְשֶׁל הַיּוֹם בְּשֶׁל מָחָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ בְּכֵלִי, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁקִּדְּשׁוּ בְּכֵלִי - אֵין מְעָרְבִים שֶׁל יוֹם בְּשֶׁל מָחָר, מִפְּנֵי שֶׁנִּפְסָלִים בְּלִינָה. כָּל בְּרוּצֵי מִדּוֹת הַלַּח בַּלַּח - קֹדֶשׁ. וּבַיָּבֵשׁ -חוֹל. מִפְּנֵי מַה בַּלַּח קֹדֶשׁ? מִפְּנֵי שֶׁנִּמְשָׁחוֹת מִבִּפְנִים. מִפְּנֵי מַה בַּיָּבֵשׁ חוֹל? מִפְּנֵי שֶׁאֵין נִמְשָׁחוֹת. כָּל בְּרוּצֵי מִדּוֹת הַלָּלוּ, אִם יֵשׁ שָׁם זֶבַח אַחֵר - יִקָּרְבוּ עִמּוֹ. וְאִם לָאו - יִפָּסְלוּ בְּלִינָה. וְאִם לָאו - תֵּעָבֵר צוּרָתָן וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. וְאִם לָאו - יִמָּכְרוּ לְחַיְבֵי זְבָחִים אַחֵר, יָבוֹא מֵהֶן קֵץ הַמִּזְבֵּחַ, מַה הֵן לוֹקְחִין בָּהֶן? עוֹלוֹת! וּמְקִיצִים בָּהֶן אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

ג. כָּל קָרְבָּנוֹת צִבּוּר אֵין בָּהֶם סְמִיכָה, חוּץ מִפַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצוֹת וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהֵן טְעוּנִים סְמִיכָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֵין טְעוּנִין סְמִיכָה. מַה הָיָה מֵבִיא תַּחְתֵּיהֶן? שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: וַהֲלֹא אֵין סְמִיכָה אֶלָּא בַּבַּעֲלִים. שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ סוֹמְכִין עָלָיו אַהֲרֹן וּבָנָיו כְּאֶחָד. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אַף הֵן מִתְכַּפְּרִין בּוֹ. כְּלָל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל הַבָּא עַל עֲבֵרוֹת מְצָוָה יְדוּעָה וְדָמוֹ נִכְנָס לִפְנִים - טָעוּן סְמִיכָה, כָּל שֶׁאֵין בָּא עַל עֲבֵרוֹת מְצָוָה יְדוּעָה וְאֵין דָּמוֹ נִכְנָס לִפְנִים - אֵין טָעוּן סְמִיכָה. הַיּוֹרֵשׁ וְאֶחָד עָשָׂר שֶׁבַּמַּעֲשֵׂר - הֲרֵי אֵלּוּ מְמִירִין, טְעוּנִין סְמִיכָה וּנְסָכִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַיּוֹרֵשׁ אֵינוֹ מֵמִיר וְאֶחָד עָשָׂר שֶׁבַּמַּעֲשֵׂר אֵינוֹ מֵמִיר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא תְּמוּרָה וְאֵין תְּמוּרָה עוֹשָׂה תְּמוּרָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אִלּוּ הָיָה תְּמוּרָה הָיָה קָרֵב, אֶלָּא זֶבַח הָיָה וּנְסָכִים הָיוּ בִּפְנֵי עַצְמָן, כֵּיצַד סוֹמֵךְ? זֶבַח עוֹמֵד בַּצָּפוֹן וּפָנָיו בַּמַּעֲרָב, סוֹמֵךְ בַּמַּעֲרָב וּפָנָיו בַּמַּעֲרָב, מְנִיחַ שְׁתֵּי יָדָיו עַל גַּבֵּי קַרְנָיו שֶׁל זֶבַח, וְלֹא הָיָה מֵנִיחַ יָדָיו עַל גַּבֵּי זֶבַח, וְלֹא הָיָה מֵנִיחַ יָדָיו זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, וְלֹא הָיָה דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין יָדִים לַקְּרָנוֹת, מִתְוַדֶּה עָלָיו עָוֹן עֲבֵרָה עַל חַטָּאת, עָוֹן חַטָּאת עַל אָשָׁם, עָוֹן אָשָׁם עַל עוֹלָה, עָוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפְאָה שֶׁאֵין לָהֶם וִדּוּי; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָה: עַל מַה עוֹלָה מְכַפֶּרֶת? עַל דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עִנּוּי? הֲרֵי זֶה עִנּוּי אָמוּר, עַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶן אֲמוּרָה, עַל מַה עוֹלָה מְכַפֶּרֶת? עַל מִצְוַת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה. סְמִיכָה נוֹהֶגֶת בַּכֹּהֲנִים, וּלְוִיִּם, וְיִשְׂרְאֵלִים, וְגֵרִים, וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין, חֲלָלִין, נְתִינִים, וּמַמְזֵרִין, סָרִיס אָדָם, סְרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּה, וּכְרוּת שָׁפְכָה. אֵין נוֹהֶגֶת לֹא בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְלֹא בַּנָּשִׁים, וְלֹא בַּעֲבָדִים וְלֹא בַּקְּטַנִּים.

ד. חֲמִשָּׁה שֶׁהֵבִיאוּ זֶבַח אֶחָד - כֻּלָּן סוֹמְכִין עָלָיו. וְלֹא כֻלָּן כְּאֶחָד סוֹמְכִין עָלָיו, אֶלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד סוֹמֵךְ וּמִסְתַּלֵּק. סְמִיכָה בִּשְׁלֹשָׁה. סְמִיכַת זְקֵנִים בִּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. לֹא כֻלָּן כְּאֶחָד

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

סוֹמְכִין עָלָיו, אֶלָּא אֶחָד וְאֶחָד סוֹמֵךְ וּמִסְתַּלֵּק. אֵיל הַמִּלּוּאִים אַהֲרֹן וּבָנָיו כְּאֶחָד, כְּשֵׁם שֶׁהִסְמִיכָה בִּטְהוֹרִין, כָּךְ שְׁחִיטָה בִּטְהוֹרִין, תֵּכֶף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה, בְּמָקוֹם שֶׁסּוֹמְכִין שׁוֹחֲטִין. תְּנוּפָה נוֹהֶגֶת בַּכֹּהֲנִים, בַּלְּוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, בַּגֵּרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִים, חֲלָלִים נְתִינִים מַמְזֵרִין, וְסָרִיס אָדָם וְסָרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּה וּכְרוּת שָׁפְכָה - אֵין נוֹהֶגֶת, לֹא בְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְלֹא בִּנָּשִׁים, וְלֹא בַּעֲבָדִים, וְלֹא בַּקְטַנִּים. חֲמִשָּׁה שֶׁהֵבִיאוּ זֶבַח אֶחָד - אֶחָד מֵניף עַל יְדֵי כֻלָּן. הַמְשַׁלֵּחַ זִבְחוֹ בְּיַד אַחֵר - כֹּהֵן מֵניף עַל יָדוֹ, וְהָאִשָּׁה - כֹּהֵן מֵניף עַל יָדֶיהָ.

ה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: הָעֹמֶר הָיָה בָּא בְּשַׁבָּת - מִשָּׁלֹשׁ סְאִין. וּבְחוֹל - מֵחָמֵשׁ סְאִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד בְּשַׁבָּת וְאֶחָד בַּחוֹל - מִשָּׁלֹשׁ הָיָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: בְּשַׁבָּת - הָיָה נִקְצָר בְּיָחִיד, בְּמַגָּל אַחַת וּבְקֻפָּה אַחַת. בַּחוֹל - בִּשְׁלֹשָׁה, וּבִשְׁלֹשׁ קֻפּוֹת וּבִשְׁלֹשׁ מַגָּלוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד שַׁבָּת וְאֶחָד חוֹל - בִּשְׁלֹשָׁה, בִּשְׁלֹשׁ קֻפּוֹת וּבִשְׁלֹשׁ מַגָּלוֹת. עֹמֶר הָיָה בָּא מִבִּקְעַת בֵּית מְקֹלֶה שֶׁל נַחַל קִדְרוֹן, מִקְדֶּמֶת הָיְתָה, וְיִשָּׁנֶה, כְּבַת שְׁלֹשׁ סְאִין הָיְתָה, וְחַמָּה זוֹרַחַת מִתּוֹכָהּ וְשׁוֹקַעַת לְתוֹכָהּ, הָיָה נִיר לְחָצֶיהָ וְזוֹרֵעַ חָצֶיהָ. שׁוֹמְרֵי סְפִיחִין בִּשְׁמִיטִּין וְיוֹבְלוֹת לְהָבִיא מֵהֶן עֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם - נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. וּמִשָּׁם הָיוּ מְבִיאִין, בֵּין מְרֻבֶּה וּבֵין מְדֻבָּר מוּעָט, הֵן הָיוּ דָּמִים. הָרוֹצֶה לְהִתְנַדֵּב - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הָרוֹצֶה לְהִתְנַדֵּב - יִנָּדֵב, וּבִלְבַד שֶׁיִּמְסְרֵם לַצִּבּוּר.

ו. יוֹם הֶנֵּף שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת - דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת בִּקְצִירַת הָעֹמֶר. כֵּיצַד הָיוּ עוֹשִׂין? שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹצְאִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, נוֹטְלִין אֶת הַקֻּפּוֹת וְאֶת הַמַּגָּלוֹת, וּמְסָרְגִין שָׁם בָּעוֹמֶד שָׁלֹשׁ סְאִין, וּמַנִּיחִין אֶת הַקֻּפּוֹת וְאֶת הַמַּגָּלוֹת, וּבָאִין. יוֹם טוֹב סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה הָיוּ יוֹצְאִין, וְאוֹכְלוֹס גָּדוֹל הָיָה יוֹצֵא עִמָּהֶן, כֵּיוָן שֶׁחֲשֵׁכָה. אָמַר לָהֶן: בְּשַׁבָּת זוֹ? בְּשַׁבָּת זוֹ? בְּשַׁבָּת זוֹ? בְּקֻפָּה זוֹ? בְּקֻפָּה זוֹ? בְּקֻפָּה זוֹ? צָדוֹק מוֹסִיף: אַף, בְּמַגָּל זוֹ? בְּמַגָּל זוֹ? בְּמַגָּל זוֹ? - שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְהֵן אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! הֵן! הֵן! אֶקְצֹר? אוֹמְרִים לוֹ: קְצוֹר! וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִפְּנֵי בֵיתוֹסִין, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִין: "אֵין קְצִירַת הָעֹמֶר בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב". קְצָרוּהוּ וּנְתָנוּהוּ לְקָפּוֹת וְהֵבִיאוּ לָעֲזָרָה, הָיוּ מְהַבְהֲבִין אוֹתוֹ בָּאוּר, כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת קָלִי; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין לְשׁוֹן הוּא זֶה, אֶלָּא אַבּוּב שֶׁל נְחֹשֶׁת הָיָה מְנֻקָּב נְקָבִים, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הָאוּר יוֹצֵא בְּכֻלּוֹ בָּעֲזָרָה, וְהָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ, וּנְתָנוּהוּ לָרַחַיִם שֶׁל גְּרוֹסוֹת, לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ עִשָּׂרוֹן שֶׁמְּנוּפֶּה בְּשִׁשִּׁ עֶשְׂרֵה נָפָה. וְהַשְּׁאָר נִפְדֶּה וְנֶאֱכָל לְכָל אָדָם, וְחַיָּב בְּחַלָּה, וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּב בַּחַלָּה וּבְמַעֲשְׂרוֹת. בָּא לוֹ לְעִשָּׂרוֹן, נָתַן שַׁמְנוֹ וּלְבוֹנָתוֹ, יָצַק, וּבָלַל, וְהָנִיף וְהִגִּישׁ. קָמַץ וְהִקְטִיר, וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים, מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר - יוֹצְאִין וּמוֹצְאִין אֶת שׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁמָּלֵא קֶמַח וְקָלִי, שֶׁלֹּא בְּרָצוֹן חֲכָמִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּרְצוֹן חֲכָמִים הֵן עוֹשִׂין. מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר - הָתֵּר הֶחָדָשׁ מִיָּד. הָרְחוֹקִין מַתִּירִין מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וּלְהַלָּן. מִשֶּׁחָרַב הַבַּיִת, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְּהֵא יוֹם הֶנֵּף - כָּלּוֹ אָסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מִן הַתּוֹרָה הוּא אָסוּר! שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, יד): "עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה"; מִפְּנֵי מָה הָרְחוֹקִין מַתִּירִין מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וּלְהַלָּן? מִפְּנֵי שֶׁיּוֹדְעִין שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְעַצְּלִין בּוֹ. הָעֹמֶר - הָיָה מַתִּיר בַּמְּדִינָה. וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם - בַּמִּקְדָּשׁ. כֵּיוָן שֶׁקָּרְבוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, הִתְחִילוּ מְבִיאִין מְנָחוֹת וְנִסָּכִים מִכָּל מָקוֹם, אֵין נִמְנָעִין וְאֵין מְבִיאִין מְנָחוֹת בְּטוּבְלָן.

ז. הַמַּקְדִּישׁ קֶמַח לִמְנָחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְקַטְפִין לִפְנֵי הָעֹמֶר, וּמוֹכְרִין לְאַחַר הָעֹמֶר, וּמְבִיאִין מְנָחוֹת בְּטוּבְלָן. הַמַּקְדִּישׁ קֶמַח לַמְּנָחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אָסוּר בֶּחָדָשׁ לִפְנֵי הַפֶּסַח - מֻתָּר

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

לִרְפוּאָה, לַאֲכִילַת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, לַאֲכִילַת כְּלָבִים. לֹא אָסְרוּ, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד. יִשְׂרָאֵל שֶׁאָכַל מִן הֶחָדָשׁ קֹדֶם לַפֶּסַח - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. הָיָה מַכְנִיס בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְנֶעֱקָרָה בְּיָדוֹ - שׁוֹתְלָהּ בְּמִקּוֹם הַטִּינָא, אֲבָל לֹא בְּמִקּוֹם הַגְּרִיד, שְׁמִקָּצַת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אָסוּר לְקַצֵּר בֵּית הַשְּׁלָחִין שֶׁבָּהָרִים, בֵּית הַבַּעַל שֶׁבָּעֲמָקִים, קוֹצְרִין מִפְּנֵי הַנְּטִיעוֹת וּמִפְּנֵי הָאֲבָל וּמִפְּנֵי בְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. לֹא יְהֵא קוֹצֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָם כְּרֵיכוֹת, אֶלָּא קוֹצֵר וּמַנִּיחַ כְּדַרְכּוֹ. מָתַר לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁבִיל, קוֹצֵר לְשַׁחַת, עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ - יַתְחִיל. מִשֶּׁהֵבִיא שְׁלִישׁ - לֹא יַתְחִיל. וְאִם הִתְחִיל - יִגְמֹר. עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ - פָּטוּר בְּלֶקֶט שִׁכְחָה וּבְפֵאָה, מִשֶּׁהֵבִיא שְׁלִישׁ - חַיָּב בְּלֶקֶט בִּשְׁכְחָה וּבְפֵאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף מִשֶּׁהֵבִיא שְׁלִישׁ - פָּטוּר בְּלֶקֶט וְשִׁכְחָה, וְחַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת. מִצְוֹת הָעֹמֶר, לְהָבִיא מִן הַקָּמָה, אֵין לוֹ - יָבִיא מִן הָעֲמָרִים. אֵין לוֹ - יָבִיא מִן הָאוֹצָר. וּמִן הַקּוֹצֵר, אֵין לוֹ - יָבִיא מִן הַלַּח. אֵין לוֹ - יָבִיא מִן הַיָּבֵשׁ. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם - מִצְוָה לְהָבִיא מִן הֶחָדָשׁ. אֵין לָהֶן - יָבִיאוּ מִן הָעֲלִיָּה.

מַסֶּכֶת מְנָחוֹת פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

א. אַחַת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְאַחַת לֶחֶם הַפָּנִים, לִישָׁתָן וַעֲרִיכָתָן בַּחוּץ וַאֲפִיָּתָן בְּפָנִים, וְאֵין דּוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל מַעֲשֵׂיהֶן בְּפָנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל מַעֲשֵׂיהֶן בַּחוּץ, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אַל תְּמַנַּע לוֹמַר 'אַחַת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְאַחַת לֶחֶם הַפָּנִים', כְּדַרְכָּהּ שֶׁכְּשֵׁרוֹת בָּעֲזָרָה כָּךְ כְּשֵׁרוֹת בְּבֵית פַּאגִי. כְּדַרְכָּהּ שֶׁנִּפְסָלוֹת בָּעֲזָרָה כָּךְ נִפְסָלוֹת בְּבֵית פַּאגִי, וְלִשְׁכָּה הָיְתָה לָהּ בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְהָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּתוֹכָהּ. תַּנּוּר הָיָה לָהּ כְּמִין מִזְרֶת מְרֻבָּע, שֶׁל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הָיָה מַחֲזִיק אֶחָד וְשֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים הָיָה מַחֲזִיק שְׁתַּיִם. שְׁלֹשָׁה דְּפוּסִים הָיוּ שָׁם: הָאֶחָד לַתַּנּוּר וְאֶחָד לַבָּצֵק, וְאֶחָד שֶׁהוּא רוֹדֶה וְנוֹתְנוֹ לְאֹלְפֵּס כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַלְקְלוּ אֶת הַלֶּחֶם.

הַשָּׁלֵם

מְנָחוֹת יֵשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה כְּלִי בְּפָנִים, טְחָנָן וְהֶרְקִידָן בַּחוּץ, לִישָׁתָן וַעֲרִיכָתָן וַאֲפִיָּתָן בְּפָנִים, וּבְזָר - כְּשֵׁרוֹת, עַד שֶׁיְּבִיאוּ לְבֵית הַקְּמִיצָה.

ב. כָּל הַמְּנָחוֹת, אֵין דּוֹחוֹת, לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת הַטֻּמְאָה, חוּץ מֵחֲבִתֵּי כֹהֵן מָשִׁיחַ, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן קָבוּעַ. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְכָל שֶׁאֵין לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת - אֵין דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

ג. אַרְבַּע סְנִיפִין שֶׁל זָהָב דּוֹמֶה לְדָקָרְנִין הָיוּ שָׁם, שֶׁבָּהֶן הָיוּ סוֹמְכִין אֶת הַחַלָּה, מִפְּנֵי שֶׁדּוֹמָה לִסְפִינָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא רוֹקֶדֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיוּ שָׁם סְנִיפִין, אֶלָּא גֹּבַהּ הָיָה לַשֻּׁלְחָן טֶפַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה, כה): "וְעָשִׂיתָ לוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב"; אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא אֵין מִסְגֶּרֶת אֶלָּא מִן הָרַגְלַיִם.

ד. עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה קָנִים שֶׁל זָהָב חֲלוּלִין, מְפֻצָּלִין, מְקֻבָּלִין טְמֵאָה - הָיוּ שָׁם.

ה. כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ אָרְכָּן לְאָרְכּוֹ שֶׁל בַּיִת, חוּץ מִן הָאָרוֹן, שֶׁהָיָה אָרְכּוֹ נָתוּן כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ שֶׁל בַּיִת, כָּךְ הָיוּ בַדָּיו נְתוּנִין כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ, וְכָךְ הָיָה נִטָּל.

ו. עֲשָׂרָה שֻׁלְחָנוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב ד, ח): "וַיַּעַשׂ שֻׁלְחָנוֹת וַיָּשֶׂם", וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיוּ מְסֻדָּרִין אֶלָּא עַל שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א ז, מט): "וְאֶת הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים עֲשָׂרָה מְנוֹרוֹת זָהָב עָשָׂה שְׁלֹמֹה", שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב ד, ח): "וַיַּעַשׂ מְנוֹרוֹת זָהָב עֶשְׂרָה", אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיוּ מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב יג, יא): "אֶת הַמְּנוֹרָה וְאֶת נֵרוֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בָּעֶרֶב"; מַה מְּנוֹרָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה לֹא הָיְתָה צְרִיכָה שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, מִפְּנֵי שֶׁקְּדָשָׁה רִאשׁוֹנָה קְדֻשָּׁה לְשָׁעָתָהּ וְקְדֻשָּׁה לֶעָתִיד לָבֹא. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל כָּל הַשֻּׁלְחָנוֹת הָיוּ מְסַדִּירִין, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א ז, מח): "אֶת

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הַשְׁלָחָנוֹת וַעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב״. וּבְכָל מְנוֹרוֹת הָיוּ מַדְלִיקִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב ד, כ): ״וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר״. מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אָמְרוּ: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״אֶת הַשְׁלָחָנוֹת וַעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב״ - זֶה שֻׁלְחָן גָּדוֹל שֶׁל זָהָב שֶׁהָיָה לִפְנִים מִבַּהֵיכָל, וְשֻׁלְחָן שֶׁהָיָה בָּאוּלָם עַל פִּתְחוֹ שֶׁל בַּיִת, שֶׁעָלָיו הָיוּ נוֹתְנִין לֶחֶם הַפָּנִים יְשָׁנָה.

ז. כֵּיצַד מַכְנִיסִין לֶחֶם הַפָּנִים? עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה פּוֹרְקָהּ מִדְּפוּס וְנוֹתְנָהּ עַל גַּבֵּי הַשֻּׁלְחָן שֶׁהָיָה בָּאוּלָם עַל פִּתְחוֹ שֶׁל בַּיִת. בְּשַׁחֲרִית, כֵּיוָן שֶׁנִּזְרַק דַּם הַתָּמִיד נָטְלוּ שְׁנֵי כֹּהֲנִים שִׁתֵּי בָזִיכִין, וְנוֹתְנִין לְתוֹכָן שְׁנֵי קוֹמְצִין שֶׁל לְבוֹנָה. כָּל בָּזִיכִין שֶׁבְּמִקְדָּשׁ לֹא הָיוּ לָהֶן שׁוּלַיִם, אֶלּוּ מוֹשְׁכִין טֶפַח וְאֵלּוּ מַנִּיחִין טֶפַח, טִפְחוֹ שֶׁל זֶה בְּתוֹךְ טִפְחוֹ שֶׁל זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָלִין שֻׁלְחַן בְּלֹא לֶחֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כה, ל): ״לְפָנַי תָּמִיד״. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ פֵּרְקוּ יְשָׁנָה בַּבֹּקֶר וְהִכְנִיסוּ חֲדָשָׁה בֵּין הָעַרְבַּיִם, אֲפִלּוּ בְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לָעֲזָרָה אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״לְפָנַי תָּמִיד״ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יָלִין שֻׁלְחַן בְּלֹא לֶחֶם, אֶלּוּ שְׁנֵי כֹּהֲנִים שֶׁבִּיָּדָם שְׁנֵי בָזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים יְשָׁנָה, הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ עִם אִבְרֵי תָּמִיד, כֵּיוָן שֶׁהִקְטִירוּ שְׁנֵי בָזִיכִין - נוֹתְנִין חֻצְיָהּ חַלָּה לְכָל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר, וְהֵן חוֹלְקִין בֵּינֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זֶה שֶׁהָיָה מְחֻלָּק לֶחֶם הַפָּנִים הָיָה עוֹמֵד עַל הָרִבֻּד שֶׁבָּאוּלָם, מַפְרִיס וּמַנִּיחַ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בָּא וְנוֹטֵל חֶלְקוֹ, וּלְבַעֲלֵי מוּמִין שֶׁבַּכְּהוּנָּה מוֹצִיאִין לָהֶן חֶלְקָן לַחוּץ, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִכָּנֵס בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ.

ח. כֵּיצַד מְסַדְּרִין לֶחֶם פָּנִים? נוֹתֵן שֵׁשׁ חַלּוֹת לְסֵדֶר זֶה, וְשֵׁשׁ חַלּוֹת לְסֵדֶר זֶה, וְאִם נָתַן שְׁמוֹנָה חַלּוֹת לְסֵדֶר זֶה וְאַרְבַּע חַלּוֹת לְסֵדֶר זֶה, אוֹ שֶׁעָשָׂה שִׁלְשָׁה סְדָרִים שֶׁל אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. עָשָׂה שְׁנֵי סְדָרִין שֶׁל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. רַבִּי אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת כְּאִלּוּ אֵינָן וְהַתַּחְתּוֹנוֹת כְּשֵׁרוֹת.

ט. כֵּיצַד מְסַדְּרִין אֶת הַבָּזִיכִין? נוֹתֵן בָּזָךְ אֶחָד עַל גַּבֵּי סֵדֶר זֶה, וּבָזָךְ אֶחָד עַל גַּבֵּי סֵדֶר זֶה, אִם נָתַן בָּזִיכִין שֶׁל לְבוֹנָה, אוֹ לְבוֹנָה שֶׁל בָּזִיכִין, אוֹ שֶׁהָיָה דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין הַבָּזִיכִין לַלֶּחֶם, אוֹ בֵּין הַלֶּחֶם לַשֻּׁלְחָן - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: בְּתוֹךְ שְׁנֵי טְפָחִים שֶׁבֵּין הַסֵּדֶר לַחֲבֵרוֹ הָיָה נוֹתֵן, מַה אֲנִי מְקַיֵּם (וַיִּקְרָא כד, ז) ״וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה״? - שֶׁתְּהֵא כֻּלָּהּ סְמוּכָה לַמַּעֲרָכָה.

י. כֵּיצַד מְסַדְּרִין אֶת הַקָּנִים? אַחַר שַׁבָּת הָיָה נִכְנָס מַגְבִּיהַּ רֹאשָׁהּ שֶׁל חַלָּה, וְנוֹתֵן קָנֶה תַּחְתֶּיהָ, וּמַגְבִּיהַּ רֹאשָׁהּ שֶׁל שְׁנִיָּה, וְנוֹתֵן קָנֶה תַּחְתֶּיהָ, וְאֵזוֹר בְּאֶמְצַע, וּשְׁלִשָּׁה תַּחַת כָּל חַלָּה וְחַלָּה, וּשְׁנַיִם תַּחַת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאֵין עָלֶיהָ מַשּׁוּי, הַתַּחְתּוֹנָה נְתוּנָה עַל טָהֳרוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן. הַקֻּטְרוּ וְאַחַר כָּךְ נִפְרַס הַלֶּחֶם - כָּשֵׁר. נִטְמָא לַחְמָהּ, בֵּין מְשֻׁפְּרָקָהּ וּבֵין עַד שֶׁלֹּא פֵּרְקָהּ - הַלֶּחֶם פָּסוּל, וְלֹא הֶקְטִירוּ בָזִיכִין. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת וְאֶת הַבָּזִיכִין לְאַחַר הַשַּׁבָּת, וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִין בְּשַׁבָּת - פְּסוּלָה. וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטֻמְאָה. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבָּזִיכִין בְּשַׁבָּת, וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִין אַחַר שַׁבָּת - פְּסוּלָה, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטֻמְאָה. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבָּזִיכִין אַחַר שַׁבָּת, וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִין בְּשַׁבָּת - פְּסוּלָה. אִם יֵשׁ שָׁם לַחְמָהּ מִן הַמַּבְחָר - יָבִיאוּ, וְאִם לָאוּ, יַמְתִּין לְשַׁבָּת הַבָּאָה. הַלֶּחֶם מָתַר בָּאֲכִילָה, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטֻמְאָה.

איכה פרק א

א אֵיכָה | יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר רַבָּתִי עָם הָיְתָה
כְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בַגּוֹיִם שָׂרָתִי בַּמְּדִינוֹת הָיְתָה
לָמַס: {ס} **ב** בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל
לֶחֱיָהּ אֵין־לָהּ מְנַחֵם מִכָּל־אֹהֲבֶיהָ כָּל־רֵעֶיהָ בָּגְדוּ
בָּהּ הָיוּ לָהּ לְאֹיְבִים: {ס} **ג** גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי
וּמֵרֹב עֲבֹדָה הִיא יָשְׁבָה בַגּוֹיִם לֹא מָצְאָה מָנוֹחַ
כָּל־רֹדְפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים: {ס} **ד** דַּרְכֵי
צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִבְּלִי בָּאֵי מוֹעֵד כָּל־שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמֵמִין
כֹּהֲנֶיהָ נֶאֱנָחִים בְּתוּלֹתֶיהָ נוּגוֹת וְהִיא מַר־לָהּ:
{ס} **ה** הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אֹיְבֶיהָ שָׁלוּ כִּי־יְהוָה
הוֹגָהּ עַל רֹב־פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי־
צָר: {ס} **ו** וַיֵּצֵא מן בת־ מִבַּת־ צִיּוֹן כָּל־הַדָּרָהּ הָיוּ
שָׂרֶיהָ כְּאַיָּלִים לֹא־מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא־כֹחַ
לִפְנֵי רוֹדֵף: {ס} **ז** זָכְרָה יְרוּשָׁלַם יְמֵי עָנְיָהּ
וּמְרוּדֶיהָ כֹּל מַחֲמֻדֶּיהָ אֲשֶׁר הָיוּ מִימֵי קֶדֶם בִּנְפֹל
עַמָּהּ בְּיַד־צָר וְאֵין עוֹזֵר לָהּ רָאוּהָ צָרִים שָׂחֲקוּ
עַל מִשְׁבַּתֶּהָ: {ס} **ח** חֵטְא חָטְאָה יְרוּשָׁלַם עַל־כֵּן
לְנִידָה הָיָתָה כָּל־מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי־רָאוּ עֶרְוָתָהּ
גַּם־הִיא נֶאֶנְחָה וַתָּשָׁב אָחוֹר: {ס} **ט** טֻמְאָתָהּ
בְּשׁוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין
מְנַחֵם לָהּ רְאֵה יְהוָה אֶת־עָנְיִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב:
{ס} **י** יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל־מַחֲמַדֶּיהָ כִּי־רָאֲתָה
גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ בַקָּהָל
לָךְ: {ס} **יא** כָּל־עַמָּהּ נֶאֱנָחִים מְבַקְשִׁים לֶחֶם
נָתְנוּ מחמודיהם מַחֲמַדֵּיהֶם בְּאֹכֶל לְהָשִׁיב נָפֶשׁ
רְאֵה יְהוָה וְהַבִּיטָה כִּי הָיִיתִי זוֹלֵלָה: {ס} **יב** לוֹא
אֲלֵיכֶם כָּל־עֹבְרֵי דָּרֶךְ הַבִּיטוּ וּרְאוּ אִם־יֶשׁ
מַכְאוֹב כְּמַכְאֹבִי אֲשֶׁר עוֹלַל לִי אֲשֶׁר הוֹגָה יְהוָה
בְּיוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ: {ס} **יג** מִמָּרוֹם שָׁלַח־אֵשׁ
בְּעַצְמֹתַי וַיִּרְדֶּנָּה פָּרַשׂ רֶשֶׁת לְרַגְלַי הֱשִׁיבַנִי אָחוֹר
נְתָנַנִי שֹׁמֵמָה כָּל־הַיּוֹם דָּוֶה: {ס} **יד** נִשְׂקַד עֹל
פְּשָׁעַי בְּיָדוֹ יִשְׂתָּרְגוּ עָלוּ עַל־צַוָּארִי הִכְשִׁיל כֹּחִי
נְתָנַנִי אֲדֹנָי בִּידֵי לֹא־אוּכַל קוּם: {ס} **טו** סִלָּה
כָּל־אַבִּירַי | אֲדֹנָי בְּקִרְבִּי קָרָא עָלַי מוֹעֵד לְשַׁבֵּר
בַּחוּרָי גַּת דָּרַךְ אֲדֹנָי לִבְתוּלַת בַּת־יְהוּדָה:
{ס} **טז** עַל־אֵלֶּה | אֲנִי בוֹכִיָּה עֵינִי | עֵינִי יָרְדָה
מַיִם כִּי־רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מֵשִׁיב נַפְשִׁי הָיוּ בָנַי
שׁוֹמֵמִים כִּי גָבַר אוֹיֵב: {ס} **יז** פֵּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ
אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְהוָה לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו
הָיְתָה יְרוּשָׁלַם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם: {ס} **יח** צַדִּיק הוּא
יְהוָה כִּי פִיהוּ מָרִיתִי שִׁמְעוּ־נָא כָל־
עמים הָעַמִּים וּרְאוּ מַכְאֹבִי בְּתוּלֹתַי וּבַחוּרָי
הָלְכוּ בַשֶּׁבִי: {ס} **יט** קָרָאתִי לַמְאַהֲבַי הֵמָּה
רִמּוּנִי כֹּהֲנַי וּזְקֵנַי בָּעִיר גָּוָעוּ כִּי־בִקְשׁוּ אֹכֶל לָמוֹ
וְיָשִׁיבוּ אֶת־נַפְשָׁם: {ס} **כ** רְאֵה יְהוָה כִּי־צַר־לִי
מֵעַי חֻמַרְמָרוּ נֶהְפַּךְ לִבִּי בְקִרְבִּי כִּי מָרוֹ מָרִיתִי
מִחוּץ שִׁכְּלָה־חֶרֶב בַּבַּיִת כַּמָּוֶת: {ס} **כא** שָׁמְעוּ
כִּי נֶאֱנָחָה אָנִי אֵין מְנַחֵם לִי כָּל־אֹיְבַי שָׁמְעוּ רָעָתִי
שָׂשׂוּ כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ הֵבֵאתָ יוֹם־קָרָאתָ וְיִהְיוּ
כָמֹנִי: {ס} **כב** תָּבֹא כָל־רָעָתָם לְפָנֶיךָ וְעוֹלֵל לָמוֹ
כַּאֲשֶׁר עוֹלַלְתָּ לִי עַל כָּל־פְּשָׁעָי כִּי־רַבּוֹת אַנְחֹתַי
וְלִבִּי דָוֶי: {פ}

איכה פרק ב

א אֵיכָהּ יָעִיב בְּאַפּוֹ | אֲדֹנָי אֶת־בַּת־צִיּוֹן הִשְׁלִיךְ
מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־זָכַר הֲדֹם־
רַגְלָיו בְּיוֹם אַפּוֹ: {ס} **ב** בִּלַּע אֲדֹנָי לֹא וְלֹא חָמַל
אֶת כָּל־נְאוֹת יַעֲקֹב הָרַס בְּעֶבְרָתוֹ מִבְצְרֵי בַת־

יְהוּדָה הִגִּיעַ לָאָרֶץ חִלֵּל מַמְלָכָה וְשָׂרֶיהָ׃
{ס} **ג** גָּדַע בָּחָרִי־אַף כָּל קֶרֶן יִשְׂרָאֵל הֵשִׁיב
אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיִּבְעַר בְּיַעֲקֹב כְּאֵשׁ לֶהָבָה
אָכְלָה סָבִיב׃ {ס} **ד** דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב נִצָּב יְמִינוֹ
כְּצָר וַיַּהַרֹג כֹּל מַחֲמַדֵּי־עָיִן בְּאֹהֶל בַּת־צִיּוֹן שָׁפַךְ
כָּאֵשׁ חֲמָתוֹ׃ {ס} **ה** הָיָה אֲדֹנָי ׀ כְּאוֹיֵב בִּלַּע
יִשְׂרָאֵל בִּלַּע כָּל־אַרְמְנוֹתֶיהָ שִׁחֵת מִבְצָרָיו וַיֶּרֶב
בְּבַת־יְהוּדָה תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה׃ {ס} **ו** וַיַּחְמֹס כַּגַּן
שֻׂכּוֹ שִׁחֵת מֹעֲדוֹ שִׁכַּח יְהוָה ׀ בְּצִיּוֹן מוֹעֵד וְשַׁבָּת
וַיִּנְאַץ בְּזַעַם־אַפּוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן׃ {ס} **ז** זָנַח אֲדֹנָי ׀
מִזְבְּחוֹ נִאֵר מִקְדָּשׁוֹ הִסְגִּיר בְּיַד־אוֹיֵב חוֹמֹת
אַרְמְנוֹתֶיהָ קוֹל נָתְנוּ בְּבֵית־יְהוָה כְּיוֹם מוֹעֵד׃
{ס} **ח** חָשַׁב יְהוָה ׀ לְהַשְׁחִית חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן
נָטָה קָו לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ מִבַּלֵּעַ וַיַּאֲבֶל־חֵל וְחוֹמָה
יַחְדָּו אֻמְלָלוּ׃ {ס} **ט** טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ אִבַּד
וְשִׁבַּר בְּרִיחֶיהָ מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה גַּם־
נְבִיאֶיהָ לֹא־מָצְאוּ חָזוֹן מֵיְהוָה׃ {ס} **י** יֵשְׁבוּ לָאָרֶץ
יִדְּמוּ זִקְנֵי בַת־צִיּוֹן הֶעֱלוּ עָפָר עַל־רֹאשָׁם חָגְרוּ
שַׂקִּים הוֹרִידוּ לָאָרֶץ רֹאשָׁן בְּתוּלֹת יְרוּשָׁלִָם׃
{ס} **יא** כָּלוּ בַדְּמָעוֹת עֵינַי חָמַרְמְרוּ מֵעַי נִשְׁפַּךְ
לָאָרֶץ כְּבֵדִי עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי בֵּעָטֵף עוֹלֵל ׀ וְיוֹנֵק
בִּרְחֹבוֹת קִרְיָה׃ {ס} **יב** לְאִמֹּתָם יֹאמְרוּ אַיֵּה דָגָן
וָיָיִן בְּהִתְעַטְּפָם כֶּחָלָל ׀ בִּרְחֹבוֹת עִיר בְּהִשְׁתַּפֵּךְ
נַפְשָׁם אֶל־חֵיק אִמָּתָם׃ {ס} **יג** מָה־אָעִידֵךְ מָה
אֲדַמֶּה־לָּךְ הַבַּת יְרוּשָׁלִַם מָה אַשְׁוֶה־לָּךְ וַאֲנַחֲמֵךְ
בְּתוּלַת בַּת־צִיּוֹן כִּי־גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא־
לָךְ׃ {ס} **יד** נְבִיאַיִךְ חָזוּ לָךְ שָׁוְא וְתָפֶל וְלֹא־גָלוּ
עַל־עֲוֹנֵךְ לְהָשִׁיב שביתך שְׁבוּתֵךְ וַיֶּחֱזוּ לָךְ
מַשְׂאוֹת שָׁוְא וּמַדּוּחִים׃ {ס} **טו** סָפְקוּ עָלַיִךְ
כַּפַּיִם כָּל־עֹבְרֵי דָּרֶךְ שָׁרְקוּ וַיָּנִעוּ רֹאשָׁם עַל־בַּת

יְרוּשָׁלִַם הֲזֹאת הָעִיר שֶׁיֹּאמְרוּ כְּלִילַת יֹפִי מָשׂוֹשׂ
לְכָל־הָאָרֶץ׃ {ס} **טז** פָּצוּ עָלַיִךְ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבַיִךְ
שָׁרְקוּ וַיַּחֲרְקוּ־שֵׁן אָמְרוּ בִּלַּעְנוּ אַךְ זֶה הַיּוֹם
שֶׁקִּוִּינֶהוּ מָצָאנוּ רָאִינוּ׃ {ס} **יז** עָשָׂה יְהוָה אֲשֶׁר
זָמַם בִּצַּע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי־קֶדֶם הָרַס וְלֹא
חָמָל וַיְשַׂמֵּח עָלַיִךְ אוֹיֵב הֵרִים קֶרֶן צָרָיִךְ׃
{ס} **יח** צָעַק לִבָּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בַּת־צִיּוֹן
הוֹרִידִי כַנַּחַל דִּמְעָה יוֹמָם וָלָיְלָה אַל־תִּתְּנִי פוּגַת
לָךְ אַל־תִּדֹּם בַּת־עֵינֵךְ׃ {ס} **יט** קוּמִי ׀ רֹנִּי
בליל בַּלַּיְלָה לְרֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ
נֹכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֵלָיו כַּפַּיִךְ עַל־נֶפֶשׁ עוֹלָלַיִךְ
הָעֲטוּפִים בְּרָעָב בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת׃ {ס} **כ** רְאֵה
יְהוָה וְהַבִּיטָה לְמִי עוֹלַלְתָּ כֹּה אִם־תֹּאכַלְנָה נָשִׁים
פִּרְיָם עֹלְלֵי טִפֻּחִים אִם־יֵהָרֵג בְּמִקְדַּשׁ אֲדֹנָי כֹּהֵן
וְנָבִיא׃ {ס} **כא** שָׁכְבוּ לָאָרֶץ חוּצוֹת נַעַר וְזָקֵן
בְּתוּלֹתַי וּבַחוּרַי נָפְלוּ בֶּחָרֶב הָרַגְתָּ בְּיוֹם אַפֶּךָ
טָבַחְתָּ לֹא חָמָלְתָּ׃ {ס} **כב** תִּקְרָא ׀ כְיוֹם מוֹעֵד
מְגוּרַי מִסָּבִיב וְלֹא הָיָה בְּיוֹם אַף־יְהוָה פָּלִיט
וְשָׂרִיד אֲשֶׁר־טִפַּחְתִּי וְרִבִּיתִי אֹיְבִי כִלָּם׃ {פ}

איכה פרק ג

א אֲנִי הַגֶּבֶר רָאָה עֳנִי בְּשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ׃ **ב** אוֹתִי
נָהַג וַיֹּלַךְ חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר׃ **ג** אַךְ בִּי יָשֹׁב יַהֲפֹךְ יָדוֹ
כָּל־הַיּוֹם׃ {ס} **ד** בִּלָּה בְשָׂרִי וְעוֹרִי שִׁבַּר
עַצְמוֹתָי׃ **ה** בָּנָה עָלַי וַיַּקַּף רֹאשׁ
וּתְלָאָה׃ **ו** בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם׃
{ס} **ז** גָּדַר בַּעֲדִי וְלֹא אֵצֵא הִכְבִּיד נְחָשְׁתִּי׃ **ח** גַּם
כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי׃ **ט** גָּדַר דְּרָכַי
בְּגָזִית נְתִיבֹתַי עִוָּה׃ {ס} **י** דֹּב אֹרֵב הוּא לִי
אריה אֲרִי בְּמִסְתָּרִים׃ **יא** דְּרָכַי סוֹרֵר וַיְפַשְּׁחֵנִי

שָׁמַנְתִּי שֹׂמֶם: **יב** דַּרְכִּי קַשְּׁתוֹ וַיַּצִּבֵנִי כַּמַּטָּרָא לַחֵץ: {ס} **יג** הֵבִיא בְכִלְיֹתָיו בְּנֵי אַשְׁפָּתוֹ: **יד** הָיִיתִי שְׂחֹק לְכָל־עַמִּי נְגִינָתָם כָּל־הַיּוֹם: **טו** הִשְׂבִּיעַנִי בַמְּרוֹרִים הִרְוַנִי לַעֲנָה: {ס} **טז** וַיְגַרֵס בֶּחָצָץ שִׁנָּי הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר: **יז** וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי נָשִׁיתִי טוֹבָה: **יח** וָאֹמַר אָבַד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵיְהוָה: {ס} **יט** זְכָר־עָנְיִי וּמְרוּדַי לַעֲנָה וָרֹאשׁ: **כ** זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְתָשִׁיחַ עָלַי נַפְשִׁי: **כא** זֹאת אָשִׁיב אֶל־לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל: {ס} **כב** חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא־תָמְנוּ כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו: **כג** חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ: **כד** חֶלְקִי יְהוָה אָמְרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אוֹחִיל לוֹ: {ס} **כה** טוֹב יְהוָה לְקֹוֵו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ: **כו** טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְהוָה: **כז** טוֹב לַגֶּבֶר כִּי־יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו: {ס} **כח** יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם כִּי נָטַל עָלָיו: **כט** יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה: **ל** יִתֵּן לְמַכֵּהוּ לֶחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה: {ס} **לא** כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: **לב** כִּי אִם־הוֹגָה וְרִחַם כְּרֹב חֲסָדָיו: **לג** כִּי לֹא עִנָּה מִלִּבּוֹ וַיְגֶּה בְּנֵי־אִישׁ: {ס} **לד** לְדַכֵּא תַּחַת רַגְלָיו כֹּל אֲסִירֵי אָרֶץ: **לה** לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט־גֶּבֶר נֶגֶד פְּנֵי עֶלְיוֹן: **לו** לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדֹנָי לֹא רָאָה: {ס} **לז** מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי אֲדֹנָי לֹא צִוָּה: **לח** מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב: **לט** מַה־יִּתְאוֹנֵן אָדָם חָי גֶּבֶר עַל־חַטָּאו: {ס} **מ** נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד־יְהוָה: **מא** נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל־כַּפָּיִם אֶל־אֵל בַּשָּׁמָיִם: **מב** נַחְנוּ פָשַׁעְנוּ וּמָרִינוּ אַתָּה לֹא סָלָחְתָּ: {ס} **מג** סַכֹּתָה בָאַף וַתִּרְדְּפֵנוּ הָרַגְתָּ לֹא חָמָלְתָּ: **מד** סַכֹּתָה בֶעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה: **מה** סְחִי וּמָאוֹס תְּשִׂימֵנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים: {ס} **מו** פָּצוּ עָלֵינוּ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבֵינוּ: **מז** פַּחַד וָפַחַת הָיָה לָנוּ הַשֵּׁאת וְהַשֶּׁבֶר: **מח** פַּלְגֵי־מַיִם תֵּרַד עֵינִי עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי: {ס} **מט** עֵינִי נִגְּרָה וְלֹא תִדְמֶה מֵאֵין הֲפֻגוֹת: **נ** עַד־יַשְׁקִיף וְיִרֶא יְהוָה מִשָּׁמָיִם: **נא** עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי: {ס} **נב** צוֹד צָדוּנִי כַּצִּפּוֹר אֹיְבַי חִנָּם: **נג** צָמְתוּ בַבּוֹר חַיָּי וַיַּדּוּ־אֶבֶן בִּי: **נד** צָפוּ־מַיִם עַל־רֹאשִׁי אָמַרְתִּי נִגְזָרְתִּי: {ס} **נה** קָרָאתִי שִׁמְךָ יְהוָה מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת: **נו** קוֹלִי שָׁמָעְתָּ אַל־תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי: **נז** קָרַבְתָּ בְּיוֹם אֶקְרָאֶךָּ אָמַרְתָּ אַל־תִּירָא: {ס} **נח** רַבְתָּ אֲדֹנָי רִיבֵי נַפְשִׁי גָּאַלְתָּ חַיָּי: **נט** רָאִיתָה יְהוָה עַוָּתָתִי שָׁפְטָה מִשְׁפָּטִי: **ס** רָאִיתָה כָּל־נִקְמָתָם כָּל־מַחְשְׁבֹתָם לִי: {ס} **סא** שָׁמַעְתָּ חֶרְפָּתָם יְהוָה כָּל־מַחְשְׁבֹתָם עָלָי: **סב** שִׂפְתֵי קָמַי וְהֶגְיוֹנָם עָלַי כָּל־הַיּוֹם: **סג** שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הַבִּיטָה אֲנִי מַנְגִּינָתָם: {ס} **סד** תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם: **סה** תִּתֵּן לָהֶם מְגִנַּת־לֵב תַּאֲלָתְךָ לָהֶם: **סו** תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה: {פ}

איכה פרק ד

א אֵיכָה יוּעַם זָהָב יִשְׁנָא הַכֻּתְּם הַטּוֹב תִּשְׁתַּפֵּכְנָה אַבְנֵי־קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת: {ס} **ב** בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי־חֶרֶשׂ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: {ס} **ג** גַּם־תַּנִּין חָלְצוּ שַׁד הֵינִיקוּ גּוּרֵיהֶן בַּת־עַמִּי לְאַכְזָר כִּי עֲנִים כַּיְעֵנִים בַּמִּדְבָּר: {ס} **ד** דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנֵק אֶל־חִכּוֹ בַּצָּמָא עוֹלְלִים שָׁאֲלוּ לֶחֶם

פֹּרֵשׂ אֵין לָהֶם: {ס} **ה** הָאֹכְלִים לְמַעֲדַנִּים נָשַׁמּוּ
בַּחוּצוֹת הֶאֱמֻנִים עֲלֵי תוֹלָע חִבְּקוּ אַשְׁפַּתּוֹת:
{ס} **ו** וַיִּגְדַּל עֲוֹן בַּת־עַמִּי מֵחַטַּאת סְדֹם הַהֲפוּכָה
כְּמוֹ־רָגַע וְלֹא־חָלוּ בָהּ יָדֵים: {ס} **ז** זַכּוּ נְזִירֶיהָ
מִשֶּׁלֶג צַחוּ מֵחָלָב אָדְמוּ עֶצֶם מִפְּנִינִים סַפִּיר
גִּזְרָתָם: {ס} **ח** חָשַׁךְ מִשְּׁחוֹר תָּאֳרָם לֹא נִכְּרוּ
בַּחוּצוֹת צָפַד עוֹרָם עַל־עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה כָעֵץ:
{ס} **ט** טוֹבִים הָיוּ חַלְלֵי־חֶרֶב מֵחַלְלֵי רָעָב שֶׁהֵם
יָזֵבוּ מְדֻקָּרִים מִתְּנוּבַת שָׂדָי: {ס} **י** יְדֵי נָשִׁים
רַחֲמָנִיּוֹת בִּשְּׁלוּ יַלְדֵיהֶן הָיוּ לְבָרוֹתָ לָמוֹ בְּשֶׁבֶר
בַּת־עַמִּי: {ס} **יא** כִּלָּה יְהוָה אֶת־חֲמָתוֹ שָׁפַךְ
חֲרוֹן אַפּוֹ וַיַּצֶּת־אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסֹדֹתֶיהָ:
{ס} **יב** לֹא הֶאֱמִינוּ מַלְכֵי־אֶרֶץ וכל כֹּל יֹשְׁבֵי
תֵבֵל כִּי יָבֹא צַר וְאוֹיֵב בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם:
{ס} **יג** מֵחַטַּאות נְבִיאֶיהָ עֲוֹנֹת כְּהֲנֶיהָ הַשֹּׁפְכִים
בְּקִרְבָּהּ דַּם צַדִּיקִים: {ס} **יד** נָעוּ עִוְרִים בַּחוּצוֹת
נְגֹאֲלוּ בַדָּם בְּלֹא יוּכְלוּ יִגְּעוּ בִּלְבֻשֵׁיהֶם:
{ס} **טו** סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ סוּרוּ סוּרוּ אַל־
תִּגָּעוּ כִּי נָצוּ גַּם־נָעוּ אָמְרוּ בַגּוֹיִם לֹא יוֹסִפוּ לָגוּר:
{ס} **טז** פְּנֵי יְהוָה חִלְּקָם לֹא יוֹסִיף לְהַבִּיטָם פְּנֵי
כֹהֲנִים לֹא נָשָׂאוּ זקנים וּזְקֵנִים לֹא חָנָנוּ:
{ס} **יז** עודינה עוֹדֵינוּ תִּכְלֶינָה עֵינֵינוּ אֶל־עֶזְרָתֵנוּ
הָבֶל בְּצִפִּיָּתֵנוּ צִפִּינוּ אֶל־גּוֹי לֹא יוֹשִׁעַ:
{ס} **יח** צָדוּ צְעָדֵינוּ מִלֶּכֶת בִּרְחֹבֹתֵינוּ קָרַב קִצֵּנוּ
מָלְאוּ יָמֵינוּ כִּי־בָא קִצֵּנוּ: {ס} **יט** קַלִּים הָיוּ
רֹדְפֵינוּ מִנִּשְׁרֵי שָׁמָיִם עַל־הֶהָרִים דְּלָקֻנוּ בַּמִּדְבָּר
אָרְבוּ לָנוּ: {ס} **כ** רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ יְהוָה נִלְכַּד
בְּשִׁחִיתוֹתָם אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְצִלּוֹ נִחְיֶה בַגּוֹיִם:
{ס} **כא** שִׂישִׂי וְשִׂמְחִי בַּת־אֱדוֹם
יושבתי יוֹשֶׁבֶת בְּאֶרֶץ עוּץ גַּם־עָלַיִךְ תַּעֲבָר־כּוֹס
תִּשְׁכְּרִי וְתִתְעָרִי: {ס} **כב** תַּם־עֲוֹנֵךְ בַּת־צִיּוֹן לֹא
יוֹסִיף לְהַגְלוֹתֵךְ פָּקֵד עֲוֹנֵךְ בַּת־אֱדוֹם גִּלָּה עַל־
חַטֹּאתָיִךְ: {פ}

איכה פרק ה

א זְכֹר יְהוָה מֶה־הָיָה לָנוּ הביט הַבִּיטָה וּרְאֵה
אֶת־חֶרְפָּתֵנוּ: **ב** נַחֲלָתֵנוּ נֶהֶפְכָה לְזָרִים בָּתֵּינוּ
לְנָכְרִים: **ג** יְתוֹמִים הָיִינוּ אין וְאֵין אָב אִמּוֹתֵינוּ
כְּאַלְמָנוֹת: **ד** מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בִּמְחִיר
יָבֹאוּ: **ה** עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ לא וְלֹא הוּנַח־
לָנוּ: **ו** מִצְרַיִם נָתַנּוּ יָד אַשּׁוּר לִשְׂבֹּעַ
לָחֶם: **ז** אֲבוֹתֵינוּ חָטְאוּ
אינם וְאֵינָם אנחנו וַאֲנַחְנוּ עֲוֹנֹתֵיהֶם
סָבָלְנוּ: **ח** עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָּנוּ פֹּרֵק אֵין
מִיָּדָם: **ט** בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב
הַמִּדְבָּר: **י** עוֹרֵנוּ כְּתַנּוּר נִכְמָרוּ מִפְּנֵי זַלְעֲפוֹת
רָעָב: **יא** נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת בְּעָרֵי
יְהוּדָה: **יב** שָׂרִים בְּיָדָם נִתְלוּ פְּנֵי זְקֵנִים לֹא
נֶהְדָּרוּ: **יג** בַּחוּרִים טְחוֹן נָשָׂאוּ וּנְעָרִים בָּעֵץ
כָּשָׁלוּ: **יד** זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים
מִנְּגִינָתָם: **טו** שָׁבַת מְשׂוֹשׂ לִבֵּנוּ נֶהְפַּךְ לְאֵבֶל
מְחֹלֵנוּ: **טז** נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ אוֹי־נָא לָנוּ כִּי
חָטָאנוּ: **יז** עַל־זֶה הָיָה דָוֶה לִבֵּנוּ עַל־אֵלֶּה חָשְׁכוּ
עֵינֵינוּ: **יח** עַל הַר־צִיּוֹן שֶׁשָּׁמֵם שׁוּעָלִים הָלְכוּ־בוֹ:
{פ}
יט אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב כִּסְאֲךָ לְדֹר
וָדוֹר: **כ** לָמָּה לָנֶצַח תִּשְׁכָּחֵנוּ תַּעַזְבֵנוּ לְאֹרֶךְ
יָמִים: **כא** הֲשִׁיבֵנוּ יְהוָה | אֵלֶיךָ
ונשוב וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם: **כב** כִּי אִם־
מָאֹס מְאַסְתָּנוּ קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד־מְאֹד: {ש}

קוהלת פרק א

א דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלָם: **ב** הֲבֶל
הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֲבֶל הֲבָלִים הַכֹּל
הָבֶל: **ג** מַה־יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל
תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: **ד** דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא וְהָאָרֶץ
לְעוֹלָם עֹמֶדֶת: **ה** וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל־
מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם: **ו** הוֹלֵךְ אֶל־דָּרוֹם
וְסוֹבֵב אֶל־צָפוֹן סוֹבֵב | סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל־
סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ: **ז** כָּל־הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל־
הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים
הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת: **ח** כָּל־הַדְּבָרִים
יְגֵעִים לֹא־יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא־תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת
וְלֹא־תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ: **ט** מַה־שֶּׁהָיָה הוּא
שֶׁיִּהְיֶה וּמַה־שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה וְאֵין כָּל־חָדָשׁ
תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: **י** יֵשׁ דָּבָר שֶׁיֹּאמַר רְאֵה־זֶה חָדָשׁ
הוּא כְּבָר הָיָה לְעֹלָמִים אֲשֶׁר הָיָה
מִלְּפָנֵנוּ: **יא** אֵין זִכְרוֹן לָרִאשֹׁנִים וְגַם לָאַחֲרֹנִים
שֶׁיִּהְיוּ לֹא־יִהְיֶה לָהֶם זִכָּרוֹן עִם שֶׁיִּהְיוּ לָאַחֲרֹנָה:
{פ}
יב אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
בִּירוּשָׁלָם: **יג** וְנָתַתִּי אֶת־לִבִּי לִדְרוֹשׁ וְלָתוּר
בַּחָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמָיִם הוּא |
עִנְיַן רָע נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת
בּוֹ: **יד** רָאִיתִי אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַּחַת
הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ: **טו** מְעֻוָּת
לֹא־יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא־יוּכַל
לְהִמָּנוֹת: **טז** דִּבַּרְתִּי אֲנִי עִם־לִבִּי לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה
הִגְדַּלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי חָכְמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר־הָיָה לְפָנַי
עַל־יְרוּשָׁלִָם וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חָכְמָה
וָדָעַת: **יז** וָאֶתְּנָה לִבִּי לָדַעַת חָכְמָה וְדַעַת הוֹלֵלוֹת
וְשִׂכְלוּת יָדַעְתִּי שֶׁגַּם־זֶה הוּא רַעְיוֹן רוּחַ: **יח** כִּי
בְּרֹב חָכְמָה רַב־כָּעַס וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב:

קוהלת פרק ב

א אָמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי לְכָה־נָּא אֲנַסְּכָה בְשִׂמְחָה
וּרְאֵה בְטוֹב וְהִנֵּה גַם־הֻוא הָבֶל: **ב** לִשְׂחוֹק
אָמַרְתִּי מְהוֹלָל וּלְשִׂמְחָה מַה־זֹּה עֹשָׂה: **ג** תַּרְתִּי
בְלִבִּי לִמְשׁוֹךְ בַּיַּיִן אֶת־בְּשָׂרִי וְלִבִּי נֹהֵג בַּחָכְמָה
וְלֶאֱחֹז בְּסִכְלוּת עַד אֲשֶׁר־אֶרְאֶה אֵי־זֶה טוֹב לִבְנֵי
הָאָדָם אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם מִסְפַּר יְמֵי
חַיֵּיהֶם: **ד** הִגְדַּלְתִּי מַעֲשָׂי בָּנִיתִי לִי בָּתִּים נָטַעְתִּי
לִי כְּרָמִים: **ה** עָשִׂיתִי לִי גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים וְנָטַעְתִּי
בָהֶם עֵץ כָּל־פֶּרִי: **ו** עָשִׂיתִי לִי בְּרֵכוֹת מָיִם
לְהַשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צוֹמֵחַ עֵצִים: **ז** קָנִיתִי עֲבָדִים
וּשְׁפָחוֹת וּבְנֵי־בַיִת הָיָה לִי גַּם מִקְנֶה בָקָר וָצֹאן
הַרְבֵּה הָיָה לִי מִכֹּל שֶׁהָיוּ לְפָנַי
בִּירוּשָׁלִָם: **ח** כָּנַסְתִּי לִי גַּם־כֶּסֶף וְזָהָב וּסְגֻלַּת
מְלָכִים וְהַמְּדִינוֹת עָשִׂיתִי לִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת
וְתַעֲנֻגוֹת בְּנֵי הָאָדָם שִׁדָּה וְשִׁדּוֹת: **ט** וְגָדַלְתִּי
וְהוֹסַפְתִּי מִכֹּל שֶׁהָיָה לְפָנַי בִּירוּשָׁלִָם אַף חָכְמָתִי
עָמְדָה לִי: **י** וְכֹל אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אָצַלְתִּי
מֵהֶם לֹא־מָנַעְתִּי אֶת־לִבִּי מִכָּל־שִׂמְחָה כִּי־לִבִּי
שָׂמֵחַ מִכָּל־עֲמָלִי וְזֶה־הָיָה חֶלְקִי מִכָּל־
עֲמָלִי: **יא** וּפָנִיתִי אֲנִי בְּכָל־מַעֲשַׂי שֶׁעָשׂוּ יָדַי
וּבֶעָמָל שֶׁעָמַלְתִּי לַעֲשׂוֹת וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת
רוּחַ וְאֵין יִתְרוֹן תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ: **יב** וּפָנִיתִי אֲנִי
לִרְאוֹת חָכְמָה וְהוֹלֵלוֹת וְסִכְלוּת כִּי | מָה הָאָדָם
שֶׁיָּבוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר־כְּבָר
עָשׂוּהוּ: **יג** וְרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן־

הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ׃ **יד** הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַם־אָנִי שֶׁמִּקְרֶה אֶחָד יִקְרֶה אֶת־כֻּלָּם׃ **טו** וְאָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי כְּמִקְרֶה הַכְּסִיל גַּם־אֲנִי יִקְרֵנִי וְלָמָּה חָכַמְתִּי אֲנִי אָז יֹתֵר וְדִבַּרְתִּי בְלִבִּי שֶׁגַּם־זֶה הָבֶל׃ **טז** כִּי אֵין זִכְרוֹן לֶחָכָם עִם־הַכְּסִיל לְעוֹלָם בְּשֶׁכְּבָר הַיָּמִים הַבָּאִים הַכֹּל נִשְׁכָּח וְאֵיךְ יָמוּת הֶחָכָם עִם־הַכְּסִיל׃ **יז** וְשָׂנֵאתִי אֶת־הַחַיִּים כִּי רַע עָלַי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי־הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃ **יח** וְשָׂנֵאתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמָלִי שֶׁאֲנִי עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ שֶׁאַנִּיחֶנּוּ לָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרָי׃ **יט** וּמִי יוֹדֵעַ הֶחָכָם יִהְיֶה אוֹ סָכָל וְיִשְׁלַט בְּכָל־עֲמָלִי שֶׁעָמַלְתִּי וְשֶׁחָכַמְתִּי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ גַּם־זֶה הָבֶל׃ **כ** וְסַבּוֹתִי אֲנִי לְיַאֵשׁ אֶת־לִבִּי עַל כָּל־הֶעָמָל שֶׁעָמַלְתִּי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ **כא** כִּי־יֵשׁ אָדָם שֶׁעֲמָלוֹ בְּחָכְמָה וּבְדַעַת וּבְכִשְׁרוֹן וּלְאָדָם שֶׁלֹּא עָמַל־בּוֹ יִתְּנֶנּוּ חֶלְקּוֹ גַּם־זֶה הֶבֶל וְרָעָה רַבָּה׃ **כב** כִּי מֶה־הֹוֶה לָאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ וּבְרַעְיוֹן לִבּוֹ שֶׁהוּא עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ׃ **כג** כִּי כָל־יָמָיו מַכְאֹבִים וְכַעַס עִנְיָנוֹ גַּם־בַּלַּיְלָה לֹא־שָׁכַב לִבּוֹ גַּם־זֶה הֶבֶל הוּא׃ **כד** אֵין־טוֹב בָּאָדָם שֶׁיֹּאכַל וְשָׁתָה וְהֶרְאָה אֶת־נַפְשׁוֹ טוֹב בַּעֲמָלוֹ גַּם־זֹה רָאִיתִי אָנִי כִּי מִיַּד הָאֱלֹהִים הִיא׃ **כה** כִּי מִי יֹאכַל וּמִי יָחוּשׁ חוּץ מִמֶּנִּי׃ **כו** כִּי לְאָדָם שֶׁטּוֹב לְפָנָיו נָתַן חָכְמָה וְדַעַת וְשִׂמְחָה וְלַחוֹטֶא נָתַן עִנְיָן לֶאֱסֹף וְלִכְנוֹס לָתֵת לְטוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים גַּם־זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ׃

הלימוד מוקדש

לעילוי נשמת

סלביה סימה בת

מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע כ"ד אייר

תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס לזכות
הילדה
מלכה בת
רעות תחי׳
שזכות לימוד התורה תגן
בעדה שתזכה לרפואה
שלימה ברנ״ב אבריה
ושס״ה גידיה במהרה
בתוך שאר חולי עמו
ישראל, אמן

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת קרח

יום **ראשון**	**כד** 30	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא ה ירושלמי: פסחים מג תוספתא: מנחות ה נ"ך: איכה א משניות: כלאים ה זוהר: חלק א עמ' נז-נח	עלות השחר (72 דק') ... 4:22 | חצות היום ..... 12:42 נץ החמה ..... 5:34 | שקיעה ..... 7:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:25 | צאת הכוכבים ..... 8:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:08 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שני**	**כה** 1	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא ו ירושלמי: פסחים מד תוספתא: מנחות ו נ"ך: איכה ב משניות: כלאים ו זוהר: חלק א עמ' נט-ס	עלות השחר (72 דק') ... 4:22 | חצות היום ..... 12:42 נץ החמה ..... 5:34 | שקיעה ..... 7:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:25 | צאת הכוכבים ..... 8:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:08 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שלישי**	**כו** 2	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא ז ירושלמי: פסחים מה תוספתא: מנחות ז נ"ך: איכה ג משניות: כלאים ז זוהר: חלק א עמ' סא-סב	עלות השחר (72 דק') ... 4:22 | חצות היום ..... 12:42 נץ החמה ..... 5:34 | שקיעה ..... 7:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:25 | צאת הכוכבים ..... 8:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:08 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **רביעי**	**כז** 3	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא ח ירושלמי: פסחים מו תוספתא: מנחות ח נ"ך: איכה ד משניות: כלאים ח זוהר: חלק א עמ' סג-סד	עלות השחר (72 דק') ... 4:23 | חצות היום ..... 12:42 נץ החמה ..... 5:35 | שקיעה ..... 7:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 | צאת הכוכבים ..... 8:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:09 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **חמישי**	**כח** 4	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא ט ירושלמי: פסחים מז תוספתא: מנחות ט נ"ך: איכה ה משניות: כלאים ט זוהר: חלק א עמ' סה-סו	**יום כיפור קטן** עלות השחר (72 דק') ... 4:23 | חצות היום ..... 12:43 נץ החמה ..... 5:35 | שקיעה ..... 7:49 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 | צאת הכוכבים ..... 8:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:09 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **ששי**	**כט** 5	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא י ירושלמי: פסחים מח תוספתא: מנחות י נ"ך: קוהלת א משניות: שביעית א זוהר: חלק א עמ' סז-סח	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') ... 4:24 | חצות היום ..... 12:43 נץ החמה ..... 5:36 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:26 | צאת הכוכבים ..... 8:05 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:09 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00 הדלקת נרות (40 דק'): 7:08 (20 דק'): 7:28
שב"ק	**ל** 6	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא יא ירושלמי: פסחים מט תוספתא: מנחות יא נ"ך: קוהלת ב משניות: שביעית ב זוהר: חלק א עמ' סט-ע	**שבת קודש פרשת קרח א' דראש חודש תמוז** עלות השחר (72 דק') ... 4:24 | חצות היום ..... 12:43 נץ החמה ..... 5:36 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:27 | צאת הכוכבים ..... 8:05 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:09 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 9:00

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ הוּא הַמְּנוֹרָה הַטְּהוֹרָה הַמְּאִירָה בְּאוֹר חָזָק וְנִפְלָא, וְהוּא מְזַכֶּה אוֹתָנוּ שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁיֵּשׁ עַל הַפָּנִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁהֵם יָאִירוּ לָנוּ אֶת יְמֵי חַיֵּינוּ עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ אוֹתָם! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)